

รายงานฉบับสมบูรณ์

(ระหว่างเดือนมีนาคม 2558 – เดือนกรกฎาคม 2561)

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น
เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายอิน	ชูแสง	นักวิจัย
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง	นักวิจัย
4. นางสาวกานดา	พึงฉิม	นักวิจัย
5. นางประทุม	ถมยา	นักวิจัย
6. นางสาววาสนา	หอมทอง	นักวิจัย
7. นางศิริ	หล้าแสน	นักวิจัย
8. นายอำพล	สังข์ทอง	นักวิจัย
9. นายกานต์	โตบุญมี	นักวิจัย
10. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ	นักวิจัย
11. นางพยงค์	จันทร์คง	นักวิจัย
12. นางสาวบุญมี	บุตรนก	นักวิจัย
13. เด็กหญิงประทานพร	ถมยา	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รายงานฉบับสมบูรณ์
(ระหว่างเดือนมีนาคม 2558 – เดือนกรกฎาคม 2561)

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น
เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายอิน	ชูแสง	นักวิจัย
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง	นักวิจัย
4. นางสาวกานดา	พึงฉิม	นักวิจัย
5. นางประทุม	ถมยา	นักวิจัย
6. นางสาววาสนา	หอมทอง	นักวิจัย
7. นางศิริ	หล้าเสน	นักวิจัย
8. นายอำพล	สังข์ทอง	นักวิจัย
9. นายกานต์	โตบุญมี	นักวิจัย
10. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ	นักวิจัย
11. นางพยงค์	จันทร์คง	นักวิจัย
12. นางสาวบุญมี	บุตรนก	นักวิจัย
13. เด็กหญิงประทานพร	ถมยา	นักวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหา คำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้าง ผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่น โดยมี กระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น จุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พูดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิก อบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้า มาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้น สิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และ ในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้แล้วอาจจะทำให้ใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้ กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้น กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วใน ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า ชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ใน ขณะเดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงาน เป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่ทีมวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ด้วยความตระหนัก ถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับปรุงรูปแบบการเขียนรายงานวิจัย ให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนอออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้ จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ทีมวิจัยมีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึง เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัยสู่การ เขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอาจไม่สมบูรณ์แบบดั่งเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้ คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

บทที่ 1	ความเป็นมา	หน้า
1.1	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2	คำถามการวิจัย	1
1.3	วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
1.4	วิธีการดำเนินการวิจัย	2
1.5	พื้นที่ศึกษาวิจัย	3
1.6	ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย	3
1.7	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.8	ทีมงานวิจัย	3
1.9	ทีมที่ปรึกษา	4
บทที่ 2	บริบทชุมชนตำบลนางตะเคียน	5
บทที่ 3	ขั้นตอนการดำเนินงาน	
3.1	กระบวนการดำเนินงาน	11
3.2	ผลการดำเนินงาน (1 มีนาคม 2558 – 31 กรกฎาคม 2561)	11
บทที่ 4	ผลการวิจัย	
4.1	วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	21
4.2	ฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	24
4.3	ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	33
4.4	รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร โดยความร่วมมือของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	36
บทที่ 5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1	สรุปผลวิจัย	42
5.2	บทเรียนการวิจัย	43
5.3	ปัญหาการวิจัย	45
5.4	ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต	46
ภาคผนวก		
ก.	สรุปรายงานการประชุม	47
ข.	รูปภาพกิจกรรมของโครงการ	125

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทั่วไปของตำบลนางตะเคียน เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีลำคลองไหลผ่านหลายสาย ลำคลองที่สำคัญได้แก่ คลองแม่กลอง ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำสวนมะพร้าว มะม่วง ทุเรียน ส้มโอ ถั่วลิสง และพืชผักสวนครัว รองลงมาก็จะรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในจังหวัดสมุทรสงครามและในจังหวัดใกล้เคียง โดยมีบางส่วนที่ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำน้ำตาลมะพร้าว โดยตำบลนางตะเคียนตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดสมุทรสงครามประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 14.34 ตารางกิโลเมตร (10,437 ไร่) มีประชากรทั้งสิ้น 6,025 คน จำนวน 1,344 ครัวเรือน แบ่งออกเป็น 7 หมู่ ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านคลองกก หมู่ที่ 2 บ้านบางสะแก หมู่ที่ 3 บ้านลาดเป้ง หมู่ที่ 4 บ้านนางตะเคียน หมู่ที่ 5 บ้านนางตะเคียน หมู่ที่ 6 บ้านบึงป็น และหมู่ที่ 7 บ้านบางป็น

เมื่อย้อนกลับไปในอดีตช่วงปี พ.ศ. 2500 พื้นที่ตำบลนางตะเคียนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบด้วยพืชผักพื้นบ้านนานาพรรณ และสัตว์หลากหลายชนิด ชาวบ้านอยู่กันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน ยารักษาโรค รวมถึงการสร้างที่อยู่อาศัย ล้วนแล้วแต่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์พื้นบ้านที่นอกจากจะนำมาปรุงเป็นอาหารแล้ว ยังเป็นยาสมุนไพรที่ทำให้คนในตำบลนางตะเคียนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ อีกด้วย แต่ในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนในตำบลนางตะเคียนเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยอุดมสมบูรณ์ก็เริ่มหมดไป สัตว์ชนิดต่างๆ และความหลากหลายของพันธุ์พืชพื้นบ้านได้ลดน้อยลงเป็นอย่างมาก อันเป็นผลมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน สภาพแวดล้อมกับคุณภาพน้ำที่เปลี่ยนไป รวมไปถึงการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นโดยไม่เห็นคุณค่าของคนในชุมชนเอง ทำให้ปริมาณทรัพยากรในท้องถิ่นลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว จนคนในชุมชนกังวลว่าในอนาคตพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ พื้นบ้านเหล่านี้จะหายไปจากชุมชน จากเดิมชาวบ้านจับสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง ปลา เพื่อนำไปขายได้วันละ 500 – 1,000 บาท แต่ปัจจุบัน บางวันก็ได้แต่เพียงบริโภคในครัวเรือน พันธุ์พืชพื้นบ้านจำพวก ดอกแค ผักบุ้ง สะเดา ฯลฯ จากเดิมที่เคยเก็บกินได้ทั่วไปกลายเป็นสิ่งที่ชาวบ้านเข้าถึงได้ยากขึ้น เนื่องจากปริมาณที่ลดน้อยลง ซึ่งสวนทางกับความต้องการในการบริโภคที่นับวันจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านหลายคนจึงหันไปหาซื้อตามท้องตลาด ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น เฉลี่ยวันละ 200 – 300 บาท ตามขนาดครอบครัว ซึ่งนอกจากจะมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังได้อาหารที่ไม่ปลอดภัยส่งผลให้เกิดสารพิษตกค้างในร่างกาย ภูมิคุ้มกันโรคต่างๆก็ลดน้อยลง จากสถิติปี พ.ศ. 2557 ตำบลนางตะเคียนมีคนเป็นโรคเบาหวาน 85 คน โรคความดันโลหิต 260 คน อันเป็นผลมาจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ

จากปัญหาดังกล่าวที่มิอาจนิ่งนอนใจได้ร่วมกันเสนอ “โครงการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม” ขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนตำบลนางตะเคียนได้หันกลับมาอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารที่เพียงพอ พึ่งพาตนเองได้ ลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเป็นการสร้างสุขภาพที่ดีของชุมชนผ่านการบริโภคอาหารที่มีความปลอดภัยและมีคุณภาพ อันจะเชื่อมโยงไปสู่การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนด้วย

1.2 คำถามการวิจัย

“การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ควรเป็นอย่างไร”

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลนางตะเคียน
4. เพื่อค้นหารูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน

ประเด็นการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน
 - ข้อมูลวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
 - การประกอบอาชีพในชุมชน
 - ข้อมูลต้นทุนทางสังคมของชุมชน (ผู้รู้/ปราชญ์ ทรัพยากร วัฒนธรรม การศึกษา สาธารณสุข กลุ่มองค์กร งบประมาณ เครื่องมือ ฯลฯ)
 - ความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน (การเข้าถึงแหล่งอาหาร การมีอาหารเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากอาหาร ความปลอดภัยของอาหาร)
2. เพื่อศึกษาฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - ข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น (ชนิดพันธุ์พืช ประโยชน์ แหล่งที่พบ ฯลฯ) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - ข้อมูลพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น (ชนิดพันธุ์สัตว์ ประโยชน์ แหล่งที่พบ ฯลฯ) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
 - การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 - สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น ในตำบลนางตะเคียน
 - องค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น
 - ปัจจัย เงื่อนไข ที่นำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียน
 - บทเรียนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียน
4. รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชุมทีมวิจัย
3. จัดเวทีพัฒนาศักยภาพของทีมนักวิจัยผ่านการอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน
4. เก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. เก็บรวบรวมฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
6. เก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น
7. จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
8. ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่อื่น

9. เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการฯ
10. จัดเวทีใหญ่นำเสนอผลการศึกษาในชุมชน
11. ทดลองปฏิบัติการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
12. เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
13. รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณะ
15. จัดทำรายงานผลการวิจัย

1.5 พื้นที่ศึกษาวิจัย

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

1.6 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย

20 เดือน ตั้งแต่ 1 มีนาคม 2558 ถึง 31 ตุลาคม 2559

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
2. ได้ฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
3. ได้ข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลนางตะเคียน
4. ได้รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน
5. คนในตำบลนางตะเคียนเกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
6. เกิดความร่วมมือในกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ชาวบ้านในตำบลนางตะเคียนให้นิยามของ ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

1.8 ทีมงานวิจัย

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นายอิน	ชูแสง	นักวิจัย
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง	นักวิจัย
4. นางสาวกานดา	พึงฉิม	นักวิจัย
5. นางประทุม	ถมยา	นักวิจัย
6. นางสาววาสนา	หอมทอง	นักวิจัย
7. นางศิริ	หล้าแสน	นักวิจัย
8. นายอำพล	สังข์ทอง	นักวิจัย
9. นายกานต์	โตบุญมี	นักวิจัย

10.	นางสาวกึ่งกาญจน์	เกียรติคุณ	นักวิจัย
11.	นางพยงค์	จันทร์คง	นักวิจัย
12.	นางสาวบุญมี	บุตรนก	นักวิจัย
13.	เด็กหญิงประทานพร	ธมยา	นักวิจัย

1.9 ที่ปรึกษา

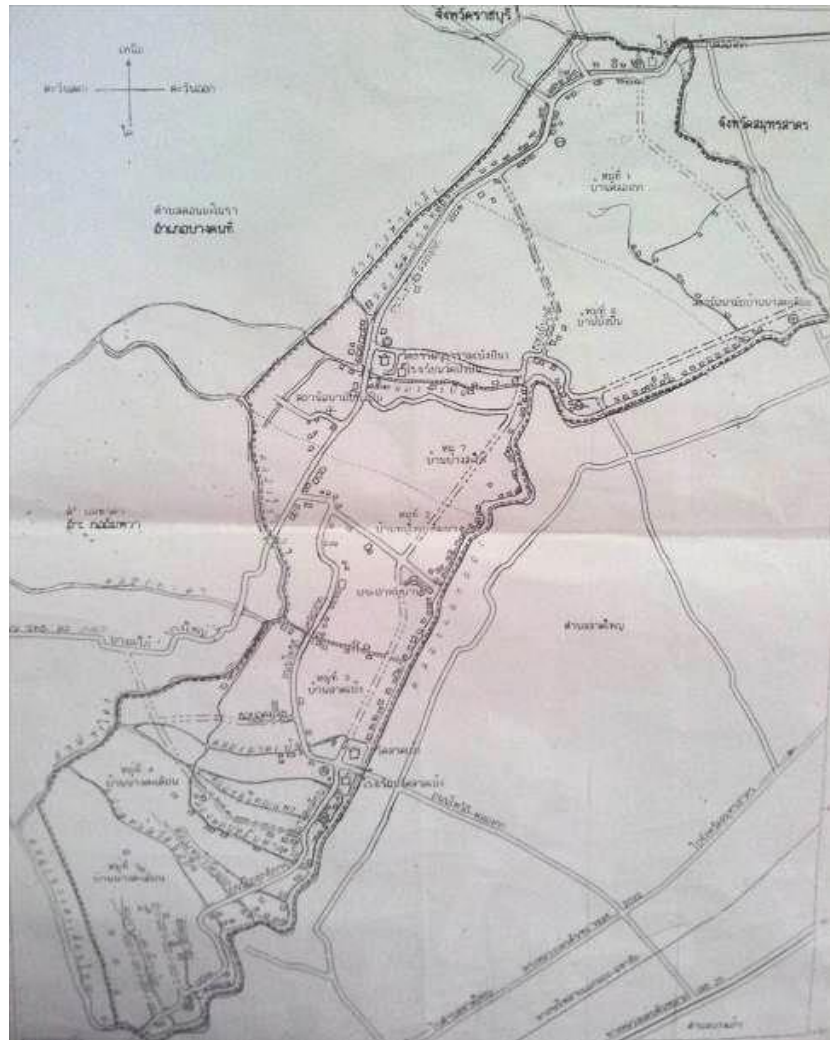
1.	นายปัญญา	ทองคำ	ครู กศน. ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม
2.	นายวิชัย	จูดัง	ปราชญ์ชุมชน
3.	นายวิเชียร	ชูแสง	ปราชญ์ชุมชน
4.	นายสนอง	หล้าเสน	ปราชญ์ชุมชน

บทที่ 2

บริบทชุมชนตำบลนางตะเคียน

บริบทชุมชนตำบลนางตะเคียน

ตำบลนางตะเคียน เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 14.34 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,437 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลองผ่านหลายสาย ลำคลองที่สำคัญ ได้แก่ คลองแม่กลอง คลองกก เป็นต้น ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับตำบลโรงเข้ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ทิศใต้ติดต่อกับตำบลคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ทิศตะวันออกติดต่อกับตลาดใหญ่ อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลท่าคา อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และตำบลดอนมะโนรา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม มีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ประชากรรวม 1,661 หลังคาเรือน 6,159 คน (มีนาคม 2558) ด้วยสภาพพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้คนในตำบลนางตะเคียนมีอาชีพหลักด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการทำสวนผลไม้ ส้มโอ กล้วย การทำสวนผลไม้และผัก และประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและรับจ้างทั่วไป

รูปที่ 1 แสดงการแบ่งเขตหมู่บ้านของตำบลนางตะเคียนติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง

■ ประวัติศาสตร์ชุมชน

ตำบลนางตะเคียนเดิมเป็นส่วนหนึ่งของตำบลคลองเขิน ต่อมาเมื่อประชากรมากขึ้นจึงได้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นอีกหนึ่งตำบล ซึ่งพื้นที่หมู่ที่ 5 ที่แยกออกมาจากหมู่ที่ 1 ตำบลคลองเขินนั้น มีวัดนางตะเคียน ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและมีต้นตะเคียนใหญ่ปลูกอยู่ จึงตั้งชื่อเป็นตำบลนางตะเคียนมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในสมัยอดีตการไปมาหาสู่ของคนในพื้นที่จะเดินทางโดยทางเรือเป็นหลัก โดยคนในตำบลนางตะเคียนส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยทรงดำ ซึ่งมีการจัดงานชาวไทยทรงดำในทุกปี ที่วัดบังปิ่น โดยทางวัดจัดงานนี้มา 10 ปีแล้ว ในวันที่ 1 พ.ค. ของทุกปี ไม่มีเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงแม้จะไม่ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ก็ตาม โดยที่มาของชาวไทยทรงดำใน ตำบลนางตะเคียนนั้น จากการค้นคว้าพบว่าเป็นคนเชื้อสายลาวจากเวียงจันทน์ที่เรียกกันว่าลาวโซ่ง อพยพมาในสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย ตามขอบเขตชายแดนติดกับไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุบลราชธานี อุตรธานี ขอนแก่น นครพนม และมุกดาหาร เป็นต้น โดยสาเหตุของการอพยพก็น่าจะเกี่ยวกับการหนีภัยสงคราม

ชาวลาวโซ่งหรือไทยทรงดำกลุ่มนี้เมื่ออพยพมาแล้ว ก็มีการสัญญากันว่าปีหนึ่งเราจะนัดพบกันครั้งหนึ่ง โดยเลือกเอา จ.อุบลราชธานี เป็นศูนย์กลาง ตั้งชื่อว่าเป็นวันชุมนุมชาวไทยทรงดำ แต่มีปัญหาเกิดขึ้น เพราะชาวไทยทรงดำกระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงเห็นพ้องกันว่าให้สวมชุดดำเป็นสัญลักษณ์ ถ้าเป็นหญิงก็ให้ใช้ผ้าสีเหลือง สีแดง สีชมพู สีฟ้า สีเขียว สีน้ำเงิน และสีขาว เป็นสไบพาดไหล่ ถ้าเป็นผู้ชายให้ใช้ผ้าสีคาดเอว สีโครสีมัน เพื่อเป็นข้อสังเกตว่าเป็นชาวไทยทรงดำของจังหวัดไหนและจากต้นตระกูลอะไร นอกจากแต่งชุดดำมาพบกันแล้ว ชาวไทยทรงดำยังร่วมกันประกอบกิจกรรมในงาน คือ รำวงร่วมกัน บางแห่งมีการนำดนตรี เช่น แคน แตรวง กลองยาว กลองชุด หรือดนตรีสตริงมาร่วมด้วย ตั้งแต่นั้นมาก็มีการจัดงานชุมนุมชาวไทยทรงดำทุกปีตามหัวเมืองต่างๆ สลับกันไป โดยไม่ตรงกัน อย่างวันที่ 1 พ.ค.จัดที่วัดบังปิ่น พอวันที่ 20 พ.ค.ก็จัดที่ จ.อุบลราชธานี ซึ่งต่างก็ผลัดกันมาร่วมงาน เวลาจะกลับก็แยกย้ายกันไปโดยไม่มีบอกกล่าว โดยถือว่าพบกันแล้วอย่าลา เพื่อวันหน้าจะมาพบกันใหม่ สำหรับชาวไทยทรงดำในตำบลนางตะเคียนมี 30 กว่าครอบครัว

■ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีต - ปัจจุบัน

ก่อนปี พ.ศ.2500

- บ้านนางตะเคียนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ พันธุ์พืชผัก อาหารในชุมชนมีมากและหาได้ง่ายในลำคลอง ก็มีสัตว์น้ำมากมายหลายชนิด ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าว พอได้ข้าวก็เกี่ยวข้าวเข้าลานนวด การทำลานนวดข้าวทำกันบอกว่่าต้องนำขี้วัวมาทาบลงดิน เพื่อที่จะให้ขี้วัวอุดรอยแยกของพื้นดิน และทำให้พื้นดินแข็งด้วย แล้วเสापักตรงกลางพื้นดินเพื่อที่จะใช้เชือกผูกกับเสาแล้วปลายเชือกผูกที่หัว ให้วัวเดินย่ำบนรวงข้าวนี้เป็นการนวดข้าวสมัยก่อน
- มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้หลายท่านทั้งทางเกษตรและทางประมงสมัยก่อนมีการปลูกข้าวในร่องสวน มีโรงสีข้าวชุมชน ชาวบ้านรู้จักการถนอมอาหารเก็บไว้กินในวันข้างหน้า มีการรักษาตัวเองในยามเจ็บป่วยเบื้องต้น เด็กเล็กเจ็บป่วย ก็มีหมอพื้นบ้านดูแลรักษา เมื่อมีการตั้งท้องของผู้หญิงในเรือนมีหมอตำแยทำคลอด (ในสมัยก่อนหมอแผนปัจจุบันมาไม่ถึงชุมชน) และมีการดูแลหลังคลอดเป็นไปตามขั้นตอนในสมัยก่อนอาหารการกินหาง่าย ยารักษาโรค และการดูแลผู้เจ็บ- ผู้ป่วยมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านนำมารักษาผู้ป่วยเป็นการเบื้องต้นก่อนที่จะนำส่ง โรงพยาบาลในเมือง เพราะสมัยก่อนการเดินทางลำบากไม่เหมือนสมัยนี้ มีถนนหนทางเข้ามารถยนต์วิ่งเข้าถึงบ้าน ชาวบ้านจึงนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลให้หมอแผนปัจจุบันทำการรักษา หมอแผนโบราณและยาสมุนไพรจึงเลือนหายไป

ปี พ.ศ.2500 – 2520

- พ.ศ. 2502 ที่หมู่ 3 คลองลาดเป้งนี้ มีการทำนาข้าว รองลงมาทำน้ำตาลมะพร้าว และสวนถาวนี้ ชาวบ้านมักทำร่องสวนให้มีน้ำเข้าน้ำออกโดยอาศัยตามธรรมชาติ คือ ขุดทำร่องน้ำเอาไว้ให้น้ำเข้าจะ

มีปลากระบอกเข้ามาตามน้ำ จึงเอาเผือกที่ทำไว้มาถัก ปลาที่ออกไม่ได้จึงได้ปลากระบอกกิน และการปลุกข้าวก็เอาพันธุ์ข้าวหนินี้มาปลุกพอข้าวสุกได้ที่ก็จะเกี่ยวแล้วเอามาตากข้างร่องสวนให้แห้งก่อนเอาไปสี การปลุกข้าวก่อนที่จะปลูกต้องเอาพันธุ์ข้าวมาหมักให้งอกก่อนที่จะนำไปปลูก ในร่องคลองในเดือน 6 ชาวบ้าน หมู่ที่ 3-5 จึงไม่ต้องซื้อข้าวกิน เมื่อช่วงข้าวเริ่มจะได้ชาวบ้านก็เกี่ยวข้าวเอามาทำข้าวเม่า โดยเป็นการลงแขกดำข้าวเม่า จะมีหนุ่มสาวมาร่วมกันดำข้าวเม่า การดำข้าวเม่าหนุ่มสาวจะจับคู่กันดำเป็นจังหวะ หนุ่มสาวที่รักชอบกันจะช่วยกันดำ โดยผู้ชายดำ ผู้หญิงกวาดกลับข้าวกันโคลก โดยไม่ถูกมือตอนกลับข้าวเม่า หลังจากนั้นจะมีการกว่นกระยาสารทกันในเดือน 10 เป็นประเพณีสืบกันมา จนหายประเพณีนี้หายไป ต่อมาจึงมีการรื้อฟื้น ประเพณีงานบุญเดือน 10 ขึ้นมาใหม่ในปัจจุบัน

- พ.ศ.2508 เริ่มมีเครื่องปั่นไฟที่บ้านจำปูน บ้านลุงเสริม ที่บ้านลุงชอบ มี ทวีขาวดำเป็นเครื่องแรก หนึ่งที่ตั้งในสมัยนั้นเรื่องหุ่นอภินิหาร บ้านพ่อลุงเสริมปั่นไฟใช้ในการเคี้ยวตาลและสมัยก่อนบ้านไหนมีเครื่องปั่นไฟถึงว่าเป็นคนรวย และเริ่มจะมีมากขึ้นจึงเลิกใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ช่วง เดือน 9-10 มีน้ำหลากมา พอเดือน 11-12 น้ำก็เริ่มลง กลางเดือน 12 มีงานลอยกระทงในสมัยนี้ ทองคำบาทละ 400 บาท น้ำตาลปี๊บ ละ 30 บาท
- ช่วง พ.ศ.2510 – 2521 มีเหตุการณ์น้ำเค็มไหลเข้ามาในคลองมากขึ้น ทำให้น้ำในคลองนางตะเคียนมีความเค็มมากผลดีที่มากับน้ำเค็ม คือ มีหอยกะพงเกิดขึ้นมามาก ชาวบ้านในตำบลได้อาศัยหารายได้จากการลาก หอยกะพง นำไปขาย แต่การที่มีน้ำเค็มเกิดขึ้นมามาก ทำให้เกิดผลกระทบกับชาวสวนมะพร้าวและต้นมะพร้าวที่กำลังมีผลผลิตต่างยืนต้นตาย ช่วงที่น้ำจะดี ก็คือเดือน 10 เพราะจะมีน้ำเหนือไหลลงมา ซึ่งจะไหลผ่านจังหวัดกาญจนบุรีไหลลงมาเพื่อไล่น้ำเค็มให้จางลง การเดินทางยังคงใช้ทางเรือกันอยู่เหมือนเดิม และยังอาศัยเรือพายไปทำน้ำตาลมะพร้าว มีการแก้ปัญหา น้ำเค็ม ด้วยการทำประตูกันน้ำเพื่อกันน้ำเค็มไม่ให้เข้าสวนเพราะทางเหนือของตำบลนางตะเคียนยังมีการปลูกยาจัดกันอยู่
- พ.ศ.2510 ช่วงเดือน 7-8 มีน้ำหลาก ปลาสร้อยปลาชิมมาก หนาน้ำมักนำข้าวเปลือกปั่นเป็นก้อนแล้วโยนลงน้ำสักพักเอาแหทอดจะได้ปลามากมาย และต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยทำนาข้าวมีผู้นำการเกษตรใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนจากนาข้าวเป็นการยกร่องสวนปลูกแตงโม ทำกันหลายบ้านแต่ผู้ที่ยกร่องสวนปลูกแตงคนแรกก็ คือ นายทองหล่อ แสงแก้ว ซึ่งเป็นพ่อของอดีตกำนันหอม แสงแก้ว ส่วนลุงจอม เลื้อยคุ่ม ก็หันมายกร่องปลูก พริก ปลูกผัก เป็นรายแรกๆ ต่อมาไม่นานมีน้ำเค็มเข้ามาและมีน้ำท่วมสวนอยู่เป็นประจำ จึงทำให้สวนผัก สวนแตงโมไม่ได้ผลผลิต จึงเปลี่ยนมาเป็นการทำสวนปลูกมะพร้าวที่ทราบมาว่าท่านที่นำมะพร้าวมาปลูกรายแรกชื่อ นายสังวาล ศิริรัตน์ การเดินทางสมัยนั้นยังเป็นการนั่งเรือไปตลาดแม่กลอง ค่าโดยสารจากแม่กลองถึงบ้านปิน เพียง 2 บาท ปัจจุบันนี้เลิกใช้เรือแล้ว เพราะมีถนนเข้ามาในชุมชนเรือจึงไม่มีคนนั่ง จากการสังเกตชาวบ้านมีความชอบใจในการที่ทีมนักวิจัยถาม เรื่องเก่าๆ จากนั้นชาวบ้านได้พูดคุยต่อว่าในสมัยก่อนที่บ้านใช้ ขามตราไก่ช้อนสังกะสีเคลือบสีน้ำเงิน ขามเคลือบต่างๆ หม้อเคลือบสีน้ำเงินแต่เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้ว คนหันมาใช้ขามเซรามิค ขามกะเบือ ก้นหมด มีเรือโซ่ห้วยวังมาขายสินค้า ชื่อเจ็กไล่ เจ็กห้วย เป็นของใช้ในบ้านและมีเรือขายของทะเล เช่น หอยแมลงภู่ สมัยก่อนขายเป็นถังๆ ละ 5 บาท ตาเสน่ห์ ขายปลาทุ
- ในปี พ.ศ.2514 ได้มีการสร้างสถานีอนามัยบ้านบังปิ่น ซึ่งเมื่อก่อนเรียกว่าสุขศาลา อยู่ข้างคูค่ายตรวจในปัจจุบันนี้ และคุณหมอท่านแรก ชื่อหมอนเรศ จำนามสกุล ไม่ได้ และเป็นหมอที่ท่าคลอดได้ ในยุคนั้นราคาน้ำตาลปี๊บช่วงนั้น ราคา 3 ปีบ 100 บาท ปัญหาจากน้ำเค็มเข้ามา และราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา จึงทำให้มีปัญหากับชาวสวนมากสมัยนั้น มีพ่อค้าคนกลางอยู่ 3

เจ้า ชาวสวนจึงนำน้ำตาลออกไปรองเร่ขายเอง และประสบความสำเร็จในการขายน้ำตาลมาถึงปัจจุบันนี้ น้ำตาลปี๊บๆ ละ 700 -800 บาท และ สมัยก่อนมีการทำน้ำตาลคัดขาวกัน ซึ่งจะมีขายให้กับโรงทำขนมจันอับ กรมอนามัยตรวจแล้วว่า มีอันตรายต่อผู้บริโภค พวกที่ทำตาลจึงเลิกใส่เทียนขาว (เลิกคัดตาล) สมัยก่อนตลาดนัดอยู่ที่ราชพัสดุดูบริเวณประตูกั้นน้ำเก่าเหนือขึ้นไปทางปากคลองต้นตาล หลัง ร.ร.บึงปึงหลังปัจจุบัน เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากกว่า บางอย่างก็ขาย เช่น หอยแมลงภู่ ขายแบบตวงถัง เกล็ดตวงถังขาย ส่วนที่ปลูกกันในสวนก็นำมาแลกกัน

- ปี พ.ศ.2518-2519 ก็หันมาทำการปลูกต้นมะพร้าว ทำน้ำตาล และในสมัยนั้นยังมีการร่วมงานบุญแบบ บ้านไหนมีลูกสาวลูกชาย ก็เกณฑ์มาช่วยงานกันอย่างเต็มที่ เช่น มีการแกงที่ต้องใช้มะพร้าวผู้ชายทำหน้าที่ปอกมะพร้าว ผู้หญิงขูดมะพร้าว และการที่จะ จีบกันก็มีแม่สื่อคอยนำจดหมายหนุ่มไปส่งให้สาว โดยเห็บไว้ตามพะองบ้าง ได้กะลาคว่าบ้างซึ่งจะรู้กัน นี่เป็นการจีบกัน และวิธีการส่งจดหมายให้คู่หนุ่มสาวสมัยก่อน ส่วนปลายหมู่ที่ 3 บ้านสวนทุ่งเปลี่ยนมาปลูกยาจัด - ปลูกมัน และมีดอกโสนมาก
- ในช่วงปี พ.ศ.2520 เริ่มมีการสร้างคันกันน้ำเค็มที่หลากมาเข้าสวนเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นคันดินต่อมาจึงนำเอาลูกธัญมาถมทับคันดิน ทำเป็นถนน เรียกคันดินสมัยก่อนเรียก คันพ้ง ปัจจุบันเป็นถนนรถเชื่อมต่อถึงเขต ต.โรงเข้ อ.บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ออกถนนพระราม ที่ 2

ปี พ.ศ.2520 – 2535

- พ.ศ.2522 เริ่มมีน้ำเค็มเข้ามาในคลอง ทำให้น้ำเค็มมาก ผลดีมีหอยกะพงเกิดขึ้นมามาก ทำให้มีรายได้จากการลากหอยกะพงไปขาย แต่ผลเสียที่เกิดใหญ่หลวง คือ ทำให้น้ำตาลที่ชาวบ้านทำกันเสียหาย บางสวนมะพร้าวยืนต้นตาย
- พ.ศ.2523 เริ่มมีไฟฟ้า และมีการสร้างเขื่อนที่ปากลัดแก้ปัญหา น้ำเค็ม ประเพณีเก่าที่มีงานสงกรานต์ มีการทำบุญใส่บาตร สรงน้ำพระ และหลังจากนั้นตอนค่ำก็จะมีการร้องเพลงรำวงกัน งานสารทเดือน 10 มีการตกแต่งศาลาสวยงามมีพิณพาท มีการกวนกระยาสารท ซึ่งทำกันแทบทุกบ้าน
- พ.ศ.2528 ชาวบ้านเริ่มหันมาเลี้ยง กุ้งกุลาดำ เพราะมีชาวญี่ปุ่นมาลงทุนให้และดูแลเรื่องความเค็มของน้ำให้ ต่อมาชาวบ้านก็ทำการเลี้ยงกันเองแรกๆ ก็มีกำไร ต่อมาปี พ.ศ.2533 การเลี้ยงกุ้งเริ่มมีการขาดทุน และขาดทุนต่อมาเรื่อยๆ จนบางคนต้องขายที่เอาเงินไปใช้หนี้ขายทุน แล้วไปเช่าที่เริ่มต้นทำสวนสร้างชีวิตกันใหม่บางคนก็ย้ายถิ่นฐานไปหาที่ทำมาหากินที่หมู่อื่น มาถึงปัจจุบันที่ดินทาง หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 6 ส่วนมากเปลี่ยนมาทำการเลี้ยงปลากระพงขาวกันเสียส่วนมาก สาเหตุเพราะกะพงขาวเลี้ยงง่าย
- พ.ศ. 2530 เริ่มมีถนนหนทางเข้ามาในชุมชน ทำให้การเดินทางๆ เรือลดน้อยลง โดยหันมาใช้รถยนต์เพื่อเดินทางเข้าเมืองมากขึ้น คนที่เคยทำน้ำตาลมะพร้าวก็เริ่มหันไปทำงานโรงงานกันมากขึ้น และเด็กรุ่นหลังได้เรียนสูงขึ้น มีความรู้ที่สูงขึ้น บางคนมีวุฒิ ป.ตรี จึงไปสมัครทำงานโรงงานตามสถานที่ต่างๆ สาเหตุที่ไปทำงานโรงงานมาจากพ่อแม่ไม่อยากให้ลูกหลานเหนื่อยกับอาชีพการทำน้ำตาลเหนื่อยมากพักผ่อนน้อย ข้อแตกต่าง คือ การทำน้ำตาลจะมีรายได้มากกว่าการทำงานโรงงาน เพราะอาทิตย์หนึ่งมีรายได้มากกว่าพอที่จะใช้จ่ายและเก็บออม

ปี พ.ศ.2536 – ปัจจุบัน

- พ.ศ.2538 เริ่มมีการสร้างเขื่อนปากลัด มีการปิดเปิด เขื่อนเพื่อระบายน้ำ แต่ก็มีปัญหาเรื่องพื้นที่การเกษตร และ บางช่วงก็มีน้ำเค็มทะลัก เข้ามาในพื้นที่ ทำให้การเกษตรเสียหาย และมีปัญหาที่

ตามมา คือ การทำประมง โดยทางโพงพางมีการใช้อวนตาถี่ในการดักจับสัตว์น้ำ ทำให้กุ้งปลาที่ตัวเล็ก ตายไปด้วย มีผลที่ตามมา คือ พันธุ์ กุ้งปลา ลดน้อยลง

- **ต้นทุนภายในชุมชน** (ผู้รู้ / ปราชญ์ ทรัพยากร การศึกษา อาชีพ วัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มองค์กร งบประมาณ เครื่องมือ ฯลฯ) ดังในตารางที่ 1

ผู้รู้ / ปราชญ์

ตารางที่ 1 แสดงปราชญ์ / ผู้รู้ในตำบลนางตะเคียน		
ชื่อ-นามสกุล	ที่อยู่	ความเชี่ยวชาญ
คุณป้าชะเมียง เดชวงศ์ษา	หมู่ที่ 1	สานปลาตะเพียน ตักกระแต่น และงานสานทางมะพร้าวต่าง
คุณป้าเอียด ลุงสุรินทร์ สังข์ทอง	หมู่ที่ 1	ทำน้ำพริกเผาและน้ำพริกแกง
นายวิชัย ชูด้วง	หมู่ที่ 2	ปราชญ์พืชผสม (เกษตรพอเพียง) ปลูกมะพร้าว มะม่วง เป็นเกษตรกรดีเด่น / ประธานกลุ่มเกษตร
นางสาวหนูกัน ทองรักษ์	หมู่ที่ 2	ไข่ไก่ ไข่เบ็ด ปลอดสารเคมี
สจ.เฉลิม เอี่ยมสะอาด	หมู่ที่ 2	ทำน้ำตาลปลอดสารพิษ
นายชัย ตีรอด	หมู่ที่ 2	ทำน้ำตาลมะพร้าวส่งออก (ญี่ปุ่น) เคยออกรายการทีวี
นางพยงค์ จันทรงค์ นายเสียง จันทรงค์	หมู่ที่ 2	จักสาน ทำกระเป๋จากพลาสติก (โอท็อป)
นายลี สุวรรณโชติ	หมู่ที่ 2	ทำไม้กวาดทางมะพร้าว รับซื้อวัตถุดิบในหมู่บ้าน
คุณลุงสำรวย อินทรยงค์	หมู่ที่ 6	แกะสลักไม้รูปต่างๆ
คุณเสนาะ รอดสะแก	หมู่ที่ 6	การทำไทรดักปลา
นายวิเชียร ชูแสง	หมู่ที่ 7	พืชผักสวนครัวปลอดสารจำหน่าย
นายเสริม เปี่ยมลาภพริง	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดสาร
นายฉลุย ศรีมหาไทย	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดสาร
นายวสันต์ สังข์ทอง	หมู่ที่ 7	น้ำตาลปลอดสาร
นางวันทยา วุฒิพงศ์วรารณ์	หมู่ที่ 7	ทางโพงพางดักจับสัตว์น้ำ

ทรัพยากร

มีทั้งหมด 14 ลำคลองในตำบลนางตะเคียน

การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง
- โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง (วัดลาดเป้ง, บ้านคลองกก)
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง
- หอกระจายข่าว 11 แห่ง (อบต. 4 แห่ง)
- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง

อาชีพ

คนในตำบลนางตะเคียนมีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำสวนมะพร้าว มะม่วง ส้มโอ กล้วย การทำสวนผลไม้และผัก และยังประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำน้ำตาล

มะพร้าว อาชีพค้าขาย ได้แก่ ค้าขายผัก ขายของชำ รวมทั้งประกอบอาชีพรับจ้าง ได้แก่ รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และรับจ้างทั่วไป

วัฒนธรรมท้องถิ่น

มีการจัดงานชุมนุมชาวไทยทรงดำทุกปีตามหัวเมืองต่างๆ สลับกันไป โดยไม่ตรงกัน อย่างวันที่ 1 พ.ค.จัดที่วัดบังปิ่น พอวันที่ 20 พ.ค.ก็จัดที่ จ.อุบลราชธานี ซึ่งต่างก็ผลัดกันมาร่วมงาน เวลาจะกลับก็แยกย้ายกันไปโดยไม่มีบอกลา โดยถือว่าพบกันแล้วอย่าลา เพื่อวันหน้าจะมาพบกันใหม่ สำหรับชาวไทยทรงดำในตำบลนางตะเคียนมี 30 กว่าครอบครัว

ปัจจุบันท่านพระอาจารย์ไพโรสาร์ เจ้าอาวาสวัดจัดให้มีการตีกลองย่ำค่า ซึ่งสมัยก่อนมีการตีกลองย่ำค่าเป็นการบอกเวลา และปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูประเพณีเก่าๆ ขึ้นมาอีกอย่าง คือ ประเพณีงานสารทเดือน 10 ซึ่งจะมีการกวนกระยาสารทแบบโบราณปีนี้ วัดลาดเป้งกำหนดงาน วันที่ 10 - 13 ตุลาคม 2558 และหลังจากนี้จัดงานประเพณีลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 12 อีกงาน ที่ทางวัดลาดเป้งร่วมกับชาวบ้านหมู่ที่ 3 และชาวบ้านตำบลนางตะเคียนจัดเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำตำบล

กลุ่มองค์กร

- อปพร. 1 รุ่น จำนวน 120 คน
- ตำรวจชุมชน 1 รุ่น จำนวน 14 คน
- กลุ่มสตรีอาสาพัฒนา 7 กลุ่ม จำนวน 120 คน
- อสม. จำนวน 94 คน
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 3 กลุ่ม จำนวน 100 คน
- กลุ่มอาชีพ 2 กลุ่ม จำนวน 30 คน
- ชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 120 คน
- กองทุนสวัสดิการชุมชน 1 กลุ่ม จำนวน 680 คน

จากการที่ชุมชนตำบลนางตะเคียนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นได้ยาก คนรุ่นใหม่ไม่เห็นคุณค่าของการใช้ทรัพยากรและการเข้าถึงแหล่งอาหาร หากสถานการณ์ดังกล่าวยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ตำบลนางตะเคียนอาจจะล่มสลายทั้งทางวิถีวัฒนธรรมและส่งผลต่อสุขภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทีมวิจัยจึงได้สนใจเรียนรู้ประเด็นความมั่นคงทางด้านอาหารของตำบลนางตะเคียน เพื่อให้เห็นคุณค่าพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารพื้นถิ่น ซึ่งมีความสมดุลทางระบบนิเวศมาตั้งแต่อดีต - ปัจจุบันให้คงอยู่ต่อไป

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

3.1 กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินกิจกรรมของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ในรายงานความฉบับสมบูรณ์มีกิจกรรมต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1. เวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. ประชุมทีมวิจัย
3. จัดอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน
4. เก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของคนในตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. เก็บรวบรวมข้อมูล ฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น
6. เก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
7. จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
8. ศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่อื่น
9. เวทีสรุปทบทวนการดำเนินงานโครงการฯ
10. จัดเวทีใหญ่นำเสนอผลการศึกษาในชุมชน
11. ทดลองปฏิบัติการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
12. เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
13. รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน
14. จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณะ
15. จัดทำรายงานผลการวิจัย

โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินงานในระยะที่ 3 (1 สิงหาคม 2560 – 31 กรกฎาคม 2561) ในส่วนของกิจกรรมที่ 7 – 15 เพิ่มเติม ซึ่งรายละเอียดจะอยู่ในหัวข้อ 3.2

3.2 ผลการดำเนินงาน (1 มีนาคม 2558 - 31 กรกฎาคม 2561)

ผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (1 มีนาคม 2558 - 31 กรกฎาคม 2561) รายละเอียดดังในตารางที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (1 มีนาคม 2558 - 31 กรกฎาคม 2561) ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
(1 มีนาคม 2558 - 31 กรกฎาคม 2561)

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กระบวนการ/วิธีการ	ผลที่จะได้รับ	ระยะเวลา	ผลการดำเนินงาน	บทเรียนที่ได้
1.เวทีชี้แจงทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1.เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับทีม นักวิจัย กลุ่มเป้าหมายและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2.เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5.ทีมนักวิจัย	จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และสร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	1.กลุ่มเป้าหมายและผู้สนใจมีความเข้าใจถึงโครงการและวัตถุประสงค์ของการทำงาน 2.ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	13 พ.ค. 58 13 ก.ค. 58 14 ก.ค. 58	-ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในชุมชน 3 วัย (เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ) เข้าใจการดำเนินงานโครงการ และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูล พันธุ์พืชและสัตว์ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ของชุมชน ตำบลนางตะเคียน เป็นต้น	-การสร้างการเข้าใจอย่างชัดเจน ช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการและแก้ไขปัญหา ร่วมกันในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งเรื่องการฟื้นฟูความสัมพันธ์และความมั่นคงทางด้านอาหารในตำบลนางตะเคียน
2.ประชุมทีมวิจัย	1.เพื่อวางแผนการดำเนินงานของทีมวิจัย 2.เพื่อร่วมวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และปรับให้เหมาะสม	ทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการฯ	ทีมวิจัยจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานและวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและปรับให้เหมาะสม 2 เดือน/ครั้ง รวมจำนวน 10 ครั้ง (ครั้งละ 20 คน)	1.ทีมวิจัยได้แผนการดำเนินงานที่เหมาะสม 2.ทีมวิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสามารถปรับแก้ให้เกิดความเหมาะสม	7 ส.ค. 58 4 ก.ย. 58 10, 15 ส.ค. 59 10, 11 ก.พ. 60 17 ก.ค. 60 21 ส.ค. 60 12 ต.ค. 60 16 ม.ค. 61 18 พ.ค. 61	-ทีมวิจัยร่วมกันวางแผนและออกแบบกระบวนการดำเนินงานที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม -ทีมวิจัยทราบถึงปัญหาอุปสรรคจากการสรุปบทเรียนและปรับปรุงร่วมกัน เช่น การจัดทำรายงาน การแบ่งบทบาทในทีม เป็นต้น -ทีมวิจัยมีการออกแบบกระบวนการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่ โดยมีการ ทบทวนข้อมูล ลงมือปฏิบัติการ และสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรมทุกครั้ง	-การประชุมทีมวิจัยควรทำอย่างต่อเนื่องทุกครั้งที่มีการทำกิจกรรม ทั้งเรื่องของการวางแผน การดำเนินงาน และสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรม เพื่อปรับปรุงการทำกิจกรรมครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัยผ่านการปฏิบัติการจริง -การประชุมทีมควรมีการทบทวนแผนการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาอยู่ตลอดเพื่อย้อนทวนบทเรียนการดำเนินงานซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับ

						ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานในกิจกรรมครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	กระบวนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งทีมวิจัยยังจะได้ทราบความก้าวหน้าของโครงการไปพร้อมกันเป็นระยะ - การประชุมทีมทุกครั้งต้องมีการกำหนดเป้าหมายของการจัดเวทีประชุมให้ชัด โดยต้องมีคนที่ทำหน้าที่เป็นคนชวนคิด ชวนคุย ซึ่งจะช่วยให้การพูดคุยมีเป้าหมายและมีบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน
3.จัดอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนฯ	1.เพื่อศึกษาขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน 2. เพื่อฝึกการจัดกระบวนการในชุมชน	ทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ	-จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคการประชุมอย่างสร้างสรรค์ (ตามความสนใจ) จำนวน 3 ครั้ง (ครั้งละ 20 คน)	1. ทีมวิจัยทราบขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน 2.ทีมวิจัยสามารถจัดกระบวนการในชุมชน	16 ต.ค. 58 31 ส.ค. 60 15 ต.ค. 60	-เกิดการจัดอบรมเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ผ่านการเรียนรู้ร่วมกับนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ ธ.ก.ส. ที่ลงมาในพื้นที่เพื่อฝึกการใช้เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมกับทีมวิจัย - ทีมวิจัยได้เรียนรู้เทคนิคและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและสามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน ให้เห็นประโยชน์และความสำคัญของโครงการ ผ่าน Timeline แผนที่ชุมชน ปฏิทินชุมชน	-การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เข้ามาให้ข้อมูลร่วมกัน ช่วยตรวจสอบ สร้างความเข้าใจในข้อมูลร่วมกัน - การฝึกทักษะการพูด การฟัง จะช่วยให้ทีมวิจัยเห็นความสำคัญกับการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชน พร้อมรับฟังข้อมูลที่แตกต่างโดยไม่โต้แย้ง - การจัดอบรมให้กับทีมนักวิจัยต้องอธิบายและทำให้เทคนิค เครื่องมือและเนื้อหากระบวนการเป็นเรื่องใกล้ตัวของชาวบ้าน โดยเชื่อมโยงกับ

							ข้อมูลพื้นที่เพื่อให้สามารถนิภาพตามได้ชัด - การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามบริบทและสถานการณ์ของพื้นที่ช่วยให้กิจกรรมที่ทำสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน
4.เก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่	1.เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในชุมชน 3.เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับคนในแต่ละชุมชนผ่านการพูดคุยเรื่องราวในอดีต	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4. ทีมนักวิจัย	จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน และเก็บรวบรวมข้อมูล วงย่อยในชุมชน 7 หมู่บ้าน จำนวน 6 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	1.ได้ข้อมูลวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของคนในตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 2 . เ กิ ต ก า ร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในชุมชน 3.เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ต่อกันระหว่างนักวิจัยและคนในชุมชน	13 พ.ค. 58 13 ก.ค. 58 14 ก.ค. 58 25 ส.ค. 58 25 ก.ย. 58 5 มี.ค. 59	-เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างนักวิจัยและคนในชุมชนทั้ง 3 วัย (เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ) ผ่านการจัดเวทีพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน -ทราบข้อมูลวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ที่เชื่อมโยงกับความเปลี่ยนแปลงในอดีต – ปัจจุบัน	-เวทีเก็บรวบรวมข้อมูล วิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคนในชุมชน ทั้งผู้อาวุโสภาคภูมิใจที่ได้เล่าเรื่องราวในอดีต เด็กได้เรียนรู้เรื่องอดีต โดยมีผู้ใหญ่เป็นตัวกลางช่วยเปิดพื้นที่ให้ได้เชื่อมโยงเรื่องราวจากรุ่นสู่รุ่น
5.เก็บรวบรวมข้อมูล ฐานทรัพยากรท้องถิ่น	1.เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ทรัพยากรพันธุ์พืชพื้นบ้าน ชนิดพันธุ์สัตว์ ประโยชน์ ภูมิปัญญา ฯลฯ 2.เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ องค์ความรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลในชุมชน	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4. ผู้รู้/ปราชญ์ท้องถิ่น 5.ทีมนักวิจัย	จัดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน และเก็บรวบรวมข้อมูล วงย่อยในชุมชน 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 ครั้ง (ครั้งละ 20 คน)	1.ได้ข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่น ชนิดพันธุ์ พืช พันธุ์สัตว์ ประโยชน์ ภูมิปัญญา และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ฯลฯ 2 . เ กิ ต ก า ร	27 พ.ย. 58 10 ธ.ค. 58 12 ธ.ค. 58 5 มี.ค. 59 9 มี.ค. 59 14, 15, 16 ก.ย. 59	-ทราบข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ประโยชน์ ภูมิปัญญาและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตำบลนางตะเคียน -เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลในชุมชน	-การเก็บรวบรวมข้อมูลทรัพยากร อย่างมีส่วนร่วม ช่วยสร้างความเข้าใจของคนในชุมชน และเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงกับพันธุ์พืชและสัตว์ ที่สูญหายไปในแต่ละช่วงเวลา -การลงพื้นที่เรียนรู้ ช่วยสร้างความเข้าใจมากกว่าการประชุมเพียงอย่าง

				แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างทีม วิจัย และผู้ให้ข้อมูล ในชุมชน		-รู้จักคนและพื้นที่ในตำบลนาง ตะเคียนเพิ่มขึ้น	เดียว
6.เก็บรวบรวม ข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข และ กระบวนการใน การอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากร ท้องถิ่นเพื่อสร้าง ความมั่นคงทาง อาหาร	เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข กระบวนการและบทเรียน ที่นำไปสู่การอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อสร้างความมั่นคงทาง อาหารของชุมชนในตำบล	1.คนในชุมชนที่ สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4. ผู้รู้/ปราชญ์ ท้องถิ่น 5. หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 6.ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผน ออกแบบ การเก็บข้อมูล ร่วมกัน โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลซึ่ง แบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน จำนวน 7 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	ได้ ข้อมูล ปัจจัย เงื่อนไข ข กระบวนการและ บทเรียน ที่นำไปสู่ การอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากร ท้องถิ่นเพื่อสร้าง ความมั่นคงทาง อาหารโดยการมี ส่วนร่วมของชุมชน	21 ก.พ. 59 15 มี.ค. 59 10, 15, 18 ส.ค. 59 9 ต.ค. 59 9 พ.ย. 59 10 ธ.ค. 59	-ทราบข้อมูลปัจจัย เงื่อนไข กระบวนการและบทเรียน ที่นำไปสู่ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทาง อาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งพืชและสัตว์ในอดีต บางส่วนยังใช้ กันอยู่ในปัจจุบัน เช่น สมุนไพร ความเชื่อ เป็นต้น -ช่วยรื้อฟื้นทรัพยากรท้องถิ่น กลับคืนมา	-การทราบปัจจัยเงื่อนไข กระบวนการและบทเรียน ที่นำไปสู่ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร ท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทาง อาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยให้นำมาปรับใช้กับการจัดการ ความมั่นคงทางด้านอาหารให้ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ในปัจจุบัน ได้ และยังช่วยรื้อฟื้นทรัพยากร ท้องถิ่นกลับคืนมา
7.จัดเวทีวิเคราะห์ ข้อมูล และ จัด หมวดหมู่ข้อมูล	1.เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกรวบรวมและจัดหมวดหมู่ ในรูปเอกสาร 2.เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลที่เก็บ รวบรวม	ทีมนักวิจัย	จัดเวทีสรุปวิเคราะห์ ข้อมูล จำนวน 3 ครั้ง (ครั้งละ 20 คน)	1. ได้ ข้อมูล ที่ ถูก รวบรวมและจัด หมวดหมู่ วิเคราะห์ ในรูปเอกสาร 2.ได้ตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลที่ เก็บรวบรวม	9 มี.ค. 59 14 มี.ค. 59 16 พ.ค. 60 5 มี.ค. 61 19 พ.ค. 61	-การจัดหมวดหมู่ข้อมูลในโครงการ ทั้งเรื่องวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และ ข้อมูลเรื่องพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และ กิจกรรมในโครงการ ช่วยให้ ดำเนินงานได้ตามแผนงานที่ระบุไว้ และช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง ของข้อมูลที่ได้รับด้วย -การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ทำให้เห็น ทรัพยากรท้องถิ่นในแต่ละประเภท ฤดูกาล แหล่งที่พบ การใช้ประโยชน์	-การจัดหมวดหมู่ข้อมูลช่วยให้เกิด การทบทวนกิจกรรมและข้อมูลที่ได้ ว่าสอดคล้องกับแผนงานที่ระบุไว้ หรือไม่ รวมทั้งช่วยให้เกิดการทำงาน อย่างเป็นขั้นตอน -การจัดหมวดหมู่ข้อมูล ช่วยให้เกิด การนำไปใช้ประโยชน์กับการ ขับเคลื่อนงานในโครงการและการ ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมให้ปลูกพืชท้องถิ่นไว้ รับประทาน เป็นต้น

							- การเก็บรวบรวม สรุป วิเคราะห์ ข้อมูล ช่วยให้เกิดการทบทวนปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถวางแผนการแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ศึกษา และ เ รีย น รู้ ประสบการณ์การอนุรักษ์และฟื้นฟูฯ	1.เพื่อเรียนรู้บทเรียนการทำงานและ ประสบการณ์จากพื้นที่ต้นแบบ 2. เพื่อ แลก เปลี่ยน ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจ	ลงพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับปราชญ์ในชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจใน การ ทำ การเกษตรที่เน้นพันธุ์พืชของท้องถิ่น จำนวน 2 ครั้ง (จำนวน 30 คน)	1.ได้เรียนรู้บทเรียนการทำงานและ ประสบการณ์จากพื้นที่ต้นแบบ 2. เกิด การ แลก เปลี่ยน ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน	17 พ.ย. 60 14 ม.ค. 61	- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเติมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของท้องถิ่น ผ่านผู้รู้ในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ - เกิดความรู้และความเข้าใจในวิธีการในการอนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป	-การศึกษาดูงานที่มียังต้องมีการวิเคราะห์ทุนของตนเองก่อนว่า มี ข้อมูลและแนวทางอะไรอยู่บ้างจากการดำเนินงานที่ผ่านมา และต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการดูงานว่าอยากเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องใดซึ่งจะทำให้ทีมวิจัยมีเป้าหมายต่อการศึกษาดูงานที่ชัดเจน - การศึกษาดูงานต้องเน้นไปที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านการพูดคุย สอบถาม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และได้เห็น/ลงมือทำจริง มากกว่าเพียงการนั่งฟังบรรยายเพียงรูปแบบเดียว
9.เวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงานโครงการฯ	1.เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานของทีมวิจัย 2.เพื่อวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสรุปบทเรียนในการดำเนินงานและวางแผนการทำงานในระยะต่อไป จำนวน 3 ครั้ง (จำนวน 20 คน)	1.ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยและถอดบทเรียนการดำเนินงานของทีมวิจัย 2.ได้แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	20 มี.ค. 59 16 พ.ค. 60 14 พ.ค. 61	-การแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานช่วยทบทวนกระบวนการทำงานการจัดกิจกรรมในแผนงาน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการวิจัย -การวางแผนงานให้ตอบวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในโครงการ เพื่อสร้างการ	-การสรุปบทเรียนตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมความพร้อม การทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมทุกครั้ง จะช่วยให้ได้รับบทเรียนดีๆ สำหรับนำไปจัดกิจกรรมครั้งต่อไป -การสรุปบทเรียนกับตนเอง ทีมงาน และชุมชน เป็นระยะๆ ช่วยให้การ

						เรียนรู้ที่วิจัย ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	ทำงานมีประสิทธิภาพ -การสรุปทเรียนช่วยวางแผนการทำงานในระยะต่อไป
10.จัดเวทีใหญ่นำเสนอผลการศึกษาในชุมชน	1.เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นและความถูกต้องของข้อมูล 2.เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและรับฟังข้อเสนอแนะจากคนในชุมชน	1.คนในชุมชนที่สนใจ 2.กลุ่ม อสม. 3.กลุ่มผู้สูงอายุ 4. ผู้รู้/ปราชญ์ท้องถิ่น 5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6.ทีมนักวิจัย	จัดเวทีสรุปและคืนข้อมูลการดำเนินงานและตรวจทานข้อมูล (จำนวน 50 คน)	1.คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลจากการศึกษา 2. คนในชุมชนได้ร่วมกันตรวจทานข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง 3 . เกิด การแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอแนะจากคนในชุมชน	17 พ.ค. 61	- คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูล จากการดำเนินโครงการในระยะที่ผ่านมาของทีมวิจัยและช่วยเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีอยู่ในชุมชน	-การเตรียมข้อมูลที่จะนำเสนอมีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างการรับรู้ให้กับคนในชุมชน ทีมวิจัยจึงต้องมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำเสนอร่วมกันอย่างต่อเนื่อง - การเปิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้ร่วมให้ข้อเสนอแนะช่วยให้เกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของร่วมกัน - การเปิดพื้นที่ให้เกิดวงประชุมที่ทุกคนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างอิสระช่วยให้เกิดการตรวจสอบข้อมูลที่คนในชุมชนยอมรับร่วมกัน
11. ทดลองปฏิบัติการตามแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	เพื่อทดลองปฏิบัติการตามแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	ทีมนักวิจัย	จัดเวทีเพื่อทำกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์พื้นบ้านอย่างเหมาะสม	1.ได้ ทดลองปฏิบัติการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร 2.ทีมวิจัย ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมที่ทำร่วมกัน	17 พ.ค. 60 17 ก.ค. 60 17 ก.ย. 60 17 พ.ย. 60 17 ม.ค. 61 17 มี.ค. 61	-เกิดการจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชพื้นถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือนทุกๆวันที่ 17 ของเดือน - เกิดเวทีตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 ที่คนในชุมชนได้นำผลผลิตชุมชนมาแลกเปลี่ยนกัน - มีการเปิดเพจ Facebook “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ที่นำไปสู่การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ	-การจัดเวทีประชุมประจำเดือนร่วมกับเวทีผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และทำให้เกิดการตื่นตัวของคนในชุมชนที่นำไปสู่การประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก - การจัดตลาดนัดชุมชนเป็นการเปิดพื้นที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้นำผลผลิตของตนเองมาขาย โดยต้องมีการตรวจสอบคุณภาพและราคาอยู่ตลอด

						คนในชุมชน - เกิดแปลงทดลองในการทำเกษตรแบบผสมผสานและการเพาะพันธ์มะพร้าวท้องถิ่น	- การจัดทำเพจเพื่อประชาสัมพันธ์ จำเป็นต้องมีผู้ดูแลประจำเพื่อสรุปข้อมูล / ภาพถ่าย ที่จะเผยแพร่สื่อสารสาธารณะ - การทำแปลงทดลองต้องเป็นการทดลองในชีวิตจริงไม่ใช่จัดตั้งใหม่
12.เก็บข้อมูลและสรุปวิเคราะห์แนวทาง	1.เพื่อเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติ 2.เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติ 3.เพื่อปรับปรุงแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มคนที่สนใจ	- ทีมวิจัยจัดทำเวทีประชุมกลุ่มย่อยเพื่อรวบรวมข้อมูลจากการทดลองปฏิบัติ และวิเคราะห์ ถอดบทเรียน เพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม จำนวน 5 ครั้ง (ครั้งละ 30 คน)	ได้แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร	16 พ.ค. 60 17 พ.ย. 60 17 ม.ค. 61 17 มี.ค. 61	-ได้แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร -เกิดการทบทวนแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างต่อเนื่อง - เกิดการวิเคราะห์และสรุปผลจากการปฏิบัติทดลองปฏิบัติที่นำไปสู่การปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติในแต่ละครั้ง	-การเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาสรุปวิเคราะห์ร่วมกัน ทำให้ทราบแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน -การจดบันทึกข้อมูล และนำข้อมูลมาช่วยตัดสินใจในการออกแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
13.รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วม	1.เพื่อกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	1.ทีมนักวิจัย 2.กลุ่มคนที่สนใจ	- ทีมวิจัยจัดทำเวทีประชุมกลุ่มย่อยเพื่อกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของคนในตำบล จำนวน 2 ครั้ง ครั้งละ 30 คน	ได้รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	17 มี.ค. 61 19 มี.ค. 61 18 มิ.ย. 61	- ได้รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความหลากหลายตามความเหมาะสมของพื้นที่ - ทีมวิจัยเกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์และ	1. การกำหนดรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต้องเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยอาศัยข้อมูลจากการทำกิจกรรมซ้ำๆ และต่อเนื่อง มาประกอบในการ

ของชุมชน						ฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอาศัยข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจในการออกแบบกิจกรรมแต่ละครั้ง	กำหนดรูปแบบที่ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน
14.จัดเวทีนำเสนอผลการวิจัยสู่สาธารณะ	1.เพื่อตรวจสอบความคิดเห็นและความถูกต้องของข้อมูล 2.เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและรับฟังข้อเสนอแนะจากคนในชุมชน 3.เพื่อเสนอข้อมูลจากการวิจัยให้แก่บุคคลทั่วไปได้ทราบ	1.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.ผู้ว่าราชการจังหวัดฯ 3.นายอำเภอฯ 4.ผู้นำท้องถิ่น 5.บุคคลที่สนใจ	- จัดเวทีสรุปและคืนข้อมูลการดำเนินงานและตรวจทานข้อมูลจำนวน 2 ครั้ง (ครั้งละ 70 คน)	1.คนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลจากการศึกษา 2. คนในชุมชนได้ร่วมกันตรวจทานข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง 3 . ก่ อ ง ก ร แลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อเสนอแนะจากคนในชุมชนและบุคคลที่สนใจทั่วไป	17 มี.ค. 61 19 มี.ค. 61	1.เกิดการรับรู้ผลการดำเนินงานสู่ชุมชน สถานศึกษา และกลุ่มชมรมผู้สูงอายุ ฯลฯ 2.เกิดการตรวจสอบความคิดเห็นและความถูกต้องของข้อมูลและลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน 3.มีการนำเสนอข้อมูลจากการวิจัยให้แก่บุคคลทั่วไปได้รับทราบและนำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป	1.การนำเสนอข้อมูล ที่มีการจัดทำหมวดหมู่ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เป็นระบบ แล้วนำเสนอ ทำให้คนในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ และเกิดความเข้าใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกัน 2.การนำเสนอข้อมูลสู่สาธารณะเป็น การใช้ประโยชน์จากข้อมูล ทำให้เกิดการสร้างความเชื่อมั่นในการทำกิจกรรม เกิดเป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนลุกขึ้นมาทำกิจกรรมร่วมกัน และส่งผลต่อการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

15.จัดทำรายงาน ผลการวิจัย	1.เพื่อจัดทำรายงานความ ก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน 2.เพื่อจัดทำรายงานฉบับ สมบูรณ์จากผลการ ดำเนินงาน	ทีมนักวิจัย	ทีมวิจัยสรุปรวบรวม ข้อมูลในรูปแบบของ เอกสาร รายงาน ความก้าวหน้า	1.ได้รายงาน ความก้าวหน้าจาก การดำเนินงาน	พ.ย.- ธ.ค. 58 มี.ค. – พ.ค. 60 เม.ย. – ก.ค. 61	-เกิดการแลกเปลี่ยนบทเรียนการ ทำงาน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวางแผนขับเคลื่อนงานในระยะ ต่อไปอย่างรอบด้าน ทำให้ได้ รายงานความก้าวหน้าของโครงการ ในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3	-การจัดทำรายงานการประชุม ช่วย ให้การทบทวนการทำงานมี ประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยให้การ เขียนรายงานครอบคลุมทุกมิติ -การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละ ช่วงเวลา ช่วยให้การขับเคลื่อนงานมี ประสิทธิภาพ และจัดทำรายได้ง่าย ขึ้น -การสรุปบทเรียนร่วมกัน ช่วย ยกระดับความรู้และนำมาเขียน รายงานได้อย่างหลากหลาย โดย อาศัยมุมมองของทีมวิจัยที่มีความ หลากหลาย
------------------------------	---	-------------	--	--	--	---	---

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลนางตะเคียนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4.1.1 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดง timeline ของตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

หัวข้อ	ก่อนปี 2500	ปี 2500 – 2520	ปี 2521 - 2535	ปี 2536 - 2550	ปี 2551-ปัจจุบัน
วิถีชีวิต	อยู่แบบพี่น้องกัน เป็นกลุ่มบ้าน มีการเอื้ออาทรต่อกัน ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ	อยู่แบบพี่น้อง มีการเอื้ออาทรต่อกัน ทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพ มีการแลกเปลี่ยนใช้ที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่ เช่น น้ำตาล มะพร้าว กับเกลือ เป็นต้น	การพึ่งพาอาศัยลดน้อยลง เนื่องจากวิถีชีวิตเปลี่ยนไปทำงานอาชีพอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไป ในความสัมพันธ์ลดลง มุ่งเน้นการทำงานเพื่อหาเงินมากกว่า	เริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง จากการประกอบอาชีพทำงานโรงงาน เป็นช่วงเวลา	เริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดลง ทั้งจากการประกอบอาชีพและโซเซียลมีเดีย ชอบชีวิตที่มีความสะดวกสบาย กินอาหารฟาสต์ฟู้ด
การประกอบอาชีพ	ทำนาข้าวในร่องสวน ปลูกผัก จับสัตว์น้ำมากินเพื่อยังชีพ ส่วนที่เหลือจากกินก็เก็บถนอมอาหารไว้เพราะยังไม่ไฟฟ้าใช้	ทำนาข้าวในร่องสวน ปลูกผัก และปลูกมะพร้าวในปี 2514 ส่วนที่เหลือจากกินก็เก็บถนอมอาหารไว้กินนานๆ	ทำสวนมะพร้าว ลดลง ออกไปทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรมนอกพื้นที่ และบางส่วนลงทุนเลี้ยงกุ้งกุลาดำในปี 2528 – 2533 แต่ก็ขาดทุน	คนส่วนใหญ่ออกไปทำโรงงาน อุตสาหกรรม การทำน้ำตาลมะพร้าวลดลง เพราะว่าเหนื่อยจากงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาในการขึ้นตาล	ยังคงทำงานโรงงาน อุตสาหกรรมและรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ บางส่วนเริ่มกลับมาทำสวนและทำสวนน้ำตาลมะพร้าวของตนเองที่มีอยู่
การใช้ประโยชน์ของพื้นที่	มีการใช้พื้นที่ในการทำนาทำสวน มะพร้าวเป็นหลัก มีการจับสัตว์น้ำจากในลำคลองและในร่องสวน เมื่อถึงฤดูน้ำหลากจะมีการพัดพาดินตะกอนมาในร่องสวนเป็นปุ๋ยตามธรรมชาติ มีการขุดลอกลำคลองลำปะโดงเพื่อให้ น้ำไหลเวียนสะดวก	เปลี่ยนจากทำนา มาปลูกมะพร้าวแทน เนื่องจากมีน้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่ ปลูกข้าวไม่ได้ผลผลิต เริ่มมีการทำคันดินกั้นน้ำเค็มในปี 2520	มีน้ำเค็มไหลเข้ามาในคลองนางตะเคียนเพิ่มขึ้น และมีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ทำให้น้ำเค็มรุกเข้าสวน มะพร้าวตายยืนต้น เปลี่ยนจากการทำสวนมะพร้าวไปทำงานในโรงงาน อุตสาหกรรม ที่ดินถูกทิ้งร้าง เพราะใช้ประโยชน์ไม่ได้และผลเสียจาก	เริ่มมีกระแสน้ำท่วมที่แย่งชิงนิเวศเข้ามาในจังหวัดสมุทรสงครามในปี 2541 ทำให้ที่ดินที่ทิ้งร้างถูกขายให้กับนายทุนนอกพื้นที่ บางส่วนก็ทำรีสอร์ท โฮมสเตย์ คงเหลือสวนมะพร้าวไม่มากนัก	บางส่วนก็ทำรีสอร์ท โฮมสเตย์ สวนมะพร้าว และบางส่วนก็มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินจากคนนอกพื้นที่ที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ และในปี 2554 ที่มีน้ำท่วมใหญ่แต่ไม่ท่วมพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้คนต่างถิ่นสนใจ

			การเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ขาดทุน จึงมีการ ขาย ที่ ใ ให้ กับ นายทุนนอกพื้นที่ และบางส่วนปรับ ไปเลี้ยงปลากระพง ขาวแทน		มาซื้อที่ดินปลูก บ้านอยู่ในพื้นที่
กา ร พึ่ง พา ทรัพยากรธรรมชาติ	อาศัยระบบการ ไหลเวียนของน้ำ เป็นหลักในการทำ มาหากิน ทั้ง การเกษตรและจับ สัตว์น้ำที่มีความ อุดมสมบูรณ์	เมื่อระบบนิเวศ ส ำ ม น้ ำ เปลี่ยนแปลงไป ทำ ใ ให้ ต้ อ ง ปรับเปลี่ยนการ ประกอบอาชีพ และวิธีการผลิต เปลี่ยนแปลง มี กา ร พึ่ง พิง ทรัพยากรธรรมชาติ ทาง อ้อม ผลกระทบจากการ ปล่อยน้ำเสียทำให้ ปลาตาย และ บางส่วนสูญพันธุ์	เมื่อระบบนิเวศ ส ำ ม น้ ำ เปลี่ยนแปลงไป ทำ ใ ให้ ต้ อ ง ปรับเปลี่ยนการ ประกอบอาชีพ ตามกระแสจาก ภายนอก ทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลาย จากสวนมาเป็นบ่อ กุ้งที่ถูกทิ้งร้างใน ที่สุด ผลกระทบ จากการปล่อยน้ำ เสียทำให้ปลาตาย และบางส่วนสูญ พันธุ์	กา ร พึ่ง พิง ทรัพยากรธรรมชาติ ทางอ้อม จาก ระ บ บ ก าร ไหลเวียนน้ำในการ ทำสวนเกษตร บาง ส่วน น้ ำ ทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ในการ ท่องเที่ยว และใช้ เพื่อการอุปโภค บริโภค ทำให้พันธุ์ พืชและสัตว์บาง ชนิดลดลง	กา ร พึ่ง พิง ทรัพยากรธรรมชาติ ทางอ้อม จาก ระ บ บ ก าร ไหลเวียนน้ำในการ ทำสวนเกษตร บาง ส่วน น้ ำ ทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ในการ ท่องเที่ยว และใช้ เพื่อการอุปโภค บริโภค นอกจากนี้ คนที่กลับเข้ามาอยู่ ใน ชุม ชน เริ่ ม ตระ หั ก และ อยากให้ทรัพยากร ธรรมชาติกลับคืน มา
เทคโนโลยี – สาธารณูปโภค	ยังไม่มีเทคโนโลยี อาศัยภูมิปัญญา ท้องถิ่นในการทำ มาหากินและเลี้ยง ชีพตามสมควร เช่น การขุดร่องดิน เ พื่ อ ต้ ก ปลากระบอก เป็น ต้น	เริ่มมีไฟฟ้าและเรือ ขายของในตลาด คลอง ทำให้เริ่มมี กา ร พึ่ง พิง ทรัพยากรจาก ภายนอกตาม กระแสการ เปลี่ยนแปลงที่เข้า มา มีโรงงาน น้ำตาลปล่อยน้ำ เสียมาในปี 2512	มีการสร้างถนน สัญจรเพิ่มมากขึ้น และ มี ก าร ใช้ สารเคมีในการ เลี้ยงกุ้ง ทำให้ที่ดิน บางส่วนถูกทำลาย สัตว์น้ำลดลง และ ลำคลองตื้นเขิน จากการขาดการ ดูแลในการทำสวน และจับสัตว์น้ำ มีโรงงานน้ำตาล ปล่อยน้ำเสียมาใน ปี 2530	มีการสร้างเขื่อน ปากลัดในปี 2538 เพื่อป้องกันน้ำเค็ม มีการสร้างถนน เพิ่มขึ้น การสัญจร ทางเรือ ลดลง ทำ ให้ลำคลองตื้นเขิน ไม่ถูกใช้งาน มีการ ใช้โทรศัพท์มือถือ และโซเซียลมีเดีย เพิ่มขึ้น	มีการสัญจรทาง ถนนเป็นหลัก และ การสร้างเขื่อนปาก ลัดทำให้เรือสัญจร ไม่สะดวก เกิด ระ บ บ ก าร ไหลเวียนน้ำไม่ดี ทำให้ลำคลองตื้น เขิน ส่งผลต่อการ ทำการเกษตร และ ต้ อ ง สูญ เสี ย งบประมาณในการ แก้ไข

ชุมชนตำบลนางตะเคียนในอดีตเป็นชุมชนที่ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ต่อมาในปี 2521 – 2535 เริ่มมีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ทำให้น้ำเค็มเข้าถึงพื้นที่ ทำการเกษตรไม่ได้ ร่วมกับวิกฤติการขาดทุนจากการทำนากุ้ง ทำให้คนมีรายได้น้อยลง จึงออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม วิถีชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไปจากการพึ่งพากันในชุมชนก็ไปใช้ชีวิตแบบตัวใครตัวมัน กินอาหารฟาสฟู้ด เงินที่ได้มาก็ใช้กับการซื้อเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งนับวันจะมีความสำคัญกับชีวิต

คนในชุมชนเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ ทั่วไป เช่นเดียวกับการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในอดีตมีการพึ่งพิงธรรมชาติในการทำการเกษตรจากกระแสน้ำที่พัดพาตะกอนดินมา แต่เมื่อสร้างเขื่อนการไหลบ่าของน้ำก็หมดไป ประกอบกับวิถีชีวิตในปัจจุบันทำให้คนขายที่ดินเพื่อใช้ในการสร้างรีสอร์ท โรงแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นกระแสเข้ามาในจังหวัดสมุทรสงครามตั้งแต่ปี 2541 รวมทั้งห้างสรรพสินค้าด้วย ทำให้การพึ่งพาธรรมชาติลดลง ไม่สามารถจับสัตว์น้ำได้เหมือนอย่างในอดีต ตลอดจนกระแสการพัฒนาที่เข้ามาในพื้นที่ ทำให้การไหลเวียนของน้ำเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด

4.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

จาก Timeline การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่ปี ก่อนปี 2500 – ปัจจุบัน ล้วนส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ดังตารางที่ 4 ที่แสดงรายละเอียดในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงทางด้านอาหาร (ทั้งพืชและสัตว์)
จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลนางตะเคียน ตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน

หัวข้อ	ก่อนปี 2500	ปี 2500 – 2520	ปี 2521 - 2535	ปี 2536 - 2550	ปี 2551-ปัจจุบัน
การเข้าถึงแหล่งอาหาร	ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชและสัตว์	ยังมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ทั้งพืชและสัตว์	ลดลง เนื่องจากน้ำเค็มท่วมในพื้นที่ทำให้มะพร้าวตายยืนต้น เลิกทำนาข้าวในร่องสวน	ลดลง เนื่องจากการสร้างเขื่อนปากกลัดทำให้พันธุ์พืชและสัตว์ลดลงจากระบบน้ำ การไหลเวียนและคุณภาพน้ำลดลง	ลดลง เนื่องจากวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงและทรัพยากรธรรมชาติลดลง ตลอดจนแม่น้ำลำคลองลำปะโดงได้รับการดูแลลดลง
การมีอาหารเพียงพอ	มีอาหารเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่วนที่เหลือก็มีการถนอมอาหารเก็บไว้ เช่น ปลาแห้ง เป็นต้น	มีอาหารเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ส่วนที่เหลือก็มีการถนอมอาหารเก็บไว้ เช่น ปลาแห้ง เป็นต้น ปลากระหน่ำ ปลากระโทง ปลาเนื้ออ่อน สุนัขพันธุ์	การทำน้ำตาลมะพร้าวลดลง เพราะคนหันไปทำโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น กุ้งตะกาดและปลาบางชนิดสูญพันธุ์จากน้ำเสียของโรงงานน้ำตาลในช่วงปี 2530	การทำสวนมะพร้าว / น้ำตาลมะพร้าวและสัตว์น้ำลดลง เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติลดลง แต่ก็มีโครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในจังหวัดสมุทรสงคราม ทำให้ยังคงมีสัตว์น้ำคงอยู่	บางอย่างมีเพียงพอ เช่น ปลากระหน่ำ เป็นต้น ซึ่งสามารถเพาะเลี้ยงได้ แต่บางอย่างต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพน้ำที่เหมาะสม เช่น กุ้งก้ามกราม ปูทะเล ปูแปะ เป็นต้น หากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงทำให้ความมั่นคงทางด้านอาหารลดลงได้
การใช้ประโยชน์จากอาหาร	รับประทานอาหารเพื่อการดำรงชีวิตและเป็นยาสมุนไพรรักษาโรค	รับประทานอาหารเพื่อการดำรงชีวิตและเป็นยาสมุนไพรรักษาโรค	รับประทานอาหารเพื่อการดำรงชีวิตและพึ่งพิงอาหารนอกบ้านเพิ่มขึ้นตามวิถีชีวิต / การประกอบอาชีพ	รับประทานอาหารเพื่อการดำรงชีวิตและพึ่งพิงอาหารนอกบ้านเพิ่มขึ้นตามวิถีชีวิต / การประกอบอาชีพ แต่	สำหรับสัตว์เศรษฐกิจใช้รับประทานเป็นหลัก ส่วนพืชผักเป็นพืชสมุนไพรและผลไม้ในสวนไว้

				บางส่วนยังคงการใช้สมุนไพรพื้นบ้านควบคู่กับการรักษาโรคแผนปัจจุบัน	รับประทาน
ควา มปลอดภัยของอาหาร	ยังไม่มี การใช้สารเคมี อาหารจึงมีความปลอดภัย จะพบว่าคนในอดีตไม่มีโรคเรื้อรัง	มีการทำน้ำตาลคัดขาวกันในปี 2514 และขายให้กับโรงทำขนมจันอับ กรมอนามัยตรวจแล้วว่า มีอันตราย ต่อผู้บริโภค พวกที่ทำตาลจึงเลิกใส่เทียนขาว ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อย มี การใช้สารเคมีในอาหารมากนัก	ความปลอดภัยของอาหารลดลง เนื่องจากมีตลาดนัดเข้ามาขายในพื้นที่เพิ่มขึ้น คนส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อตาม ความสะดวกสบายอาหารถูก	ความปลอดภัยของอาหารลดลง เนื่องจากมีการซื้ออาหารจากตลาดนัดอาหารถูก และผักผลไม้ที่มีการใช้สารเคมี ทำให้คนป่วยเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น	ความปลอดภัยของอาหารลดลง เนื่องจากมีการซื้ออาหารจากตลาดนัดอาหารถูก และผักผลไม้ที่มีการใช้สารเคมี / ในชุมชนไม่มีมารับประทาน ทำให้คนป่วยเป็นโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น

จากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ จะพบว่า ความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน ล้วนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะเรื่องแหล่งน้ำและคุณภาพน้ำ การเข้าถึงแหล่งอาหาร การมีอาหารเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากอาหาร ความปลอดภัยของอาหารในอดีตของตำบลนางตะเคียน เป็นเพื่อการยังชีพ อยู่กับธรรมชาติ พืชและสัตว์พื้นถิ่นเกิดขึ้นตามระบบนิเวศ 3 น้ำ ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์มากมาย เมื่อมีระบบ โครงสร้าง และการจัดการน้ำที่ไม่สมดุล ทำให้การเข้าถึงแหล่งอาหารลดลง การมีอาหารลดลงตามทรัพยากรธรรมชาติที่คงอยู่ การใช้ประโยชน์จากอาหารตามสภาพวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ต้องการความสะดวกสบาย ทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงจากการประกอบอาชีพเพื่อยังชีพมาเป็นการทำงานเพื่อหารายได้สูงๆ เพื่อนำเงินไปใช้จ่ายอำนวยความสะดวกของตนเองและคนในครอบครัว การรับประทานอาหาร การใช้ชีวิตจึงเป็นการทำงานนอกบ้านมากกว่าการทำสวนเกษตรไว้กินเองอย่างเช่นในอดีต ความปลอดภัยของอาหารจึงลดลง เนื่องจากมีการซื้ออาหารถูกที่ปรุงขายสำเร็จรูปจากตลาดนัด และพืชผักผลไม้ นอกพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมี ทำให้จากที่เคยใช้การกินอาหารเป็นยาเปลี่ยนแปลงไป คนในปัจจุบันจึงเกิดโรคเรื้อรังจากพฤติกรรมบริโภคเพิ่มขึ้น และมีการปรุงอาหารไว้รับประทานเองลดลง

4.2 ฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

- ข้อมูลพันธุ์พืชท้องถิ่น (ชนิดพันธุ์พืช ประโยชน์ แหล่งที่พบ ฯลฯ) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังนี้

ชนิดพันธุ์พืช	ลักษณะ	ประโยชน์ / สรรพคุณ	แหล่งที่พบ
1. มะขวิด	เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง อยู่ในกลุ่มไม้ยืนต้นผลัดใบ	เป็นยารักษาโรค	พบที่ หมู่ 5 และหมู่ 7
2. ชำมะเลียงหรือพุมเรียง	ใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยเรียวยาว มีสีเขียวตลอดทั้งปี ดอกออกเป็นช่อที่กิ่งและต้น ดอกสีม่วง	กินเป็นผลไม้สด ใช้แก้โรคท้องเสียในเด็ก	พบที่ หมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
3. ฝรั่ง	ไม้ยืนต้น สูง 3-10 เมตร ต้นเกลี้ยงมัน เปลือกต้นเรียบ ใบเดี่ยว	ยาสมุนไพร ใบฝรั่งใช้ดับกลิ่นปาก น้ำต้มใบฝรั่งสด มีฤทธิ์ทางต้านป้องกันลำไส้อักเสบ ท้องเสีย ใช้ทาแก้ผื่นคัน พุพองได้	พบได้ทั่วไป
4. ทูเรียนเทศหรือทูเรียน-	เป็นพืชในวงศ์เดียวกับน้อยหน่าและกระดังงา ใบเดี่ยว กลีบดอกแข็ง	นิยมรับประทานและเมล็ดมีฤทธิ์ทางยา ใช้เป็นยา	พบที่ หมู่7

น้ำ		สมุนไพร	
5. ละมุด	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เป็นพุ่มทึบ กิ่งก้านแตกออกรอบลำต้นเป็นชั้นๆ ใบเดี่ยว ท้องใบมีสีน้ำตาลอมเขียว	รับประทานเป็นอาหารว่าง และนิยมรับประทาน	พบที่หมู่ 3, 4 ตำบลนางตะเคียน
6. ทับทิม	เป็นไม้ผลขนาดเล็ก มีขนาดประมาณ 5-8 เซนติเมตร	เป็นยารักษาโรคและรับประทาน	พบมาก
7. มะปูด	ใบหนาเป็นมัน ดอกสีเหลืองอมเขียว ผลดิบสีเขียว ผลแก่สีเหลือง	ใช้น้ำคั้นจากผลแก้เลือดออกตามไรฟัน ขับเสมหะ รากต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ถอนพิษ	พบที่ ม.2, 7 ตำบลนางตะเคียน
8. ตะโก	เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลางประเภทใบเดี่ยว	เป็นต้นไม้ที่มักจะนิยมนำไปทำเป็นไม้ตัดและมีคุณค่าทางสมุนไพรและผลที่สุกของมันกินได้	ไม่พบแล้ว
9. น้อยหน่า	ไม้ยืนต้น สูง 3-5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกแกมขอบขนาน	เป็นยารักษาโรค	พบได้ทั่วไป
10. พลับ /พลับ	เป็นไม้ผลที่มีผลแบบผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง	รับประทาน	พบได้น้อย
11. มะขาม	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่ แตกกิ่งก้านสาขามากไม่มีหนาม เปลือกต้นขรุขระและหนา สีน้ำตาลอ่อน	อาหารและยา	พบได้ทั่วไป
12. มะนาวควาย หรือส้มซ่า-หวาน	เป็นไม้ยืนต้นสูง ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว สีขาว นวล ผลอ่อนสีเขียวเข้ม	อาหารและยา	พบได้น้อย
13. ต้นอิน-จันทร์	ไม้ยืนต้นมีผลสีเหลือง		พบที่ หมู่ 2, 7ตำบลนางตะเคียน
14. มะพร้าวขี้-ทุย	เป็นไม้ยืนต้นเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาล	รับประทานได้ทั้งลูก	พบที่ หมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
15. มะพร้าวกะทิ	เป็นไม้ยืนต้นเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาล	รับประทาน	พบได้น้อยมาก
16. มะพร้าวพันธุ์นางตะเคียน	เป็นไม้ยืนต้นเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาลลูกใหญ่กว่ามะพร้าวทั่วไป	เป็นมะพร้าวลูกใหญ่ปลูกไว้เพื่อขายเพื่อทำกำไร	พบได้น้อยมาก พบที่หมู่ 2 ตำบลนางตะเคียน
17. มะพร้าวค่อม	เป็นมะพร้าวพันธุ์เตี้ย สูงช้า	เป็นมะพร้าวเหมาะสำหรับการทำตาล	พบที่หมู่ 2 ตำบล นางตะเคียน
18. มะพร้าวสังขยา	เป็นมะพร้าวที่มีลูกสีเหลือง	เป็นยา	พบที่หมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
19. มะพร้าวไฟ	ส่วนหัวของมะพร้าวเป็นสีแดง	เป็นยา	พบได้น้อยมาก
20. แค	มีลำต้นขนาดเล็กถึงกลางสูงประมาณ 3-10 เมตร แตกกิ่งก้านสาขามากไม่เป็นระเบียบ เปลือกเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีรอยขรุขระหนา	เป็นสมุนไพรช่วยขับพิษร้อน ถอนพิษไข้	พบได้ทั่วไป
21. สาเก หรือ ขนุน - ลำปะลอ	ต้นสาเกมีความสูงเต็มที่ได้ถึง 20 เมตร มียางขาว มีใบใหญ่และหนา ร่องใบลึกถึงก้าน	นำผลมารับประทาน	พบน้อย
22. ขนุน	สูง 15 - 30 เมตร ลำต้นและกิ่งเมื่อมีบาดแผลจะมีน้ำยางสีขาวข้นคล้ายน้ำมันไหล ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี	นำผลมารับประทาน	พบอยู่
23. มะรุม	ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก ชนิดที่แตกใบ	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป

	ย้อย 3 ชั้น ยาว 20 - 40 ซม. ออกเรียงแบบสลับ ใบย้อยยาว 1 - 3 ซม. รูปไข่ ปลายใบและฐานใบมน		
24. ยอ	เป็นไม้ยืนต้น ต้นสีเหลี่ยม เปลือกต้นเรียบ ใบสีเขียวเข้ม ดอกออกเป็นช่อที่ซอกใบ	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป
25. ลำพู	ลำพูมีลักษณะเรื้อนยอดเป็นทรงพุ่ม	ปกป้องการพังของหน้าดิน	พบน้อยมาก
26. โก่งกาง	เปลือกลำต้นสีเทาเข้มถึงดำ แตกเป็นร่องรอบๆโคนต้นมีรากค้ำยันเพื่อพยุงลำต้นให้แข็งแรง	เป็นไม้ใช้ก่อสร้าง เสาถ่าน น้ำจากเปลือกใช้ล้างแผล และต้มแก้ท้องร่วง	พบน้อยมาก
27. กก	มักหนาที่โคน ใบมีสีเขียว แต่ปลอกหุ้มมีสีฟางข้าว	ไว้จักสานทำเสื่อ	พบที่หนองน้ำทั่วไป
28. ขี้เหล็ก	ไม้ยืนต้นขนาด สูงประมาณ 8 - 15 เมตร ลำต้นมักคดงอเป็นปุ่มเปลือกสีเทาถึงสีน้ำตาลดำ	เป็นยาและอาหาร	พบได้บ้าง
29. กระถิน	เป็นไม้พุ่ม ใบประกอบ ดอกช่อ	อาหาร	มีจำนวนมาก
30. โสนกินดอก	เป็นต้นไม้พุ่มขนาดกลาง ลำต้นสูงเปราะบาง ไม่มีแกน มีกิ่งก้านเล็กน้อยตอนบน	อาหาร	พบทั่วไป
31. สะเดา	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เป็นไม้เนื้อแข็ง	เป็นยาและอาหาร	ยังพบอยู่
32. ชะอม	ชะอมมีหนาม ใบมีขนาดเล็กและมีกลิ่นฉุน	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป
33. มะม่วง	เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ใบโต ยาว ปลายแหลม ขอบใบเรียบ	มะม่วงเป็นผลไม้เศรษฐกิจปลูกเป็นพืชสวน ประเทศไทยส่งออกมะม่วงเป็นอันดับ 3	ยังพบอยู่
34. มะเฟือง	ไม้ผลยืนต้นขนาดกลาง ลักษณะเป็นทรงพุ่ม ซึ่งมีทั้งลักษณะตั้งตรง	เป็นยาและอาหาร	ยังพบอยู่
35. เพชรสังฆาต	เป็นไม้เลื้อยในวงศ์ถั่ว	เป็นยารักษาโรคผิวหนัง	พบที่หมู่ 7
36. หวาย	มีกาบหุ้มต้น และมีหนามแหลม มีความเหนียว ใบเป็นรูปขนนกเล็กๆ ใบย้อยขึ้น เรียวยาว มีสีเขียวสด	มีการปลูกหวายเชิงการค้า นำมาสานเป็นเฟอร์นิเจอร์	ยังพบอยู่
37. มะขามเทศ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นมีหนาม ใบบางและเป็นใบประกอบแบบนิ้วมือ ดอกช่อขนาดเล็ก สีขาว	มีการปลูกเป็นการค้า	ยังพบอยู่
38. จาก	เป็นปาล์มเพียงชนิดเดียวที่เป็นพืชในป่าชายเลน และมีลำต้นอยู่ใต้ดิน	ปกป้องการพังของหน้าดิน	พบน้อยมาก
39. บัวสาย	เป็นพืชน้ำชนิดหนึ่ง มีลำต้นใต้ดินเป็นหัวหรือเหง้า	รับประทาน / ขาย	พบที่หมู่ 1 และหมู่ 6
40. บรีหรือ ฐูปฤษี	สูง 1.5-3 เมตรเหง้ากลม แตงหน่อขึ้นเป็นระยะสั้นๆ ใบเดี่ยวเรียงสลับระนาบเดียว	ทำเครื่องจักสาน เช่น เสื่อ ตะกร้า ใช้มุงหลังคา และทำเชือก	พบที่หนองน้ำทั่วไป

- ข้อมูลพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น (ชนิดพันธุ์สัตว์ ประโยชน์ แหล่งที่พบ ฯลฯ) ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ชนิดพันธุ์สัตว์	ลักษณะ	ประโยชน์ / คุณค่า	แหล่งที่พบ
1. ห่าน	ห่านมีลักษณะทั่วไปคล้ายกับหงส์ แต่หงส์มี	1.กำจัดวัชพืชในสวน	ยังพบอยู่บ้างที่วัดบึงป็น

	ขนาดใหญ่กว่า พบทั่วไปในประเทศไทย	2.นำมาเลี้ยงเพื่อบริโภค ไข่และเนื้อเป็นอาหารแต่ไม่เป็นที่นิยมมากนัก 3.เลี้ยงห่านเสริมบาร์มี และป้องกันขโมยเข้าบ้าน	และบ้านในชุมชน หมู่ 7
2. กระรอก	ลำตัวเล็ก ขนปุยปกคลุมทั่วทั้งร่างกาย นัยน์ตาลมดำ หางเป็นพวงฟู ชอบอยู่ตามสวนมะพร้าวที่รกทึบ แสงสว่างรำไร มีผลมะพร้าวตก กระรอกชอบกัดแทะผลมะพร้าวเป็นช่องรู แล้วเข้าไปกินน้ำและเนื้อมะพร้าวเป็นอาหาร	1.บริโภคเป็นอาหารป่า ผัดเผ็ด แต่ยังไม่ค่อยนิยมกิน ไม่แพร่หลาย 2.บางคนชอบเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงในกรง	มีอยู่จำนวนมากในสวนมะพร้าวทั่วทั้งตำบล
3. หมูป่า	มีรูปร่างหน้าตาคล้ายหมูบ้าน แต่มีขนตามลำตัวยาวกว่า ลำตัวมีสีเทาดำ พบที่ฟาร์มเลี้ยงหมูป่า เฉพาะที่สมุทรปราการและกรุงเทพมหานคร	1.เป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีการเพาะเลี้ยงเพื่อรับประทานเนื้อเป็นอาหาร 2.ช่วยกำจัดเศษอาหารที่เหลือทิ้ง	พบได้ที่วัดบางปิ่น (สัตว์ที่ถูกปล่อยทิ้ง แล้วให้วัดดูแลต่อไป)
4. วัวเนื้อ	สัตว์ 4 ขาเหมือนควาย รูปร่างใหญ่มีเขาสั้นกว่า เนื้อสีชมพูใกล้เคียงกับหมู	1.สร้างจิตศรัทธา เมตตาสัตว์โลก 2.มูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ยคอก	ที่คอกวัววัดลาดเป้ง
5. ปูทะเล	กระดองกลมรีเป็นรูปไข่ สีดำปนแดงหรือสีน้ำตาลเข้ม ขอบระหว่างนัยน์ตามีหนาม 4 อัน ประเทศไทยพบได้ทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน	เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่นิยมนำมาปรุงสดเป็นอาหาร	ยังพบอยู่ในคลอง ลำปะโดง คูคลอง ท้องร่องสวน ทั่วไปที่น้ำขึ้นน้ำลงทั่วถึง
6. ปูแปะหรือปูใบไม้	กระดองเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผิวเรียบ ขอบกระดองข้างหยักเป็นฟันเลื่อย มีด้านละ 3 ซี่ พบปูแปะหรือปูใบไม้ได้ตามปากแม่น้ำในเขตน้ำขึ้นน้ำลง	1.เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ 2.นิยมนำมาปรุงเป็นอาหาร 3.บ่งชี้ว่า ระบบนิเวศในน้ำและดินยังปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษภัยจากสารเคมี เช่น ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้าและวัชพืช ใน น้ำและดิน	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำ เขต ม.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
7. ปลาอังกหรือปลามังง	ลำตัวค่อนข้างกลมหนา ปกติมีสีเทาอมทองหรือเทาอมม่วง ท้องมีสีขาว อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่บริเวณน้ำกร่อยหรือปากแม่น้ำ พบชุกชุมที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	1.การเพาะเลี้ยงเป็นปลาเศรษฐกิจ สร้างรายได้ 2.รับประทานเป็นอาหาร	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำ เขต ม.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
8. ปลาเก็ด	เป็นปลาหนังไม่มีเกล็ด มีส่วนหัวค่อนข้างแบนราบ แต่ลำตัวแบนข้างไปทางด้านท้าย ปากกว้าง มีการกระจายพันธุ์ตามแหล่งน้ำจืดไปจนถึงน้ำกร่อย	1.บริโภคปลาเป็นอาหาร 2.สร้างรายได้เสริมจากการจับสัตว์น้ำเพื่อขาย	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
9. ปลากระบอก	มีรูปร่างเรียวยาวค่อนข้างกลมเป็นทรงกระบอก ปากเล็ก มีครีบหลัง 2 ตอน เป็นปลาที่พบได้ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และ	1.เป็นปลาเศรษฐกิจ มีการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ในเชิงการประมง	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

	ทะเล	2.บริโภคปลาเป็นอาหาร	(ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
10. ปลาเข็ม	ครีบทหางตัดตรงหรือเป็นทรงกลม กระจายพันธุ์ทั่วไปในแหล่งน้ำต่างๆ พบ	1.เพาะเลี้ยงเพื่อใช้ต่อสู้กัน เป็นการพนันและการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "ปลาเข็มหม้อ" 2.รับประทานเป็นอาหารแต่ไม่ค่อยนิยม	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
11. ปลาเขือหรือปลาบูเขือ	ลำตัวยาวเรียวยาวคล้ายงูหรือปลาไหล พบมากบริเวณปากแม่น้ำที่มีพื้นเป็นเลน	รับประทานเป็นอาหาร แต่ไม่ค่อยนิยม	พบอยู่ในคลองแม่กลองตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
12. ปลาหลด	รูปร่างเพรียวยาว ลำตัวแบนข้าง หัวและตา มีขนาดเล็ก ลำธารน้ำตกบนภูเขาหรือในป่าดิบชื้น	ทำเป็นอาหารได้ แต่ไม่นิยมกิน และเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม	พบอยู่ทั่วไปในคลองแม่กลอง
13. กุ้งตะกาด	เป็นกุ้งขนาดกลาง กริยาวตรง พบชุกชุมในแม่น้ำ ลำคลองแทบทุกจังหวัดในเขตอ่าวไทย ทั้งในน้ำจืดและน้ำกร่อย	ใช้เป็นอาหารได้หลากหลายรายการอาหาร	พบอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ ในคลองแม่กลอง และลำคลองสาขา ท้องร่องสวน ตามช่วงเวลาน้ำขึ้นน้ำลง
14. กุ้งก้ามกรามหรือกุ้งก้ามกราม	มีเปลือกสีเขียวอมฟ้าหรือม่วง ก้ามยาวมีสีครามหรือม่วงเข้ม ตลอดทั้งก้ามมีปุ่มตะปุ่มตะป่ำอยู่ในแม่น้ำลำคลอง แทบทุกจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย	1.ใช้กุ้งเป็นอาหาร ที่มีราคาแพง และสร้างรายได้เป็นอาชีพตกกุ้งไว้ขาย 2.ปัจจุบันยังนิยมเลี้ยงเป็นสัตว์น้ำสวยงาม	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ถือได้ว่าเป็นแหล่งกุ้งชุกชุม ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ)
15. หอยขมหรือหอยจับ	เป็นหอยฝาเดียว แหล่งน้ำจืดเท่านั้น	1. เป็นอาหาร แกงหอยขม 2.ปัจจุบันมีการทำฟาร์มเพื่อการเพาะเลี้ยงและเป็นอาหาร(นอกพื้นที่) 3.องค์ความรู้การหาหินหอยขมตามธรรมชาติที่ต้องคำนึงถึง วันเดือนปีที่สัมพันธ์กับน้ำขึ้นน้ำลงและปฏิทินจันทรคติ ตลอดจน การปรุงหอยเป็นอาหารพื้นบ้านที่อร่อยรสชาติดี	พบที่หมู่ 1 และ หมู่ 6 ต.นางตะเคียน
16. ตัวเงินตัวทองหรือหะย	มีรูปร่างคล้ายกิ้งก่าขนาดใหญ่ ความยาว 2.5-3 เมตร มีลิ้นแยกเป็นสองแฉกคล้ายงูอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้น้ำ	1.เป็นสัตว์คุ้มครองและไม่นิยมทำเป็นอาหาร 2.ช่วยกำจัดซากสัตว์ที่ตายเน่าเสีย	พบได้ทั่วไปที่ตำบลนางตะเคียน และพื้นที่ตำบลใกล้เคียง
17. ปลากระพง	เกล็ดมีลักษณะสากขอบเป็นหยักแข็ง ปากยาวมีลักษณะยืดหดได้ มีก้านครีบแข็ง พบได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และทะเล	1.เป็นปลาเศรษฐกิจ มีการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ในเชิงการประมงหลายแห่งใน	1.ยังพบมีอยู่บ้าง แต่มีปริมาณน้อย ตามธรรมชาติในคลองแม่

		พื้นที่ ม.1, 6 และ ม.7 2.นิยมบริโภคปลากะพงเป็นอาหาร 3.มีผู้ริเริ่มจัดกิจกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ชอบการแข่งขันตกปลาในบ่อเลี้ยงปลา (ของเสียแห่ง ม.6 ต.นางตะเคียน	กลอง 2.แหล่งเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพประมงในชุมชน หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
18. ปลานิล	ลานิลมีลายสีดำและจุดสีขาวสลับกันไปบริเวณครีบท้อง ครีบท้องและลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาล	เป็นสัตว์เศรษฐกิจของตำบลนางตะเคียนหมู่ 1หมู่ 6 และหมู่ 7	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
19. ปลาตีน	มีความยาวลำตัวแตกต่างออกไปตั้งแต่เพียงไม่กี่เซนติเมตร	ขายทะเลโคลนและป่าชายเลน	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
20. ปลาบู่จาก	มีส่วนหัวและปลายปากที่แบนราบ	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
21. กุ้ง	มีรูปร่างคล้ายกุ้งผสมกับตั๊กแตนตำข้าว	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
22. ปลาหมอ	มีรูปร่างป้อม ลำตัวแบนข้าง ตาโต ปากกว้าง	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในบริเวณน้ำจืด หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7
23. ปูก้ามดาบ	กระดองรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มีก้ามตายาว กระดองมีสีสนิมสวยงามต่างๆ		ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
24. กบ เขียด	มีรูปร่างคล้ายปลา มีส่วนหัวที่โตมาก ไม่มีหาง	รับประทานเป็นอาหารและเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม	พบในพื้นที่ธรรมชาติของตำบลนางตะเคียน

■ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

จากการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งพืชและสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญพบว่า พืชพื้นถิ่นจะมีความสำคัญมากกว่าสัตว์ ที่มิวิจัยจึงได้ “เลือกพืชที่มีคุณค่า มาสร้างมูลค่า” สรุปได้ดังนี้

พันธุ์พืช	ฤดูกาล			คุณค่า	จุดที่พบ	การใช้ประโยชน์	
	ฝน	หนาว	ร้อน			กิน	ขาย
1. มะขาม	-ใบอ่อน(เข้าหนาวฝน) -ฝักอ่อน (มิ.ย.-ก.ค.)		ฝักแก่	-แก้ท้องผูก -ปวดประจำเดือน -ทำลูกประคบ	พบได้ทั่วไป	-เป็น ส่วนประกอบในสมุนไพร -แกงพื้นบ้าน	-ตำน้ำพริก -แปรรูป -ทำแกงขาย -ขายเนื้อ
2. มะพูด	ออกทั้งปีพบมากในหน้าร้อน			-แก้ลมพิษ - อัมพาต -แก้เส้นเลือดตีบ -ขับเสมหะ	-ประทุม ทย (ม.4)	กินผลสุก	80 -100 บาท ต่อ กิโลกรัม
3. ผักปลัง	เฉพาะ				-สาคร เกตุทอง	อาหารพื้นบ้าน	
4. ผักเสี้ยน					พบได้ตามสวน	ดองก่อนนำมาแปรรูป	
5. ตำลึง					พบได้ทั่วไป	กับ ข้าว	

						หลากหลาย เมนู	
6. ต้นแค					พบได้ทั่วไป		-ดอกสด -ยอดอ่อน รวก
7. สลิด					ขึ้นเองตาม สวนและผู้ ที่สนใจปลูก	-แกงส้ม -ทอดไข่ -ลวกจิ้ม น้ำพริก	
8. มะพร้าว					พบได้ทั่วไป		
9. ขี้เหล็ก	ดอก	ใบและยอดออกทั้งปี		-บ่มผลไม้ -ยาระบาย -หมักเป็นยาฉืด แมลง -ลดความดัน และเบาหวาน -ช่วยให้นอน หลับง่าย	พบได้ทั่วไป	-ใบอ่อน ทำอาหาร ประเภทแกง -ใบแก่บ่มผลไม้ ให้สุก	
10. สะเดา			ดอก	ใช้ใบสุ่มไฟไฉ่	พบได้ทั่วไป	ดอก ยอด ใบ อ่อน	
11. ยอ	ทั้งปี			-บำรุงสายตา *กินแล้วปากดำ ต้องกินมะขาม ตามปากจะแดง สวย	พบได้ทั่วไป	-ยอดทำอาหาร	
12. กระสา			ผล	-ลูกกินแก้ กระหาย -เปลือกใช้ย้อม ผ้า	พบได้ทั่วไป	กินเป็นผลไม้	
13. ละมุดสี ดา	ผล			* ความป่วย สามารถกินได้ โดยไม่แฉลง	-เฉลิม หนัน มณี (ม.4) -ม.4		ราคาผล / กิโลกรัมละ 100 บาท ขึ้นไป -ต้น 50 - 100 บาท
14. ละมุด ไทย			ผล	*คนปวดกินแล้ว เป็นลม -ผู้ป่วยเบาหวาน ห้ามกิน	-ช่วย สว่าง แจ้ง (ม.4)		ขาย 30 -50 บาท
15. ขำมะเลียง			ผล	-เมล็ดแก้ท้องอืด	พบได้ทั่วไป	ผลไม้โบราณ	มีขายแต่ไม่ เป็นที่นิยม
16. มะรุม	ฝักออกช่วง ปลายฝนต้น หนาว		ยอดออก ทั้งปี	ใบอ่อนเป็นยา ระบาย	พบได้ตาม สวน		

17. เหตุใด							
------------	--	--	--	--	--	--	--

■ สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

พืชอาหารและสัตว์ในสมัยก่อนของตำบลนางตะเคียน

จากการสำรวจในเบื้องต้น จะพบว่า พืชอาหารในสมัยก่อนของตำบลนางตะเคียน ได้แก่ ผักบุ้งแดง ผักกระเฉด ชี้เหล็ก ดอกแค โสน ฟักทะลายโจร ใบหญ้านาง ใบเตย ว่านหางจระเข้ ลูกจันทน์ รวงจืด บอระเพ็ด เครื่องครัวต่างๆ ใบบัวบก ผักแว่น มะนาวห่อ ตะขบ กระดังง์ มะเดื่อ ชามะเรียง ละมุดสีดา ดอกแค ลูกจาก ลูกหว้า หนามยี่ พืชทะลายโจร มะละกอ ถั่วพู กระดังง์ ลูกจันทน์ ลูกใต้ใบ ใบเตย เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ / สภาพพื้นที่ สำหรับสัตว์ส่วนใหญ่จะเป็นกึ่ง หอย ปู ปลา ในแม่น้ำ ลำคลอง ลำปะโดง และร่องสวน

พืชอาหารและสัตว์ในปัจจุบันของตำบลนางตะเคียน

จากการสำรวจพบว่า พืชอาหารในปัจจุบัน ประกอบด้วย

- ผลไม้ ได้แก่ มะขวิด ชามะเลียงหรือพุมเรียง ฝรั่ง ละมุด ทับทิม น้อยหน่า พลัม /พลับ มะขาม มะพร้าวซี่-หุ่ย มะพร้าวพันธุ์ต่างๆ (มะพร้าวกะทิ มะพร้าวพันธุ์นางตะเคียน มะพร้าวค่อม มะพร้าวสังขยา มะพร้าวไฟ) สาเกหรือขนุน-ลำปะล่อ ขนุน มะม่วง มะเฟือง มะขามเทศ เป็นต้น
- สมุนไพร ได้แก่ ทุเรียนเทศหรือทุเรียน-น้ำ มะพูด ตะโก มะนาวควายหรือส้มซ่า-หวาน ต้นอิน-จันทร์ เพชรสังฆาต เป็นต้น ซึ่งลดลงและปลูกตามการใช้งาน
- ผัก ได้แก่ มะรุม แค ยอ ชี้เหล็ก กระถิน โสนกินดอก สะเดา ชะอม บัวสาย เป็นต้น
- ไม้พื้นถิ่น ได้แก่ ลำพู โกงกาง ปรีหรือ ฐฤณี เป็นต้น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและบำบัดระบบน้ำ
- ไม้ที่นำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ กก หวาย จาก เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาแปรรูปเป็นเสื่อ เครื่องจักสาน ที่มุงหลังคา ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากจาก เฟอร์นิเจอร์หวาย เป็นต้น

จากการสำรวจพบว่า พันธุ์สัตว์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย

- สัตว์ที่นำมาบริโภคให้วัดหรือไม่มีคนเลี้ยง ได้แก่ ห่าน หมูป่า วัวเนื้อ เป็นต้น
- สัตว์น้ำที่ใช้ในการทำอาหารรับประทาน ได้แก่ ปูทะเล ปูแปะหรือปูใบไม้ ปลาอังกหรืปลาหมึก ปลากด ปลากระบอก ปลาหลด ปลาหมอ ปลากระพง ปลานิล กุ้งตะกาด กุ้งก้ามกรามหรือกุ้งก้ามกราม หอยขมหรือหอยจู้บ กุ้ง เป็นต้น
- สัตว์ที่เป็นตัวบ่งชี้ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยจัดการระบบนิเวศให้คงอยู่ ได้แก่ ปลาเข็ม ปลาเขือ หรือปลาบูเขือ ปลาบูจาก กระรอก ตัวเงินตัวทองหรือเหี้ย ปลาดิน ปูก้ามดาบ กบ เขียด เป็นต้น

จากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ จะเห็นว่า ตำบลนางตะเคียนก็เหมือนกับชุมชนอื่นๆ ทั่วไปในอดีต มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งผลิตทางการเกษตรและทรัพยากรสัตว์น้ำ ทั้งการทำนาในร่องสวน การทำสวนผัก และสวนมะพร้าว ดังรายละเอียดที่กล่าวไว้แล้ว แต่เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งเชิงโครงสร้างที่มีการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ในช่วงปี 2521 จากปัญหาน้ำเค็มเข้าพื้นที่ตั้งแต่ช่วงปี 2520 เป็นช่วงๆ ทำให้ฤดูน้ำหลากหายไป การแก้ไขปัญหากลับสร้างผลกระทบให้กับชาวบ้าน ทำให้น้ำเค็มรุกเข้ามาในพื้นที่เป็นอย่างมากในช่วงปี 2526 ต้นมะพร้าวตายยืนต้น ไม่สามารถทำนาได้ คนจึงหันออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ต่อมาในช่วงปี 2528 เริ่มมีการเลี้ยงกุ้งกุลาดำตามกระแสชาวต่างชาติและประสบปัญหาขาดทุนเป็นอย่างมาก เป็นหนี้สินจำนวนมาก จนถึงกับต้องขายที่ดินและออกไปหากินนอกพื้นที่ ที่ดินจึงถูกทิ้งร้าง นอกจากนี้กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้ามาตั้งแต่ปี 2541 – ปัจจุบัน ทำให้จังหวัดสมุทรสงครามมีที่ดินที่มีราคาแพงขึ้น มีการซื้อขายที่ดินเพื่อทำรีสอร์ท โฮมสเตย์ ทำให้ที่ดินที่ถูกทิ้งร้างถูกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์เป็นของคนนอกพื้นที่ เมื่อ

ทรัพยากรธรรมชาติลดลงจากการบริโภคตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้พืชอาหารและสัตว์บางส่วนสูญพันธุ์ไป คนทำนํ้าตาลมะพร้าวลดลง

เมื่อมาดูวิถีชีวิต พบว่า ปัจจุบันหนุ่มสาวหันไปทำงานโรงงานที่มีสวัสดิการ รายได้ดี งานสบาย ได้แต่งตัวสวยๆ มีการใช้ของแพงมากขึ้น มีความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ จึงต้องทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ได้เงินพิเศษมากขึ้น เยาวชนเลียนแบบตามกระแสที่อยู่ในกลุ่ม วัยรุ่นที่หาอาหารทานทางอินเทอร์เน็ต ที่ไม่ต้องลงมือทำมีคนทำให้ทานเสร็จ จึงออกไปทานตามฟาสฟู้ด มีการทำบุญทางอินเทอร์เน็ต ทางสื่อออนไลน์ต่างๆ ก็ทำได้เอาเวลาไปเดินตากแอร์ดีกว่า ทำให้เด็กและเยาวชนไม่รู้จักรั้วฒนธรรมประเพณีของไทยที่มีมาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ทรัพยากรที่ลดลง การทำมาหากินลำบากขึ้น ผู้คนจึงหันไปพึ่งตลาดนัดมากขึ้น เพราะความสะดวกสบายมากขึ้น ลูกหลานบางคนไม่รู้จักรักอาหารพื้นบ้านบางอย่าง หันไปกินอาหารสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายตามร้านซูเปอร์มาร์เกต ความฟุ่มเฟือยเข้ามาแทนที่ การออมก็หมดไปกับสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาในสังคม การดำรงชีวิตก็เปลี่ยนไปจากเก่าก่อนที่เคยรู้จักกันดี

หากดูความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จะพบว่า พืชพื้นถิ่นที่ไม่ได้ถูกใช้ทำอาหารและยาสมุนไพรมีความสำคัญลดลง ทำให้พืชอาหารและสมุนไพรเหลือลดลง มีเพียงคนที่ยังเห็นประโยชน์จากการปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเอง / สนใจใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพควบคู่กับยาแผนปัจจุบันลดลง ดังจะเห็นได้จากชนิดของพืชที่แตกต่างกันจากในอดีต มักจะปลูกตามความต้องการใช้ประโยชน์ เช่นเดียวกับสัตว์น้ำที่มีการบริโภคเพิ่มขึ้นและสภาพสิ่งแวดล้อมไม่ดีทั้งจากระบบการไหลเวียนของน้ำ คุณภาพน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม การขาดการดูแลลำคลอง ลำปะโดง ร่องสวน จากการทิ้งร้างสวน ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ปลาบางชนิดสูญพันธุ์ เนื่องจากมีโครงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำของผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามอย่างต่อเนื่อง และประชาชนสนใจเรื่องระบบนิเวศ 3 น้ำ ทำให้สัตว์น้ำยังคงอยู่ ดังจะเห็นได้จากปูก้ามดาบ ปูแปะ และกุ้งก้ามกรามที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ตำบลนางตะเคียน นอกจากนี้ยังมีพันธุ์สัตว์ที่คนนำมาบริจาคให้วัดเพื่อทำบุญ เช่น ห่าน หนูป่า วัวเนื้อ เป็นต้น ซึ่งหากขาดการดูแลอย่างเหมาะสมก็จะสร้างปัญหาในพื้นที่ได้ เช่น มูลวัวที่ถ่ายไว้บริเวณวัด วัวเดินออกไปกลางถนนทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ในช่วงที่มีตลาดนัด เป็นต้น และเป็นสัตว์ที่นับวันจะมีเพิ่มขึ้น และไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ดั้งเดิมและการใช้ประโยชน์อย่างสอดคล้อง

จากการสรุปข้อมูลทั้งหมด พบว่า ทีมวิจัยสนใจพืชท้องถิ่นที่จะนำมาเพิ่มมูลค่ามากกว่าสัตว์ท้องถิ่น เมื่อนำข้อมูลมาทำเป็นปฏิทินฤดูกาลพืชพันธุ์ท้องถิ่นทั้ง 17 ชนิด ตลอดปี สรุปได้ดังนี้

ฤดูกาล	พันธุ์พืช
ทั้งปี	มะขาม มะพูด ผักปลั่ง ผักเสี้ยน ตำลึง ต้นแค สลิด มะพร้าว ขี้เหล็ก สะเดา ยอ กระสา ละมุดสีดา ละมุดไทย ชามะเลียง มะรุม เห็ดโคน
ฤดูร้อน	กระสา ชามะเลียง ละมุดไทย มะพร้าว
ฤดูฝน	ตำลึง ผักปลั่ง ละมุดสีดา ผักเสี้ยน สลิด เห็ดโคน มะพร้าว
ฤดูหนาว	มะพร้าว

4.3 ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร

4.3.1 องค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น

ที่ผ่านมาองค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียนทั้งพืชและสัตว์ สรุปได้ดังนี้

องค์ความรู้ในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น

- ในอดีตมีเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำจำนวนมาก ได้แก่ แห สวิง เบ็ดราว เบ็ดแขง แร้วดักปู โพงพาง ช้าง โทงเทงดักปูทะเล ตะขอ-เสียมขุดปู เป็นต้น
- มีการใช้เครื่องมือดักสัตว์น้ำที่ไม่ทำลายสัตว์น้ำให้หมดไปแต่เหลือไว้ให้แพร่พันธุ์ เช่น การใช้แหที่มีตากว้าง เป็นต้น

วัฒนธรรมในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น

- มีการนำความเชื่อและภูมิปัญญาเรื่องเจ้าที่เจ้าทางมาใช้ โดยการไปผูกผ้าสามสีตามต้นไม้เพื่อให้คนกราบไหว้และไม่ตัดต้นไม้ขึ้นไปใช้ประโยชน์ ร่วมกับการแจกจ่ายพันธุ์พืชให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ขยายพันธุ์ต่อไป เช่น ดอกแคแดง เป็นต้น

ภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น

- มีแหล่งสมุนไพรที่นำอนุรักษ์เป็นอย่างมากที่บ้านลุงเสริม คชเสถียร มีมากมายหลายชนิด เช่น เถาเอ็นอ่อน เถาวัลย์เปรียง ฟ้าทะลายโจร หนุมานประสานกาย เสลดพังพอน ว่านหางจระเข้ ส้มป่อย ว่านมหากาฬ ไผ่ราบ ต้นยอ กระสา ไก่ดำ-ไก่แดง ตะลัก ใบมะกา ทองพันชั่ง รากจืดตะไคร้หอม พุทธรักษา 5 สี ว่านหางช้าง หนวดแมว เหงือกปลาหมอ สำมะงา เป็นต้น
- มีการนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ทำยาและทำเตาอบสมุนไพรที่วัดลาดเป้ง ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสมุนไพรและไม่ทำลายทิ้ง และมีคนมาใช้บริการเป็นจำนวนมากในปัจจุบัน
- มีการนำภูมิปัญญาเรื่องการทำน้ำหมักที่ช่วยให้พืชเติบโตได้ไวและไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

4.3.2 ปัจจัย เงื่อนไข ที่นำไปสู่การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียน

จากหัวข้อ 4.1 – 4.2 ทำให้ทีมวิจัยได้มีการพูดคุยเพื่อสรุปข้อมูลถึงปัจจัยเงื่อนไขที่มีต่อกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ประกอบด้วย สภาพพื้นที่ วิถีชีวิต / การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์ มูลค่าทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหารของท้องถิ่น (การเข้าถึงแหล่งอาหาร การมีอาหารเพียงพอ การใช้ประโยชน์จากอาหาร ความปลอดภัยของอาหาร) การบริหารจัดการ (กระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น) สรุปได้ดังตารางที่ 5 แสดง SWOT Analysis ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีต่อกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลนางตะเคียน ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดง SWOT Analysis ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีต่อกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชนตำบลนางตะเคียน

ปัจจัยและเงื่อนไข	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
สภาพพื้นที่	● เป็นชุมชนที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรที่	● มีความเป็นเมืองมากขึ้น การเป็นอยู่ติดความสะอาดสบาย	● ทรัพยากรยังมีความอุดมสมบูรณ์สามารถลงไปศึกษา	● สภาพพื้นที่เป็นเมือง ทำให้คนในชุมชนไม่สนใจความเป็น

	หลากหลาย ● มีการเดินทางที่สะดวกเข้าถึงพื้นที่ได้ง่าย	● มีการปรับสภาพพื้นที่จากลำประโดงให้กลายเป็นพื้นที่แปลงใหญ่ ● มีนายทุนจากต่างพื้นที่เข้ามาซื้อที่ดินและแปลงพื้นที่เป็นบ่อเลี้ยงปลา	ความรู้ได้เพิ่มมากขึ้น ● พืชพื้นถิ่นบางชนิดยังมีคนสนใจซื้อ จึงเป็นช่องทางในการจำหน่ายและแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า	ชุมชนเดิมที่มีคุณค่า ● ทรัพยากรท้องถิ่นสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่เนื่องจากภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
วิถีชีวิต / การประกอบอาชีพ	● คนในชุมชนบางกลุ่มยังคงรักษาวิถีชีวิตการทำสวนในรูปแบบเดิม ● คนในชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำกิจกรรม ● เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม เช่น วัฒนธรรมที่ดั้งเดิม เช่น ไทยทรงดำ ซึ่งพืชพื้นถิ่นบางชนิดสามารถนำมาใช้ในการจัดงานได้	● คนรุ่นใหม่ไม่สนใจในเรื่องของวัฒนธรรมดั้งเดิม ● คนรุ่นใหม่เลือกที่จะเข้าไปทำงานในเมืองมากกว่าทำสวนน้ำตาลมะพร้าว ● คนในชุมชนส่วนใหญ่เริ่มทิ้งอาชีพการทำสวนและหันไปทำงานโรงงาน ● วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การประกอบอาชีพเปลี่ยนแปลงไป	● มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับวิธีการทำเกษตรและการเพิ่มมูลค่าพืชพื้นถิ่น เช่น การสร้างเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ขึ้น ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น	● คนในชุมชนต้องทำงานตั้งแต่เช้ามืดและกลับบ้านเย็นทำให้ส่วนใหญ่เลือกจะซื้อของจากตลาดนัดมากกว่าจะปลูกกินเอง
การใช้ประโยชน์	● ยังคงมีการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ● มีพันธุ์พืชและสัตว์ในพื้นที่หมู่ 2 และหมู่ 7 ที่ยังสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้	● คนในชุมชนไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น ● คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักทรัพยากรในท้องถิ่น	● พื้นที่ยังมีผู้สูงอายุและปราชญ์ชุมชนจำนวนมากที่พร้อมจะให้ข้อมูล ทำให้แหล่งความรู้ยังมีอยู่มาก ● ในพื้นที่มีทีมนักวิจัยชาวบ้านที่เคยผ่านกระบวนการทำงานวิจัย ทำให้เข้าใจในการทำงานที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น	● คนรุ่นใหม่ไม่ชอบรับประทานผัก และไม่รู้ว่ามีพันธุ์พืชในท้องถิ่นมีประโยชน์อย่างไรจึงมองไม่เห็นคุณค่าและมองว่าไม่สำคัญ ● ขาดการประชาสัมพันธ์ความรู้และประโยชน์ของพืชพื้นถิ่นที่มีต่อสุขภาพและการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ทำให้รู้ในวงจำกัด
มูลค่าทางเศรษฐกิจ	● ในชุมชนยังมีพันธุ์พืชและสัตว์ที่หลากหลาย บางชนิดมีมูลค่าค่อนข้างสูง เช่น ปลากระพงน้ำจืด ปลาบู่ เป็นต้น	● คนในชุมชนยังไม่มี การจดบันทึกข้อมูลรายได้จากการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่นอย่างจริงจัง	● มีแกนนำชุมชนที่เริ่มตระหนักถึงคุณค่าของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น และลุกขึ้นมาจดบันทึกข้อมูลเพื่อถ่ายทอดให้คนรุ่นหลัง	● ขาดการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของอาหารจากพืชและสัตว์ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของพืชอาหารพื้นถิ่น ● ขาดการสื่อสารวง

			● มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพิ่มมูลค่าพืชพื้นถิ่น เช่น การสร้างเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ขึ้น ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น	กว้างเรื่องประโยชน์จากพืชพื้นถิ่น ทำให้มูลค่าลดลง
การเข้าถึงแหล่งอาหาร	● บางหมู่บ้าน (หมู่ 2, 4 และ หมู่ 7) ยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์พืชและพันธุ์ผักที่หลากหลาย ● ภายหลังจากการจัดเวทีวิจัยทำให้คนในชุมชนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนแหล่งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ทำให้คนในชุมชนเข้าถึงแหล่งอาหารได้มากขึ้น	● พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ลดลง เนื่องจากวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงและทรัพยากรธรรมชาติลดลง ตลอดจนน้ำลำคลอง ลำปะโดงได้รับการดูแลลดลง	● มีปราชญ์ชาวบ้านที่ยังคงเก็บรักษาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของท้องถิ่น และพร้อมถ่ายทอดให้กับคนที่สนใจ ● มีแหล่งที่พบพันธุ์พืชพื้นถิ่น 3 หมู่บ้านหลัก สามารถส่งเสริมให้เกิดการรื้อฟื้นการปลูกพืชพื้นถิ่นได้	● มุมมองของคนในชุมชนที่เลือกจะซื้ออาหารจากตลาดนัดมากกว่าการปลูกหรือเลี้ยงเอง ● คนในชุมชนเริ่มหันมาบริโภคอาหารสำเร็จรูปมากกว่าการซื้อวัตถุดิบไปปรุงอาหารเอง
การใช้ประโยชน์จากอาหาร	● มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ในชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การแปรรูปน้ำตาลมะพร้าว และการนำพันธุ์พืชในท้องถิ่นมาดัดแปลงเป็นอาหาร ● มีภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการนำพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มาใช้ประโยชน์	● ขาดการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากอาหารอย่างจริงจัง เช่น สัตว์เศรษฐกิจใช้รับประทานเป็นหลัก ส่วนพืชมักเป็นพืชสมุนไพรและผลไม้ในสวนไว้รับประทาน เป็นต้น	● มีหน่วยงานลงมาให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม	● คนรุ่นใหม่บางกลุ่มมองเห็นประโยชน์จากพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่นไม่มากนัก ● คนรุ่นใหม่บางกลุ่มขาดองค์ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ● ขาดการประชาสัมพันธ์ความรู้และประโยชน์ของพืชพื้นถิ่นที่มีต่อสุขภาพและการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ทำให้รู้ในวงจำกัด
การบริหารจัดการ (แนวคิดกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น)	● ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ● ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนมีองค์ความรู้ในการส่งเสริมพืชพื้นถิ่นทั้งด้านการบริโภคสมุนไพรในการรักษา	● คนในชุมชนปล่อยให้พื้นที่ของผู้นำมากกว่าจะถูกขืนมาอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นด้วยตนเอง ● ขาดการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นอย่าง	● มีเด็กและเยาวชนบางกลุ่มที่ยังรวมตัวทำกิจกรรมร่วมกัน และสามารถดึงมาเข้าร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน ● มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องที่เชื่อมโยงการทำงาน	● การทำกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้านยังขาดการมาพูดคุยกันทำให้การเข้าถึงข้อมูลยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม ● ขาดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำจริง จึงไม่มั่นใจเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร

	และการเพิ่มมูลค่า	จริงจัง	ร่วมกัน ทั้ง สกว. และ สสส. ● ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพและค้นหาความรู้อย่างต่อเนื่อง	ท้องถิ่น
--	-------------------	---------	---	----------

4.3.3 บทเรียนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียน

ที่ผ่านมามีบทเรียนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียนทั้งพืชและสัตว์ ดังนี้

- การใช้เครื่องมือดักสัตว์น้ำที่ไม่ทำลายสัตว์น้ำให้หมดไปแต่เหลือไว้ให้แพร่พันธุ์ เช่น การใช้แหที่มีตาถี่ เป็นต้น
- การนำความเชื่อและภูมิปัญญาเรื่องเจ้าที่เจ้าทางมาใช้ โดยการไปผูกผ้าสามสีตามต้นไม้เพื่อให้คนกราบไหว้และไม่ตัดต้นไม้ขึ้นไปใช้ประโยชน์
- มีการนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ทำยาและทำเตาอบสมุนไพรที่วัด ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสมุนไพรและไม่ทำลายทิ้ง แต่ก็มีเพียงกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้นที่อนุรักษ์ไว้ และความรู้ไม่ได้ถูกเผยแพร่ในวงกว้าง
- มีการแจกจ่ายพันธุ์พืชให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ขยายพันธุ์ต่อไป เช่น ดอกแคแดง เป็นต้น
- มีภูมิปัญญาเรื่องการทำน้ำหมักที่ช่วยให้พืชเติบโตได้ไวและไม่เป็นพืชต่อสิ่งแวดล้อม

4.4 รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัย ทั้ง 1) วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนตำบลนางตะเคียนตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน 2) ฐานข้อมูลทรัพยากรท้องถิ่นที่มีในชุมชน ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในอดีตที่ขาดหายไป การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรท้องถิ่น ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน 3) ปัจจัย เงื่อนไข และกระบวนการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น ในตำบลนางตะเคียน ด้านองค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่น และบทเรียนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนตำบลนางตะเคียน จนนำไปสู่ 4) รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน ดังนี้

1. จัดตลาดนัดชุมชน หมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบึงป็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราว / สินค้า ที่เกี่ยวกับพันธุ์พืช - พันธุ์สัตว์ และผลิตภัณฑ์ของชุมชน
2. จัดเวทีประชาคมพันธุ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน
3. สื่อสารเรื่องราว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในโซเชียลมีเดีย โดยการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ให้คนภายนอกได้รับรู้
4. จัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว และขยายในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ผลลัพธ์จากการดำเนินการตามรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน

1. จัดตลาดนัดชุมชน หมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบึงป็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราว/สินค้า ที่เกี่ยวกับพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ และผลิตภัณฑ์ของชุมชน

- จัดตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบังปิ่น โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2560 โดยสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนซื้อขายได้แก่ ผักพื้นบ้านที่ปลูกเอง และขนมพื้นถิ่น

- เป้าหมาย เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรื่องราวพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ของคนในชุมชนผ่านการนำผลผลิตที่คนในชุมชนผลิตนำมาแลกเปลี่ยนและพูดคุยกัน
- กลุ่มเป้าหมาย คนในตำบลนางตะเคียน และกลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งเด็กและเยาวชนในตำบล
- การดำเนินงาน ในช่วงเช้า เวลา 06.00 - 08.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบังปิ่น จะมีกลุ่มคนในชุมชน ลงทะเบียนเข้าร่วมขายสินค้า โดยรูปแบบจะไม่เน้นการขายเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการพูดคุยและแนะนำพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งหมด 20 ร้าน โดยแบ่งเป็น
 - ร้านขายผักพื้นบ้าน 7 ร้าน
 - ร้านขายขนมพื้นบ้าน 3 ร้าน
 - ร้านขายปลา 2 ร้าน
 - ร้านขายน้ำ 3 ร้าน
 - ร้านขายอาหารท้องถิ่น 5 ร้าน
 - ร้านขายสินค้าท้องถิ่น 1 ร้าน
- ผลลัพธ์จากการดำเนินการ เกิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้นำสินค้าในชุมชนมาแลกเปลี่ยนซื้อขาย และบอกเล่าเรื่องราวของสินค้าในท้องถิ่น เกิดตลาดในชุมชนที่คนในชุมชนได้เลือกผลผลิตที่ปลอดภัย และมีทางเลือกในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันเกิดพื้นที่ในการรวบรวมผักท้องถิ่นที่คนในชุมชนนำมาขาย ซึ่งช่วยให้คนที่สนใจสามารถไปเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืช - พันธุ์สัตว์ ตลอดจนสินค้าชุมชนได้

2. จัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน

- มีการประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่น โดยการจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนที่รพ.สต.บังปิ่น ทุกวันที่ 24 ของเดือน ให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนหมู่ 1, 2, 6 และหมู่ 7 นำผักพื้นถิ่นที่ปลูกเองซึ่งส่วนมากเป็นผักปลอดสารพิษมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในราคาถูก โดยก่อนจัดประชุมจะมีกระบวนการประชุมวางแผนทุกวันที่ 17 ของเดือน โดยมีกลุ่มคณะทำงานหลัก ประมาณ 23 คน ดังนี้

- 1) เครือข่าย อสม. บ้านบังปิ่น 4 คน
- 2) คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ 11 คน
- 3) ทีมนักวิจัยท้องถิ่น 8 คน

โดยในทุกวันที่ 17 ของทุกเดือนทีมคณะทำงานจะมาวางแผนกำหนดวาระการประชุม และแบ่งบทบาทการดำเนินงาน เพื่อมอบหมายการจัดกิจกรรมในทุกวันที่ 24 ของเดือน นอกจากจะเป็นการช่วยส่งเสริมเรื่องสุขภาพให้กับคนในชุมชนผ่านเวทีผู้สูงอายุ ยังทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงการดูแลสุขภาพและมีการนำพืชพื้นถิ่นที่มีมาจำหน่ายร่วมกัน แม้ว่าจะไม่ได้ราคามากนัก แต่เป็นการเปิดพื้นที่ให้คนหันมาดูแลสุขภาพร่วมกันจากของที่มีในชุมชนอีกทางหนึ่ง เป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับ รพ.สต.บังปิ่นได้ในระยะต่อไป

3. สื่อสารเรื่องราว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในโซเชียลมีเดีย โดยการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ให้คนภายนอกได้รับรู้

ทีมวิจัยได้มีการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจทุกคนในชุมชนและ นอกชุมชน ได้เรียนรู้เรื่องราวของพันธุ์พืช – พันธุ์สัตว์ ท้องถิ่นในตำบลนางตะเคียน โดยมีการดำเนินการนำข้อมูลจากการดำเนินโครงการวิจัยมาจัดปรับข้อมูลให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย และเห็นประโยชน์จากการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การจัดตั้งเพจและคนดูแลเพจ การทดลองดำเนินงานจัดตั้งเพจ ทีมวิจัยได้ร่วมกันในการดูแลระบบ โดยช่วยกันสื่อสารเรื่องราวและการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของทางกลุ่ม โดยมอบหมายให้นางสาววาสนา หอมทอง และนางสาวสาคร เกตุทอง ทำหน้าที่ในการดูแลระบบ
2. การจัดการข้อมูล ทีมวิจัยได้มีการนำข้อมูลการดำเนินโครงการแต่ละครั้งมาจัดทำหมวดหมู่และสรุปเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำเสนอและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยเน้นไปที่การถ่ายทอดชนิดของพันธุ์พืช – พันธุ์สัตว์ วิธีการดูแล และการใช้ประโยชน์
3. นำเพจไปประชาสัมพันธ์ให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดลาดเป้งได้ศึกษาและเข้าไปเรียนรู้ โดยทุกครั้งที่ทีมนี้ทำวิจัย แกนนำ อสม. ลงพื้นที่ไปจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชน ตลอดจนคนในชุมชน และใช้

เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ทำให้คนเห็นความสำคัญของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น มากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์จากการจัดตั้งเพจ ช่วยให้คนในชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มากขึ้น และเพิ่มช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนได้เข้าถึงข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

4. จัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว และขยายในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ในการดำเนินการทำแปลงทดลองการปลูกพืชท้องถิ่นในพื้นที่เกษตรเดิมของตนเองจะมีการปลูกพืชทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับร่องสวน และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) พืชระยะสั้น

เป็นพืชที่ปลูกไว้ทานในครอบครัว แบ่งปันกับเพื่อนบ้าน และนำไปขาย เป็นรายได้เสริมรายวันหรือรายสัปดาห์

2) พืชระยะยาว

เป็นไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ ที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการปลูก แต่สามารถเก็บผลผลิตได้ยาวนาน ซึ่งจะเป็นรายได้หลักของเรา

โดยทีมวิจัยได้เลือกพื้นที่แปลงของนางสาวสาคร เกตุทอง เป็นแปลงทดลอง โดยวิธีการมีการนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จากการดำเนินโครงการมาจัดกลุ่มและจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งจะแยกเป็นพืชเหล่านั้นออกเป็นระดับต่างๆ และดัดแปลงให้เหมาะสมกับการทำสวนมะพร้าว ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการทำสวนโดยทั่วไป

- ระดับที่ 1 พืชใต้ดิน เช่น ชিং ข่า สายบัว : พืชหัว
- ระดับที่ 2 พืชเถาวัลย์ เช่น น้ำเต้า แตง มะระ : พืชผัก

- ระดับที่ 3 พืชเดี่ยว เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ตะไคร้ มะนาว : พืชสมุนไพร
- ระดับที่ 4 พืชกลาง เช่น ดอกแค ถั่วฝักยาว พริกไทย ผักกาด : พืชสวน
- ระดับที่ 5 พืชสูง คือ มะพร้าว : พืชหลัก

ผลจากการทดลองทำแปลงทดลอง พบว่าพืชทั้งหมดนี้สามารถปลูกร่วมกันในสวนมะพร้าวได้จริง โดยที่มิวิจัยจะคอยสังเกต จดบันทึกและเก็บข้อมูลนำมาพูดคุยกัน และจะมีการเน้นเรื่องแสงให้มะพร้าวได้รับเต็มที่ ไม่มีพืชชนิดใดมาอยู่เหนือต้นมะพร้าว และใช้พื้นที่ว่างปลูกพืชชนิดอื่นตามความสะดวกในการเก็บผลผลิต ซึ่งจากการปรับวิธีการทำการเกษตรใน 5 ระดับนี้ช่วยให้เกิดรายได้ตลอด และทำให้ร่องสวนมีความหลากหลายมีพันธุ์พืชหลากหลายชนิด และยังประหยัดรายจ่ายอีกด้วย

สรุปรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

- รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ที่เหมาะสมกับพื้นที่ คือ 1) แนวทางการจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน เนื่องจากเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนหลากหลายกลุ่มช่วงวัย ที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในเรื่องของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีความสุขที่ได้มีการรื้อฟื้นความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้ผ่านมา และมีโอกาสบอกเล่าให้คนรุ่นต่อไปได้รับรู้ ในขณะเดียวกันคนรุ่นใหม่ก็ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของท้องถิ่น 2) การจัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับคนในชุมชน เนื่องจากเป็นการต่อยอดและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เพียงแต่ทำสวนที่ทำให้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากจะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแล้ว ยังช่วยให้ร่องสวนเกิดความหลากหลายของพันธุ์พืชท้องถิ่น นอกจากนี้เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่เน้นการพึ่งพาธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมี ยังส่งผลให้สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้นอีกด้วย
- การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม นั้นมีแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอคอยการสนับสนุน โดยสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่สามารถทำได้ทันที	กลุ่มเป้าหมาย
1. การปรับวิธีการดูแลสวน โดยลดการใช้สารเคมีและหันกลับมาพัฒนาร่องสวนให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการปลูกพืชใน 5 ระดับ ให้เหมาะสมกับพื้นที่	กลุ่มเกษตรกรในชุมชน
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน และบุคคลที่สนใจในเวทีประชุมประจำเดือนของ อสม. / ชมรมผู้สูงอายุ เวทีประชุมหมู่บ้าน และการเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ
3. การเลือกทานอาหารที่เน้นการผลิตที่มาจากพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการช่วยให้คนต่อไปได้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นและหันกลับมาาร่วมกันรักษาไว้	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ
4. การถ่ายทอดความรู้ของคนในครอบครัว ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับคนในครอบครัวได้รักและหวงแหนทรัพยากรเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ

- สิ่งที่ต้องการการหนุนเสริมเพื่อให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนต่อไป ประกอบด้วย

- 1) สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการจัดทำเว็บไซต์ เข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ในเรื่องของการจัดระบบเว็บไซต์และการเลือกข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าสนใจ และดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาสนใจเว็บไซต์ของโครงการ เพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน ช่วยสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณในการทำกิจกรรมระยะยาวของชุมชน พร้อมทั้งร่วมส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ในระดับตำบลและขยายไปยังตำบลอื่นๆ โดยควรผลักดันให้เข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาของตำบล ซึ่งจะช่วยให้การทำกิจกรรมมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลวิจัย

ชุมชนตำบลนางตะเคียน เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองแม่กลองไหลผ่าน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้ง การทำสวนมะพร้าว พืชผักสวนครัว การทำน้ำตาลมะพร้าว และรับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งในจังหวัดสมุทรสงครามและในจังหวัดใกล้เคียง ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งพืชและสัตว์ ต่อมาในปี 2521 – 2535 กระแสการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ทั้งการสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ทำให้น้ำเค็มท่วมถึงพื้นที่ ทำการเกษตรไม่ได้ ร่วมกับวิกฤติ การขาดทุนจากการทำนาเกลือ ทำให้คนมีรายได้ลดลง จึงออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ที่ดินขาดการดูแล สวน เกษตรบางส่วนถูกทิ้งร้าง ทำให้เริ่มมีการขายที่ดินให้กับคนนอกพื้นที่เพื่อทำรีสอร์ท โรงแรม และห้างสรรพสินค้า ตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา วิถีเกษตรแบบยังชีพเริ่มหายไป การพึ่งพาธรรมชาติลดลง ไม่สามารถจับสัตว์น้ำและนำพืชพื้นถิ่นมาปรุงอาหารได้ เหมือนอย่างในอดีต เนื่องจากคุ้นเคยกับการซื้ออาหารแทนการทำอาหารเอง ตลอดจนกระแสการพัฒนาที่เข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เช่น การสร้างเขื่อนแม่กลอง ที่ทำให้การแสวงหาผลประโยชน์ของระบบสามน้ำสูญหายไป ทำให้คนในชุมชนขาดการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติ การไหลเวียนของน้ำเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด ทรัพยากรธรรมชาติลดลงตามลำดับ

ผลการดำเนินงานในระยะที่ 1 ทำให้ทราบประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับจนมาถึงปัจจุบัน ส่งผลต่อสภาพพื้นที่ วิถีชีวิต การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหาร พบว่า มีพืชพื้นถิ่นทั้งหมด 40 ชนิด และสัตว์ 24 ชนิด ที่ยังคงมีอยู่ ได้แก่ ผลไม้พื้นเมือง สมุนไพร ไม้พื้นถิ่น ผัก และพืชที่นำไปแปรรูป สัตว์ที่นำมารับประทาน และสัตว์ที่เป็น ตัวบ่งชี้ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยจัดการระบบนิเวศให้คงอยู่ (ปลาเข็ม ปลาเขือหรือปลาบูเขือ ปลาบูจาก ปลาตีน ปู ก้ามดาบ) เป็นต้น รวมทั้งองค์ความรู้ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความ มั่นคงทางอาหารในตำบลนางตะเคียน ได้แก่ การจับสัตว์น้ำด้วยแหตากวาง ความเชื่อเรื่องเจ้าที่เจ้าทางในการดูแลต้นไม้ การ อบรมสมุนไพร เป็นต้น เพื่อจัดสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่ 2 หมู่ 4 และหมู่ 7 ที่ยังมีการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้หลากหลาย แม้ว่าจะมีสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ แต่หากคนรุ่นหลังยังไม่มีความรู้และเข้าใจเรื่องการเข้าถึง แหล่งอาหาร พืชพื้นถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ยังคงมีวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่มีการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองโดยไม่รู้เท่า ทัน ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพื้นและสัตว์พื้นถิ่นอาจลดลงได้

ผลจากการสรุปวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลในระยะที่ 2 พบว่า พืชพื้นถิ่นมีความน่าสนใจ ที่ยังมีการปลูกและใช้ ประโยชน์ได้หลากหลาย ทั้งการบริโภคเป็นอาหาร สมุนไพรรักษาโรค และบางส่วนยังสามารถจำหน่ายในตลาดได้ ทีมวิจัยจึงได้ คัดเลือกพืชพื้นถิ่น 17 ชนิด มาแบ่งตามการใช้ประโยชน์และการออกผลผลิตในแต่ละฤดูกาลตลอดปี เพื่อ ค้นหารูปแบบการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการจัดทำสมุดเล่มเล็กรวบรวมพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น การจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนอาหารและพืชพื้น ถิ่นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ที่ รพ.สต.นางตะเคียน และตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 การจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัด เวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุ การสร้างมูลค่าเพิ่มของพืชพื้นถิ่น ผ่านการสื่อสารเรื่องราว แปรรูป และจัดทำสื่อ ประชาสัมพันธ์ในโซเชียลมีเดีย โดยการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ให้คนภายนอกได้รับรู้ และการจัดทำ แปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว ให้คนในชุมชนมาเรียนรู้ร่วมกัน และขยายในพื้นที่อื่นๆ เพื่อนำแนวทาง ดังกล่าวไปทดลองใช้ในการดำเนินงานของโครงการระยะที่ 3

ผลจากการดำเนินงานในระยะที่ 3 ที่มีการนำแนวทางดังกล่าวมาทดลองปฏิบัติการ พบว่า

- 1) การจัดตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00 - 08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราว / สินค้า ที่เกี่ยวกับพันธุ์พืช - พันธุ์สัตว์ และผลิตภัณฑ์ของชุมชน โดยเริ่มดำเนินงานวันอาทิตย์ที่ 17 กันยายน 2560 – ปัจจุบัน มีร้านค้า เข้าร่วมดำเนินงาน 20 ร้าน เน้นการพูดคุยและแนะนำพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นที่มีมาแลกเปลี่ยนซื้อขาย ได้แก่ ผักพื้นบ้าน ที่ปลูกเอง และขนมพื้นถิ่น เป็นต้น

- 2) จัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน ทุกวันที่ 24 ช่วยให้เกิดการส่งเสริมกระบวนการทำงานของทีมวิจัยในการประชุมเพื่อวางแผนพูดคุยร่วมกันในวันประชุมอย่างต่อเนื่อง มีการนำพืชพื้นถิ่นมาจำหน่ายร่วมกัน ช่วยให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพในการบริโภคผักปลอดภัยและรู้คุณค่าให้ผู้สูงอายุได้มา พูดคุยเรื่องผักพื้นถิ่นที่เชื่อมโยงไปสู่สุขภาพ

3) สื่อสารเรื่องราว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในโซเชียลมีเดีย โดยการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ให้คนภายนอกได้รับรู้ และเป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ทำให้คนเห็นความสำคัญของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทีมวิจัย อสม. เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ แกนนำและคนในชุมชน

4) จัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้วทั้งพืชระยะสั้นและระยะยาว 5 ระดับให้อยู่ร่วมกันได้ ได้แก่ พืชหัว พืชผัก พืชสมุนไพร พืชสวน และพืชหลัก คือมะพร้าวที่เป็นต้นทุนชุมชนที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ช่วยสร้างรายได้รายวันให้กับพืชหัว พืชผัก พืชสมุนไพร และพืชสวน และรายได้ต่อเนื่องทุกเดือนจากมะพร้าว เป็นการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

ดังนั้นรูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มี 2 วิธี คือ 1) แนวทางการจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน ช่วยเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุในการถ่ายทอดความรู้เรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของท้องถิ่นให้กับคนรุ่นใหม่ รวมทั้งช่วยส่งเสริมและดูแลสุขภาพให้แข็งแรงร่วมด้วย 2) การจัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้วให้เกิดการต่อยอดและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับทุนเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้จะช่วยให้เกิดความหลากหลายของพันธุ์พืชท้องถิ่นแล้วยังช่วยรื้อฟื้นการทำสวนกลับคืนมา ช่วยให้คนในชุมชนได้รับประทานอาหารปลอดภัย และมีสุขภาพดีขึ้นร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินงาน พบว่า 1) ควรประสานสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการจัดทำเว็บไซต์เข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้เรื่องของการจัดระบบเว็บเพจและการเลือกข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าสนใจและดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาสนใจเว็บเพจของโครงการ เพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น และ 2) องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียนควรเข้ามาช่วยสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณในการทำกิจกรรมระยะยาวของชุมชน พร้อมทั้งร่วมส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ในระดับตำบลและขยายไปยังตำบลอื่นๆ โดยควรผลักดันให้เข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาของตำบล ซึ่งจะช่วยให้การทำกิจกรรมมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

5.2 บทเรียนการวิจัย

5.2.1 กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการทำงานวิจัย

5.2.1.1 ตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

- ควรสรุปบทเรียนกระบวนการดำเนินงานของตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนเข้าร่วมโครงการ ระหว่างทำกิจกรรม และหลังทำโครงการ เพื่อให้เห็นการพัฒนาศักยภาพและการเรียนรู้จากการลงมือทำ
- การเก็บรวบรวม สรุปลักษณะข้อมูล ช่วยให้เกิดความเข้าใจและรับรู้ถึงประโยชน์ของพืชท้องถิ่น จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้
- การลงมือทำกิจกรรมอย่างเป็นกระบวนการและมีขั้นตอนช่วยให้การทำงานเกิดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลและการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์

5.2.1.2 ทีมวิจัย

- การทำกิจกรรมทุกครั้งต้องมีการวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่กันให้ชัดเจน
- ควรมีการสลับบทบาทหน้าที่กันในทีมวิจัย จะทำให้เราได้พัฒนาศักยภาพกันทุกคน
- ควรนำเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้ไปด้วยกัน
- การสื่อสารอย่างชัดเจน ช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ภายในทีมงานได้
- การวางแผนการทำกิจกรรมทุกครั้งช่วยให้ทีมมีเป้าหมายและเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งเอื้อให้การทำงานประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น
- การจดบันทึกช่วยให้ทีมวิจัยเข้าใจกระบวนการทำกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องเป็นกระบวนการสามารถอ่านและทำความเข้าใจซ้ำ

- การมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนช่วยให้ทีมเกิดความเข้าใจกันและพร้อมสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่

5.2.1.3 ชุมชน

- ต้องสร้างการมีส่วนร่วมและดึงคนในทุกหมู่บ้านให้มาเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น
- ควรมีการตั้ง อสม. ให้เข้ามาร่วมกิจกรรมให้มากขึ้นเพื่อเชื่อมโยงให้เห็นถึงเรื่องสุขภาพ และควรนำเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้ไปด้วยกัน
- ควรมีการประสานงานผ่านการลงไปชวนคนในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรม และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง หลากหลายช่องทาง เช่น โซเชียลมีเดีย การลงพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น จะช่วยสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนได้เป็นอย่างดี

5.2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำงานวิจัย

5.2.2.1 ความเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล (ทีมวิจัย)

- ตัวเองได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ฝึกการจับประเด็นและการสรุปข้อมูล กล่าวที่ จะออกไปชวนชาวบ้านพูดคุยและรู้จักการทำงานเป็นทีมมากขึ้น เปลี่ยนแนวความคิดในด้านการ กินอยู่ สุขภาพ และอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง นอกจากนี้ยังได้พัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การพูด และการฟังมากยิ่งขึ้น (นางสาวสาคร เกตุทอง)
- ฟังมากขึ้นและทำงานร่วมกันได้ดี ได้แลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนบ้านตัวเอง และ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปลูกจากที่เคยใช้สารเคมีก็หันกลับมาใช้ชีวภาพ (นายวิเชียร ชูแสง)
- ตัวเองพูดเก่งขึ้น กล่าวที่ จะพูดคุย สามารถจับประเด็นขึ้นกระดานจากการทำเวทีประวัติศาสตร์ ชุมชน รู้จักการทำเอกสารการเงิน และเห็นความสำคัญและประโยชน์ของข้อมูลมากยิ่งขึ้น (นาง จันจิรา สังข์ทอง)
- ได้ทักษะการพูด การนำเสนอ และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น สามารถสรุปการประชุมได้ดีขึ้น สามารถประสานงานคนในชุมชนให้เข้าร่วมในเวที นอกจากนี้ยังเข้าใจกระบวนการทำกิจกรรมที่ เน้นความต่อเนื่อง เป็นขั้นเป็นตอน มีระบบที่ชัดเจน (นางสาววาสนา หอมทอง)
- ตัวเองได้เห็นเรื่องสมุนไพรในชุมชนที่เชื่อมโยงกับสุขภาพที่ต้องดูแลคนในชุมชน และได้เรียนรู้ เรื่องราวต่างๆ ที่มีในชุมชน การทำงานร่วมกับคนในชุมชน มีทัศนคติที่ดีขึ้นกับงานพัฒนาโดย ประชาชนจัดการตนเอง และตนเองก็ได้พัฒนาทักษะการออกแบบกระบวนการและการวางแผน อีกด้วย (นายกานต์ โตบุญมี)
- เข้าใจโครงการมากขึ้น และเห็นความตั้งใจของคนในชุมชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม รู้จักการทำงาน เป็นทีม ทำงานเป็นระบบมากขึ้น ได้รู้จักพืชผักในตำบลมากขึ้น สามารถนำกลับไปต่อยอดการ ประกอบอาชีพได้ (นายอำพล สังข์ทอง)
- ได้ฝึกการสรุปรายงานการประชุม และการตั้งคำถามชวนคุยกับชาวบ้าน ทำงานเป็นทีม มีการ แบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจน มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น (นายวันชัย กุทรัพย์)
- เมื่อก่อนไม่กล้าพูดตอนนี้กล้าพูดมากขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งมากขึ้น มีความคิดที่ แตกต่างกับคนในทีมแต่สามารถพูดคุยกันได้ รับฟังมากขึ้น (นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง)
- เมื่อก่อนไม่ค่อยอยากเข้าร่วมกิจกรรม แต่ตอนนี้มาเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง และสามารถจับ ประเด็นได้มากขึ้น สามารถสรุปการประชุมได้ดีขึ้น รู้สึกดีในการได้ทำงานกับทีม ได้เรียนรู้มากขึ้น จากการประชุม (นางวิภา วงสุกร)

- ปรับพฤติกรรมการกินอยู่ เลือกกินมากขึ้น ลดการกินเนื้อสัตว์หันมากินผักพื้นบ้านที่มีอยู่ และยังได้ฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมและการลงจัดเวทีประชุมในหมู่บ้านด้วยตนเองด้วย (นางประทุม ฅมยา)

5.2.2.2 ความเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัย

- มีการทำงานเป็นทีมแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนมากขึ้น มีความสนใจและมุ่งมั่นที่จะดำเนินโครงการต่อไป มีความรู้และเข้าใจกันมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามาในการทำงาน
- มีการวางแผนกันก่อนทำกิจกรรมทุกครั้ง เมื่อก่อนอยากจะทำแล้วทำทันทีแต่ตอนนี้ต้องวางแผนกันก่อนทุกครั้ง
- ทุกคนยอมรับและพร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม สามารถปรึกษากันได้ทุกเรื่อง มีความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความร่วมมือกัน
- ทุกคนในทีมเห็นความสำคัญของการถอดบทเรียนในการทำกิจกรรมทุกครั้ง เพราะช่วยให้เห็นจุดดีและจุดอ่อนในการจัดกิจกรรม
- ทีมใช้ข้อมูลช่วยในการตัดสินใจมากกว่าใช้อารมณ์และความรู้สึกเหมือนเมื่อครั้งก่อนทำโครงการ
- มีการเรียนรู้ ปรับตัวพัฒนาความสามารถในทักษะด้านการพูดคุยสื่อสาร การนำเสนอ
- เรียนรู้และยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มวิจัยและคนในชุมชน ทำให้วางแผนการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

5.2.2.3 ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

- ผู้สูงอายุในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการ มีความสนใจโครงการและเริ่มหาพันธุ์พืชพื้นถิ่นที่สนใจแต่ในบ้านตัวเองไม่มีมาปลูก
- คนในชุมชนเริ่มเห็นประโยชน์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัยและเริ่มนำพันธุ์พืชที่หายากหลายชนิดมาให้ทีมวิจัยดู
- ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือและเอื้อในการประสานคนเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง
- เกิดตื่นตัวด้านสุขภาพปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกิน และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล ชุมชนได้ข้อมูลและรู้จักพันธุ์พืชทั้งที่คงอยู่และสูญหายไปในห้องมากขึ้น

5.3 ปัญหาการวิจัย

- ทีมวิจัยมีการกิจหลายด้าน / บทบาทในชุมชน ทำให้มีเวลาในการทำงานไม่ตรงกัน
- ทีมวิจัยไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยีมากนัก ทำให้ยังไม่ได้ภาพประกอบพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
- คนในชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจในโครงการ มองว่าเป็นเรื่องยากที่จะให้กลับไปใช้ชีวิตในแบบอดีต และมีการรับรู้ข้อมูลในวงจำกัดเท่านั้น
- การประชาสัมพันธ์และการสื่อสารให้คนในชุมชนยังจำกัดอยู่ในวงที่ไม่กว้างมากนัก ดังนั้นการสร้าง ความเข้าใจ และการรับรู้ให้กับคนในชุมชนยังคงมีข้อจำกัด เวลาค้นหาทำกิจกรรมสำหรับบางพื้นที่จึงไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร

5.4 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบาย และการวิจัยในอนาคต

- ควรจัดสรรเวลาในการทำงานให้ตรงกัน เนื่องจากเรื่องความมั่นคงทางด้านอาหารมีความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก

- ต้องการให้พี่เลี้ยงลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และมีกิจกรรมที่ได้ลงมือทำร่วมกัน
- สื่อสารให้ตรงกัน เพื่อสร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันในพื้นที่
- องค์การบริหารส่วนตำบลควรผลักดันเรื่องราวของทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นวาระสำคัญที่คนในชุมชนต้องลุกขึ้นมาช่วยกันในการดูแลรักษาให้คงอยู่ต่อไป

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม มีภาคผนวก ดังนี้

- ก. สรุปรายงานการประชุม
- ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ

- ก. สรุปรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีการสร้างความรู้ความเข้าใจโครงการและเก็บข้อมูลวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดทอง
2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นายวิเชียร	ชูแสง
12. นางรัตนา	สังข์ทอง
13. นางประทุม	ถมยา
14. นายวิชัย	จูดัง
15. นายคำณ	นิ่มอนงค์

ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

เวทีสร้างความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีคนในชุมชนหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 7 มาเข้าร่วมในเวทีครั้งนี้ โดยมี นางสาวสาคร เกตุดทอง หัวหน้าโครงการวิจัยฯ ได้เปิดเวทีชี้แจงทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ให้คนในชุมชนที่มาเข้าร่วมในเวทีเข้าใจกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นฯ เข้าใจวัตถุประสงค์ที่ลงมาทำงานวิจัยในชุมชน ต.นางตะเคียน โดยเริ่มชี้แจงถึงที่มาที่ไปของการทำโครงการ เริ่มต้นจากการที่ทีมวิจัยได้พูดคุยกันถึงสาเหตุที่ทำให้คนในชุมชนออกไปทำงานนอกพื้นที่กันมากขึ้น จากปัญหานี้สินในครัวเรือน ปัญหาสุขภาพ และทรัพยากรที่มีอยู่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตทั้งในด้านอาหารและการประกอบอาชีพ

นางสาวสาคร เกตุดทอง กล่าวว่า ทรัพยากรหมายถึง พืช สัตว์ น้ำ และดิน เป็นทุนที่เรามี และเป็นเจ้าของร่วมกัน พืชที่อยู่ในพื้นที่ตำบลนางตะเคียนน่าสนใจ เพราะผักพวกนี้ไม่เพียงแค่ใช้ปรุงอาหารแต่มีสรรพคุณทางยาด้วย เป็นพืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ต้องเสียเงิน และปลอดภัยจากสารพิษยาฆ่าแมลงต่างๆ

นายกานต์ โตบุญมี ชี้แจงว่าทาง รพ.สต.บ้านบึงปีนต้องการให้พวกเราทุกคน ดูแลสุขภาพตัวเองมากกว่าที่จะใช้จ่ายในการรักษา เมื่อใช้ยาต่อเนื่องเป็นเวลายาวนานจะมีผลต่อไต ทางคุณหมอและทีมวิจัยจึงมองเห็นประโยชน์ร่วมกันว่า พืชผักในท้องถิ่นน่าจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ดี เรามีความสนใจว่าทำไม คนสมัยก่อนเขาไม่ค่อยเจ็บป่วย เป็นเพราะอะไร วันนี้เราจึงลงพื้นที่มาเพื่อขอข้อมูล

ลุงอิน ชูแสง เล่าว่า แต่ก่อนแถวบ้านเราปลูกข้าวไว้กินเอง กุ้ง ปลา ก็อุดมสมบูรณ์ มีอะไรเราก็แบ่งปันกัน มีงานอะไรก็บอกแขกกัน ผัก ก็ไม่ต้องซื้อปลูกกินกันเอง แต่ ในปี 2510 - 2511 โรงน้ำตาลปล่อยน้ำเสียมา ตอนนั้นยังเรียนหนังสืออยู่ ปลาก็ตาย สายบัวยังตายเลย แต่มันก็ไม่เสียหายมาก มาวิกฤตในปี 2521 เป็นช่วงที่สร้างเขื่อน น้ำเค็มจะตาย หอยกะพงยังตาย ข้าวปลาไม่ต้องมีกินกัน คนในพื้นที่ก็เริ่มออกไปหางานทำนอกพื้นที่ ไปรับจ้างขึ้นตาลที่อื่น ทำก่อสร้างบ้าง ออกเรือประมงก็มีใครจะไปอยู่กันไหว ขนาดต้นมะพร้าวที่ยืนต้นตาย ที่อยู่ก็ไม่ได้ให้ผลผลิต ไม่มีลูก ใบมะพร้าวก็ร่วง ในปี 2525 มีโรงงาน

อุตสาหกรรม คนในพื้นที่จึงมีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพมากขึ้น จึงไปทำงานทางด้านโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ และสภาพน้ำในคลองแม่กลองค่อยๆ ดีขึ้น ประชาชนบางส่วนก็เริ่มกลับมาทำสวนมะพร้าวเหมือนเดิม

นายกานต์ โทบุนมี กล่าวว่าถ้าหากในชุมชนเราไม่มีตลาดนัด เราจะอยู่กันอย่างไร จะดีไหมถ้าเรามาช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ในท้องถิ่น ให้รู้ว่ามีบ้านใครมีอะไร เพื่อให้เราทุกคนเข้าถึงแหล่งอาหาร มีอาหารที่ปลอดภัย และมีรายได้เข้ามา รวมทั้งเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในชุมชน บ้านใครมีอะไรก็มาแบ่งปันกัน

จากนั้นทีมวิจัยสอบถามถึงเรื่องพันธุ์ในท้องถิ่น ว่ามีอะไรบ้างที่เรายังพอหากินได้ พบว่า มีมะพร้าว สะเดา ชีเหล็ก ข่า ดอกแค มะรุม กระทิน ตำลึง พืชผักสวนครัว โดยได้ข้อมูลจากการพูดคุยมาว่าเมื่อ พ.ศ. 2525 คนส่วนมากจะประกอบอาชีพทำสวนตาลส่วนมากแต่ก็มีการทำวังกุ้งกุลาดำบางส่วน แต่ก็ประสบปัญหาขาดทุนและเป็นหนี้กันไปเนื่องจาก เกิดเหตุการณ์น้ำเสีย และในเวลาต่อมาก็เกิดเป็นบ่อล้าง แต่ย้อนไปเมื่อ พ.ศ.2500 ในพื้นที่ ต.นางตะเคียน มีความสมบูรณ์มากในทุกด้านและอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกัน และมีทรัพยากรธรรมชาติทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และสมุนไพรพื้นบ้านต่างๆ แต่ในปัจจุบัน สังคมเปลี่ยนไป เป็นสังคมเมืองเข้ามา ต่างคน ต่างอยู่ แม้กระทั่งทรัพยากรก็ลดน้อยลงไปทุกอย่าง ทำให้ต้องไปซื้อของตามตลาดนัด และไม่สามารถเลือกซื้อความปลอดภัยจากสารเคมีที่มากับพืชผักต่างๆ ได้

เมื่อ พ.ศ.2530 มีน้ำเค็มเข้ามาในเขตพื้นที่นางตะเคียนและมีโรงงานปล่อยน้ำเสียลงในลำคลองทำให้น้ำเสีย คนที่ประกอบอาชีพประมง มีผลกระทบโดยตรงทำให้สัตว์น้ำลดน้อยลงไปจากที่เคยจับสัตว์ เช่น กุ้งตะกาด ปลาลดน้อยลงไปและมีผลกระทบมาถึงพันธุ์พืช เช่น ผักบุ้ง ตำลึงและผักต่างๆ ก็ลดน้อยลงไป การทำสวนตาลก็มีผลกระทบเหมือนกัน เมื่อ พ.ศ.2534 คนหนุ่มสาวหันไปทำโรงงานกัน ทำให้ทรัพยากรคนหายไป มีการเปลี่ยนความคิดว่า การทำสวนตาล เหนื่อย และลงทุนสูง ทำให้ท้อถอย แต่การทำโรงงานไม่ต้องลงทุนอะไร แค่งแรง

จากนั้นได้มีการซักถามคนในชุมชนว่าการทำโรงงานเป็นอย่างไรบ้าง นายวิชัย จูด้วง ได้พูดตอบถึงการทำโรงงานว่าเขาเคยทำงานโรงงานอาหารสัตว์ แต่นายวิชัย จูด้วง ได้ประโยชน์จากการทำงาน ได้ทดลองทำงานวิจัยในโรงงาน พอออกจากโรงงานก็มาทำการทดลองทำเกษตรแบบผสมผสาน ในอีกแง่มุมหนึ่งของการทำโรงงาน คือ ต้องมีความอดทนสูง ต้องเป็นลูกน้องเขาต้องยืนทั้งวัน แต่ผลตอบแทนเท่าเดิม เมื่อกลับไปถามคนในชุมชนต่อว่า เราต้องร่วมมือกันทั้งตำบลนางตะเคียนและคนในชุมชนเพื่อสุขภาพของตัวเอง แบ่งเบาภาระสังคมและสาธารณะสุข และอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชอาหารท้องถิ่นสืบต่อไปให้ลูกหลานได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ สัมผัสและได้รู้จักอาหารที่ปลอดภัยเพื่อสุขภาพของตัวเองร่วมกันต่อไป

แหล่งอาหารที่มีความปลอดภัยก็ยังพอหาได้ในแต่ละหมู่บ้านในชุมชน ต.นางตะเคียน และในชุมชนหมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 7

หมู่ที่ 2	แหล่งเรียนรู้บ้าน	นายวิชัย	จูด้วง และปราชญ์ชาวบ้าน
	ไข่ไก่ ไข่เป็ด ปลอดภัยสารเคมี	นายชัย	ศิริอด
		น.ส.หนูกัน	ทองรักษ์ และอีกหลายครัวเรือน
หมู่ที่ 7	มีน้ำตาลปลอดภัยจำหน่าย	สจ.นายเฉลิม	เอี่ยมสะอาด
	พืชผักสวนครัวปลอดภัยจำหน่าย	นายวิเชียร	ชูแสง
	มีน้ำตาลปลอดภัยจำหน่าย	นายเสริม	เปี่ยมลาภพร้ง
		นายฉลวย	ศรีมหาดไทย
		นายสันต์	สังข์ทอง
	กางโพงพางดักจับสัตว์น้ำ	นางวันทยา	วุฒิพงศ์วรการณ
	เช่น กุ้งตะกาดและปลาๆ		

ถอดบทเรียน เวทีการสร้างความรู้เข้าใจในโครงการฯ

สิ่งที่นักวิจัยทำได้ในวันนี้

- มีการเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมเวทีดี
- มีการขึ้นกระดานเขียนข้อมูลในชุมชน
- เป็นเวทีครั้งแรกแต่ทำได้ดี
- มีการพูดคุยในแนวเดียวกัน

สิ่งที่นักวิจัย ควรแก้ไขในวันนี้

- การจัดสถานที่ยังไม่เหมาะสม เช่น เก้าอี้ เป็นต้น
- ยังจับประเด็นชวนคุยไม่ค่อยได้ พูดเสียงเบา
- คนในทีมต้องช่วยกันเสริมการชวนคุย อย่าให้มีช่องว่าง
- ทีมวิจัยต้องนั่งเป็นจุด เพื่อป้องกันคนแบ่งกลุ่มคุยกันเอง
- ต้องดึงคนกลับให้เป็น สายตาต้องคอยมอง
- ทีมงานยังพูดไม่เก่ง พี่เลี้ยงช่วยชวนคุยมากเกินไป
- การประสานงานยังไม่ดีเท่าที่ควร ขาดการวางแผนงาน
- ต้องมีการแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าให้เพิ่มขึ้น
- แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน จะง่ายกับการทำงาน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาววาสนา หอมทอง / นางสาวสาคร เกตุทอง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บข้อมูลวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิ่งกานจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นายวิเชียร	ชูแสง
12. นางรัตนา	สังข์ทอง
13. นางประทุม	ถมยา
14. นายวิชัย	จูดัง

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการประชุม พร้อมทั้งบอกเล่าที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการ จากนั้นจึงเริ่มพูดคุยเรื่องราวต่างๆในอดีต

ประวัติศาสตร์ ก่อน พ.ศ.2500

นายอิน ชูแสง กล่าวว่าในอดีตบ้านนางตะเคียนมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ พืชผักพันธุ์อาหารในชุมชนมีมากและหาได้ง่ายในลำคลองก็มีสัตว์น้ำมากมายหลายชนิดเสีย พร้อมมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้หลายท่านทั้งทางเกษตรและทางประมง สมัยก่อนมีการปลูกข้าวในร่องสวน มีโรงสีข้าวชุมชน ชาวบ้านรู้จักการถนอมอาหารเก็บไว้กินในวันข้างหน้า มีการรักษาตัวเอง ในยามเจ็บป่วยเบื้องต้น เด็กเล็กเจ็บป่วย ก็มีหมอพื้นบ้านดูแลรักษา เมื่อมีการตั้งท้องของผู้หญิงในเรือน

ในที่ประชุมช่วยกันเสนอว่าในตำบลนางตะเคียน ก็มีหมอตำแยทำคลอด (ในสมัยก่อนหมอแผนปัจจุบันมาไม่ถึงชุมชน) และมีการดูแลหลังคลอดเป็นไปตามขั้นตอนในสมัยก่อนอาหารการกินหาง่าย ยารักษาโรค และการดูแลผู้เจ็บ – ผู้ป่วย มีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านนำมารักษาผู้ป่วยเป็นการเบื้องต้นก่อนที่จะนำส่ง โรงพยาบาลในเมือง เพราะสมัยก่อนการเดินทางลำบากไม่เหมือนสมัยนี้ มีถนนหนทางเข้ามารถยนต์วิ่งเข้าถึงบ้าน ชาวบ้านจึงนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลให้หมอแผนปัจจุบันทำการรักษา หมอแผนโบราณและยาสมุนไพรจึงเลือนหายไป

จากนั้นนายกานต์ โตบุญมี ได้กล่าวสวัสดิ์พร้อมทักทายสมาชิกและชาวบ้านที่เข้าร่วมพูดคุย รวมทั้งเชิญนางสาวสาคร เกตุทอง ให้เริ่มดำเนินกระบวนการต่อ

1.ทำไมลูกหลานออกทำงานนอกพื้นที่

ที่ประชุมตอบว่าก็เพราะภาระหนี้สิน ดิน น้ำ สัตว์ เปลี่ยนไปสมัยนี้มีทางเลือกหลายทางในการทำมาหากิน สมัยก่อนไม่มีทางเลือกให้บุตรหลาน ต้องทำสวนตาลเพียงอย่างเดียว เพราะศึกษาสมัยนั้นการเรียนยังเรียนน้อย สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปมาก พ่อแม่จึงส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการที่จะต้องมาทำตาลอย่างพ่อแม่ ปัจจุบันนี้เรามีตลาดในเมืองและมีตลาดนัดใกล้หมู่บ้าน

เมื่อก่อนเราก็ปลูกผักกินเอง สมัยก่อนเราทำนาในร่องสวน ปลูกผักบนร่องสวนและมีการปลูกอ้อยแดงเอาไว้มาก และเมื่อก่อนมีการทำน้ำมันมะพร้าวมาใช้ปรุงอาหารและยังพุดย้อนไปถึงสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่ามีการถนอมอาหารไว้

กินในวันหน้า ด้วยการนำมาคลุกกับเกลือแล้วนำไปตากแห้ง เพื่อเก็บไว้กินวันหน้าเวลาน้ำขึ้นก็มีปูแปะมาก สมัยก่อนจะจับปูเปรี้ยวมาต้มหวานกินเพราะมีเยื่อมาก ส่วนปลาบู่นำมาทำปลาทอดมัน การหาปูทะเลในสมัยก่อนก็หาง่าย เพียงเอาหอยแครงมาทุบให้แตก แล้วเอาไปผูกเชือกนำไปผูกที่กอจากให้ลอยเหนือดินได้น้ำตอนหัวน้ำขึ้น สักพักก็เอาสวิงไปช้อนได้ตัวหอยก็จะได้ปูทะเลมากินแล้ว

สมัยก่อนในตำบลนางตะเคียน ยังอาศัยแลกเปลี่ยนสินค้ากันส่วนมาก การซื้อขายมีน้อย อาศัยว่าใครมีอะไร – ใครไม่มีอะไร ก็นำมาแลกกัน วิถีชุมชนเป็นที่รักเกื้อกูลกัน บางครั้งก็มีชุมชนใกล้เคียงนำสินค้ามาแลกเปลี่ยนกันก็มี ช่วง พ.ศ.2510 – 2521 มีเหตุการณ์น้ำเค็มไหลเข้ามาในคลองมากขึ้น ทำให้น้ำในคลองนางตะเคียนมีความเค็มมากผลดีที่มากับน้ำเค็ม คือ มีหอยกะพงเกิดขึ้นมามาก ชาวบ้านในตำบลได้อาศัยหารายได้จากการลาก หอยกะพง นำไปขาย แต่การที่มีน้ำเค็มเกิดขึ้นมามาก ทำให้เกิดผลกระทบกับชาวสวนมะพร้าวและต้นมะพร้าวที่กำลังมีผลผลิตต่างยืนต้นตาย ช่วงที่น้ำจะดี ก็คือเดือน 10 เพราะจะมีน้ำเหนือไหลลงมา ซึ่งจะไหลผ่านจังหวัดกาญจนบุรีไหลลงมาเพื่อไล่น้ำเค็มให้จางลง การเดินทางยังคงใช้ทางเรือกันอยู่เหมือนเดิม และยังอาศัยเรือพายไปทำตาลมะพร้าว มีการแก้ปัญหาน้ำเค็มด้วยการทำประตูกั้นน้ำเพื่อกั้นน้ำเค็มไม่ให้เข้าสวนเพราะทางเหนือของตำบลนางตะเคียนยังมีการปลูกยางูจิดกันอยู่

ในปี 2512 ช่วงหน้าน้ำโรงงานน้ำตาลที่เมืองกาญจนบุรี แอบล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำแม่กลองไหลลงมาถึงบ้านเราทำให้แม่น้ำแม่กลองเน่าเสีย ปลาทั้งลอยตายกันเป็นแพปลาที่เคยมักกลับหายไป เช่น ปลาตูกน้ำจืด ซึ่งแต่ก่อนเคยมีมากมาย

พ.ศ. 2530 เริ่มมีคนหันมาเข้ามาในชุมชน ทำให้การเดินทางๆ เรือลดน้อยลง โดยหันมาใช้รถยนต์เพื่อเดินทางเข้าเมืองมากขึ้น คนที่เคยทำตาลก็เริ่มหันไปทำงานโรงงานกันมากขึ้น และได้เรียนสูงขึ้น มีความรู้ที่สูงขึ้น บางคนมีวุฒิป.ตรี จึงไปสมัครทำงานโรงงานตามสถานที่ต่างๆ สาเหตุที่ไปทำงานโรงงานมาจากพ่อแม่ไม่อยากให้ลูกหลานเหนื่อยกับอาชีพการทำตาล เหนื่อยมากพักผ่อนน้อย ข้อแตกต่าง คือ การทำตาลจะมีรายได้มากกว่าการทำงานโรงงาน เพราะอาทิตย์หนึ่งมีรายได้มากพอที่จะใช้จ่ายและเก็บออม

พ.ศ.2538 เริ่มมีการสร้างเขื่อนปากลัด มีการปิดเปิด เขื่อนเพื่อระบายน้ำ แต่ก็มีปัญหาเรื่องพื้นที่การเกษตร และ บางช่วงก็มีน้ำเค็มทะเลลัก เข้ามาในพื้นที่ ทำให้การเกษตรเสียหาย และมีปัญหาที่ตามมา คือ การทำประมง โดยทางโพรงพางมีการใช้อวนตาถี่ในการดักจับสัตว์น้ำ ทำให้กุ้งปลาที่ตัวเล็กติดตายไปด้วย มีผลที่ตามมา คือ พันธุ์ กุ้งปลา ลดน้อยลง

อาหารสมัยก่อนมีผักบุ้งแดง ผักกระเฉด ชีเหล็ก ดอกแค โสน ฟ้าทะลายโจร ใบหญ้านาง ใบเตย วานหางจรเข้ ลูกจัน รวงจืด บอระเพ็ด เครื่องครัวต่างๆ ใบบัวบก ผักแว่น มะนาวโห่ ตะขบ กะริงปลิง มะเดื่อ ชามะเรียง ละมุดสีดา ดอกแค ลูกจาก ลูกหว้า หนามูย ฟ้าทะลายโจร มะละกอ ถั่วพู กะริงปลิง ลูกจัน ลูกใต้ใบ ใบเตย ปัจจุบันทรัพยากรลดลง การทำมาหากินลำบากขึ้น ผู้คนจึงหันไปพึ่งตลาดนัดมากขึ้นเพราะความสะดวกสบายมากขึ้นลูกหลานบางคนไม่ รู้จักอาหารพื้นบ้านบางอย่าง หันไปกินอาหารสำเร็จรูปที่มีจำหน่ายตามร้านซูเปอร์มาร์เกต ความฟุ่มเฟือยเข้ามาแทนที่ การออมก็หมดไปกับสิ่งต่างๆ ที่เข้ามาในสังคม การดำรงชีวิตก็เปลี่ยนไปจากเก่าก่อนที่เคยรู้จักกันดี

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง / นายวันชัย กุฑัทรพย์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีสร้างความเข้าใจโครงการและเก็บข้อมูลวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2558 เวลา 09.30 – 12.00 น.

ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดทอง
2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกานจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นายวิเชียร	ชูแสง
12. นางรัตนา	สังข์ทอง
13. นายพัทยา	เรไรร้อง

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

เมื่อทีมวิจัยเดินทางมาถึง เป็นเวลา 09.30 น. วันนี้เราเชิญผู้เข้าร่วมประชุม เป็นคนในพื้นที่หมู่ 4 และ หมู่ที่ 5 ในสองพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกัน เพื่อง่ายต่อการพูดคุย สภาพโดยรวมของหมู่ 4 เป็นพื้นที่ ที่อุดมสมบูรณ์มีไม้ยืนต้น เช่น มะขาม สะเดา ชี้เหล็ก และต้นมะพร้าว ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนตำบลนางตะเคียน เมื่อเดินทางมาถึงทีมวิจัยได้พบกับผู้ใหญ่ พัทยา หรือผู้ใหญ่อ้วน นั่งคอยพร้อมกลับลูกบ้านบางส่วนแล้ว จึงเข้าไปทักทายพูดคุยแบบเป็นเอง ชาวบ้านต่างพากันพูดคุยยกมือถามไถ่แบบไม่ขาดระยะ

ในเวลา 10.00 น. เมื่อทุกคนเดินทางมาพร้อมแล้วจึงเริ่มเปิดประชุม นายกานต์ โตบุญมี กล่าวสวัสดีและแนะนำตัวเองและให้ผู้ใหญ่อ้วนชวนคนเปิดเวทีด้วย ผู้ใหญ่กล่าวต้อนรับและพูดคุยเล็กน้อยในเรื่องไข้เลือดออกที่ยากให้ทุกคนเฝ้าระวัง เพราะเป็นช่วงฤดูฝน ผู้ใหญ่อ้วนมีบุคลิกที่เรียบง่ายเป็นกันเองตลอดเวลาที่พูดคุยจึงมีเสียงหัวเราะเฮฮามาจากผู้เข้าร่วมประชุม ไม่ขาด ในเวลาต่อมาผู้ใหญ่จึงคืนเวทีให้กับทีมวิจัย จากนั้นนางสาวสาคร เกตุดทอง จึงได้พูดคุยความเป็นไปของโครงการ ฟันฟู อนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการอนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัยมีสุขภาพที่ดีและช่วยประหยัดรายจ่าย

จากนั้นให้ทุกคนในทีมแนะนำตัวเองพร้อมกับให้ นางสาวสาคร เกตุดทอง หัวหน้าโครงการฯ ได้ทำหน้าที่ต่อไป หัวหน้าโครงการอยากให้เราทุกคนมีส่วนร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เราทุกคนเข้าถึงแหล่งอาหารในชุมชน เพราะในพื้นที่ของตำบลนางตะเคียนยังมีทรัพยากรอยู่มาก ซึ่งเราทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันในโครงการนี้เราอยากให้ทุกคนมีแหล่งอาหารที่ปลอดภัยเพื่อทุกคนจะได้มีสุขภาพที่แข็งแรง ทางด้านคุณหมอกานต์ โตบุญมี ก็มีความตั้งใจที่จะเข้ามาให้ความเข้าใจในเรื่องดูแลสุขภาพมากกว่าการใช้ยาในการรักษา โรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ จำเป็นต้องใช้ยาควบคู่กับการดูแลเรื่องอาหารการกิน การใช้ยาในระยะยาวอาจส่งผลเสียต่อร่างกายเพราะตัวยาจะเข้าไปสะสมทำให้ตับและไตเสื่อม

นางสาวสาคร เกตุดทอง อธิบายว่า คำว่าทรัพยากร หมายถึง ดิน น้ำ อากาศ พืชและสัตว์ เหล่านี้เป็นต้นทุนของเราทุกคน ที่จะใช้ประกอบอาชีพและอาหาร เพื่อการพึ่งพากับปัจจัยภายนอกเป็นสิ่งที่พวกเราทุกคนต้องร่วมกัน อนุรักษ์เอาไว้ให้พื้นที่ของตำบลนางตะเคียน อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์พืช และ พันธุ์สัตว์ และพวกเราทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันเพราะปัจจุบันของในชุมชนของเราป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงและโรคเบาหวานเป็นจำนวนมากและต่อเนื่องโดยคุณหมอตั้งข้อสังเกตในปัจจุบันเรามักพบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงมักเป็นผู้ป่วยในวัยทำงาน มีอายุตั้งแต่ 38 - 45 ปี เป็นส่วนใหญ่ ในปัจจุบันเราหันไปพึ่งพาแหล่งอาหารนอกบ้านกันมากขึ้น เพราะสะดวกและประหยัดเวลา คนส่วนใหญ่ในพื้นที่เดินทางออกจากบ้านตั้งแต่

เข้าเพื่อออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้น จึงทำให้ไม่ใส่ใจในเรื่องอาหารการกินและเรื่องสุขภาพ เน้นเรื่องรายได้ที่ได้รับจากการทำงาน เนื่องจากในปัจจุบันแต่ละครอบครัวมีภาระค่าใช้จ่ายค่า / ครองชีพสูงขึ้น

นายกานต์ โทบุนุมิ สมมุติถึงเหตุการณ์ว่า ถ้าหากว่าตำบลนางตะเคียนของเราถูกตัดขาดทุกเส้นทาง ตลาดนัดในชุมชนปิดลงเราจะใช้ชีวิตแบบไหนกัน เดินทางไปตลาดแม่กลองก็ไม่ได้แล้วเราจะทำอะไร มีเสียงตอบพร้อมกับเสียงหัวเราะตายอย่างเดียว ก็ปลูกผักปลูกหญ้าเหมือนเดิมมีอะไรก็แบ่งกันกิน คุณหมอบมีเพียงอย่างเดียว คือ เราต้องพึ่งแหล่งอาหารในชุมชนนี้ละ

ทีมวิจัยเริ่มถามถึงสาเหตุของคนในพื้นที่ส่วนใหญ่เดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้น เพราะเดี๋ยวนี้ถนนหนทางสะดวกมากขึ้นคนเรา มันก็มีโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพตามความถนัดของตัวเอง ไม่เหมือนเมื่อก่อนถนนหนทาง รถยนต์ไฟฟ้า ก็ไม่มี จะทำอะไรได้ ก็ต้องขึ้นตาลอย่างเดียว สมัยก่อนแถวนี้มีแต่ต้นข้าว บรื่องสวนก็มีแต่ต้นมะพร้าว ไม่มีอาชีพอื่นใครที่เขามีสวนก็ทำเหมือนกัน คือ ในท้องคลองเบิกกว้างหน่อย ไว้ทำนาปลูกข้าว หลังร่องปลูกมะพร้าว กุ้งปลาก็มี ปลาตุกกับปลาช่อนใครจะกินก็เบ็ดกินกันไม่ไหว เบ็ดก็ทิ้งเองเอาไว้กินไข่ มีอะไรก็แบ่งปันกันแลกกันกิน ขนาดคนทางนาโคกยังเอาเกลือมาแลกน้ำตาล ข้าว มะพร้าว ของเราเลย

ทีมวิจัยถามถึงน้ำกินน้ำใช้เมื่อก่อนไม่มีน้ำประปา จะมีน้ำพอใช้ทั้งปีหรือไม่ คุณลุงท่านหนึ่งตอบเมื่อก่อนแต่ละบ้านมีตุ่มไว้ร่อนน้ำฝน 20 - 30 ใบ น้ำในคลองก็ใช้ประโยชน์ได้ อาบน้ำซักผ้า น้ำในคลองใสสะอาด ไม่เหมือนสมัยนี้มีขยะลอยจำนวนมากและน้ำยังมีสีเขียว สมัยก่อนช่วงเข้าพรรษาฝนตกติดต่อกันเป็น 10 วัน ถ้าได้ปลามากก็ย่างเก็บไว้ทำอาหารในมือต่อไป เนื่องจากไม่มีตู้เย็นและไฟฟ้าใช้ โครงวัวก็ใส่เกลือก็แขวนตากแดดไว้ ถ้าจะกินก็นำมาทุบแล้วแช่น้ำ แต่เนื้อมันจะแข็งมาก ผักก็อาศัยเก็บเอาแต่พอกิน มี สะเดา กะถิน ผักบุ้ง ตำลึง ผักบางอย่างก็ใช้ดอกด้วยน้ำข้าวข้าวเช่น ผักเสี้ยน หอมแดง

หมอพื้นบ้านที่พวกเราไปบ้านก็เข้ามาดูแลเจ็บเล็กๆ น้อยๆ แต่ถ้าเจ็บใช้มากๆ ก็ต้องเดินทางไปทางเรือไปโรงพยาบาลเขาก็คลอดโดยหมอพื้นบ้าน ชีวิตของคนรุ่นเก่าก็เป็นแบบนี้จะเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกัน บ้านที่ปลูกก็อยู่กันเป็นกลุ่มๆ ไว้คอยพึ่งพาช่วยเหลือกันป้องกันขโมยผู้ร้าย เราอยู่กันมาแบบนี้จน พ.ศ.2511 โรงงานน้ำตาลปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำส่งผลให้เกิดน้ำเสียในบริเวณกว้างปลาตายเป็นจำนวนมากปลาบางชนิดสูญพันธุ์ไปเลยก็มี ปลากระดี่ ปลาตะเพียน ปลาช่อน ปลาเนื้ออ่อน คุณหมอกานต์ โทบุนุมิ ให้ความสนใจสอบถามถึงน้ำเสียที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นมันรุนแรงถึงขนาดทำให้ปลาสูญพันธุ์เลยหรือครับ? ใช่แล้วละ ชาวบ้านช่วยกันยืนยัน ในปัจจุบันนี้ยังหาปลาเหล่านี้ได้ยาก คุณหมอกกล่าวไม่น่าเชื่อเลยนะครับถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่สร้างผลกระทบต่อน้ำจืดบ้านเราอย่างมาก

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านหมู่ 4 และหมู่ 5 เมื่อปี พ.ศ.2521 คือ เมื่อรัฐบาลได้สร้างเขื่อนที่จังหวัดกาญจนบุรีและเกิดน้ำเค็มจัดในพื้นที่ ส่งผลกระทบกับอาชีพของคนในตำบลนางตะเคียนไม่สามารถทำการเพราะปลูกได้ มะพร้าวไม่ออกลูก บางต้นถึงกับยืนต้นตายก็มี เกิดหอยกะพงขึ้นในแม่น้ำแม่กลอง คนที่พอมีช่องทางก็ต้องเดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่ ปัจจุบันนี้การเปลี่ยนแปลงของตำบลนางตะเคียนไม่ได้เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนเพียงอย่างเดียว ปัจจุบันก่อนที่รัฐจะสร้างหรือพัฒนาอะไรจะมีการทำประชาคมสอบถามคนในพื้นที่เพื่อให้การพัฒนาเกิดประโยชน์มากที่สุด และการสร้างเขื่อนมิได้ทำเพื่อใช้กักเก็บน้ำในด้านการเกษตรเพื่ออย่างเดียว แต่สามารถใช้ในการผลิตไฟฟ้าให้พวกเราได้มีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอด้วย อาจมีพื้นที่บางส่วนต้องได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และต้องเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีประชุมทีมวิจัย

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1.	นางสาวสาคร	เกตุทอง	หัวหน้าโครงการ
2.	นายอิน	ชูแสง	สมาชิกทีมวิจัย
3.	นางจันจิรา	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย
4.	นางสาววาสนา	หอมทอง	สมาชิกทีมวิจัย
5.	นายกานต์	โตบุญมี	สมาชิกทีมวิจัย
6.	นายอำพล	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย
7.	นายวันชัย	ภูทรัพย์	สมาชิกทีมวิจัย
8.	นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง	สมาชิกทีมวิจัย
9.	นางกิงกานจน์	เกียรติคุณ	สมาชิกทีมวิจัย
10.	นางวิภา	วงสุกร	สมาชิกทีมวิจัย
11.	นางรัตนา	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย
12.	นางประทุม	ณยา	สมาชิกทีมวิจัย
13.	นายคำณ	นิมอณงค์	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม
14.	นายอนุพงษ์	แดงสอน	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นายคำณ นิมอณงค์ ได้กล่าวเปิดเวทีพบทวนการพูดคุยเรื่องโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อความมั่นคงของแต่ละเวทีที่ได้เปิดเวทีมา รวมถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่กันทำงานในแต่ละขั้นตอน ให้เน้นการดำเนินงานตามแผนเป็นหลัก และชวนให้ทีมวิจัยดูเรื่องของการเขียนรายงาน โดยมีการแนะนำว่า

- การเขียน การใช้ภาษา ให้ตรวจสอบความถูกต้อง
- ใช้ภาษาง่ายอ่านแล้วเข้าใจ
- ให้มีการเขียนแบบย่อหน้า
- แบ่งหัวข้อ เพื่อให้อ่านง่าย
- ให้ปรับใช้เป็นภาษาเขียนมากกว่าภาษาพูด
- ใส่รายชื่อทีมวิจัย
- ให้ลงรูปเวลาที่เปิดเวทีทุกครั้ง

จากนั้นนายกานต์ โตบุญมี ได้ชวนทีมวิจัยทบทวนเป้าหมายของการทำโครงการว่าเมื่อจบโครงการแล้วอยากให้เกิดอะไรขึ้นบ้าง เนื่องจากว่าต้องมีการทบทวนเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันอยู่ตลอด

เป้าหมาย

1. ได้เพิ่ม อ.ส.ม. และทีมงานใหม่ๆ
2. ชาวบ้านอนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์น้ำ
3. สุขภาพคนในชุมชนที่ดีขึ้น
4. รักษาสภาพท้องถิ่นชุมชน ให้ใกล้เคียงสมัยก่อน
5. ลดจำนวนผู้ป่วยจากการกินอาหาร
6. แนะนำให้เยาวชนรู้จักสิ่งดั้งเดิมในชุมชน
7. ให้มีแหล่งอาหารปลอดภัย
8. ชาวบ้านสามัคคีกัน
9. ชาวบ้านได้พึ่งพาอาศัยกัน

10. รื้อฟื้นประเพณีเก่าก่อนและข้อมูลเก่าๆ
11. ให้ได้ข้อมูลใหม่ๆที่ไม่เคยได้มาก่อน
12. ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

นายคำรณ นิมนองค์ ได้ชวนทีมวิจัยดูแผนกิจกรรมและร่วมกำหนดเป้าหมายของเวทีประวัติศาสตร์ว่าเมื่อจัดกิจกรรมไปแล้วเราจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง

1. เก็บข้อมูลผู้สูงอายุ
2. เก็บภาพวิถีชีวิต
3. เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
4. สร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน
5. ได้ข้อมูลจากผู้รู้ (ปราชญ์ ชาวบ้าน)
6. เรื่องประเพณีเก่าๆ
7. เห็นวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ
8. การอนุรักษ์ทรัพยากร พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ
9. ค้นหาเครื่องมือประกอบอาชีพ (สมัยเก่า)

ในการทบทวนทีมนักวิจัยครั้งนี้ สิ่งที่ได้เรียนรู้

- เข้าใจการทำงานมากขึ้น
- ได้ทบทวน บทบาท หน้าที่ของตัวเอง (แต่ละคน)
- ได้อ่านแผนโครงการต่อเนื่อง
- มีความร่วมมือในการจัดเวที
- ได้ทดลองเขียนกระดาน
- ได้ความชัดเจนในโครงการจากที่ไม่เคยรู้เรื่องจนรู้เรื่องโครงการ
- ได้เห็นเป้าหมายชัดเจนมากขึ้น
- ได้เห็นว่าถ้าทีมนักวิจัยรวมกลุ่มกันโครงการนี้สำเร็จแน่นอน
- ทุกคนกล้าพูดคุยกันในกลุ่มมากขึ้น
- มีความเข้าใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
- กล้าถามมากขึ้น เห็นความสำคัญ ของผู้เข้าร่วมเวทีมากขึ้น
- เห็นว่าการสรุปรายงานแต่ละเวทีนั้นมีความสำคัญ

และก่อนที่จะปิดเวทีการประชุมทบทวนทีมนักวิจัยทีมนี้ก็ได้กำหนดเป้าหมายการเปิดเวทีพูดคุยกับชาวบ้านในครั้งที่ 4 ต่อไป โดยจะมีสมาชิก จากหมู่ที่ 1 กับ หมู่ที่ 6 ซึ่งจะมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และผู้ที่สนใจจะเข้าฟัง และพูดคุย รวมถึงทีมนักวิจัยประมาณ 30 ท่าน ในที่ประชุมตกลงกันว่า จะจัดเวทีพูดคุยครั้งที่ 4 นี้ที่ใต้วิหารพระใหญ่ของวัดบังป็น โดยนายวันชัย กุฑัรพย์ จะเป็นผู้ติดต่อสถานที่กับท่านเจ้าอาวาสวัดบังป็น ในวันที่ 25 สิงหาคม 2558 เวลา 09.00 - 12.00 น. เมื่อปิดเวทีพูดคุยครั้งนี้แล้ว ทีมนักวิจัยได้จัดอาหารกลางวัน นำมาเลี้ยงผู้เข้าร่วมพูดคุยเวทีนี้ด้วย

ปิดการประชุม เวลา 12.00 น.

นายวันชัย กุฑัรพย์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิ่งกานจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นายวิเชียร	ชูแสง
12. นางรัตนา	สังข์ทอง
13. นายคำรณ	นิมอณรงค์

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้มีการนัดพูดคุยกับชาวบ้านที่ไตรวิหารพระใหญ่หรือที่ชาวบ้านเรียกพ่ใหญ่ ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจเข้ารับฟังพูดคุยหลายท่าน นางสาววาสนา หอมทอง ได้ชวนพูดคุยถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ในชุมชน สรุปได้ดังนี้

เมื่อปี พ.ศ.2500 มีน้ำท่วมและทางหมู่ที่ 1 กับหมู่ที่ 6 ในปัจจุบันนี้ เมื่อก่อนเป็นนาข้าวทั้งหมดยังไม่มีสวนผักสวนมะพร้าว ในอดีตคนพ่ของก้านันท่านทำนาปลูกข้าว พอได้ข้าวก็เกี่ยวข้าวเข้าลานนวด การทำลานนวดข้าวก้านนบอกว่าต้องนำขี้วัวมาทาบนลานดิน เพื่อที่จะให้ขี้วัวอุร่อยแยกของพื้นดิน และทำให้พื้นดินแข็งด้วย แล้วเสापักตรงกลางพื้นดินเพื่อที่จะใช้เชือกผูกกับเสาแล้วปลายเชือกผูกที่วัว ให้วัวเดินย่ำบนรวงข้าวนี้เป็นการนวดข้าวสมัยก่อน

พ.ศ.2510 ช่วงเดือน 7-8 มีน้ำหลาก ปลาสร้อยปลาชิวมาก การเดินทางสมัยนั้นยังเป็นการนั่งเรือไปตลาดแม่กลอง ค่าโดยสารจากแม่กลองถึงบั้งปีน เพียง 2 บาท ปัจจุบันนี้เลิกขับเรือแล้ว เพราะมีถนนเข้ามาในชุมชนเรือจึงไม่มีคนนั่ง จากการสังเกตชาวบ้านมีความชอบใจในการที่ทีมนักวิจัยถาม เรื่องเก่าๆ จากนั้นชาวบ้านได้พูดคุยต่อว่าในสมัยก่อนที่บ้านใช้ ชามตราไก่ ซ้อนสังกะสีเคลือบสีน้ำเงิน ชามเคลือบต่างๆ หม้อเคลือบสีน้ำเงินแต่เดี๋ยวนีไม่มีแล้ว คนหันมาใช้ชามเซรามิค ชามกะเบือ้ง กันหมด

สมัยทำนาข้าว ช่วงหน้าน้ำมักนำข้าวเปลือกมาปั่นเป็นก้อน แล้วโยนลงน้ำสักพักเอาแหทอดจะได้ปลามากมาย และต่อมามีการเปลี่ยนแปลงจากที่เคยทำนาข้าวมีผู้นำการเกษตรใหม่ๆ เข้ามาเปลี่ยนจากนาข้าวเป็นการยกร่องสวนปลูกแตงโม ทำกันหลายบ้านแต่ผู้ที่ยกร่องสวนปลูกแตงคนแรกก็ คือ นายทองหล่อ แสงแก้ว ซึ่งเป็นพ่อของอดีตก้านนหอม แสงแก้ว ส่วนลุงจอม เสือคุ้ม ก็หันมายกร่องปลูก พริก ปลูกผัก เป็นรายแรกๆ ต่อมาไม่นานมีน้ำเค็มเข้ามาและมีน้ำท่วมสวนอยู่เป็นประจำจึงทำให้สวนผัก สวนแตงโมไม่ได้ผลผลิต จึงเปลี่ยนมาเป็นการทำสวนปลูกมะพร้าวที่ทราบมาว่าท่านที่นำมะพร้าวมาปลูกรายแรกชื่อนายสังวาล ศิริรัตน

ในปี พ.ศ.2514 ได้มีการสร้างสถานีอนามัยบ้านบั้งปีน ซึ่งเมื่อก่อนเรียกว่าสุขศาลา อยู่ข้างตู้สายตรวจในปัจจุบันนี้ และคุณหมอนานแรก ชื่อหมอนเรศ จำนวนสกุล ไม่ได้ และเป็นหมอที่ทำได้หมดได้ ในยุคนั้นราคาน้ำตาลปีบช่วงนั้น ราคา 3 ปีบ 100 บาท ปัญหาจากน้ำเค็มเข้ามา และราคาขึ้นอยู่กับพ่อค้าคนกลางเป็นคนกำหนดราคา จึงทำให้มีปัญหาขายกับชาวสวนมาก สมัยนั้น มีพ่อค้าคนกลางอยู่ 3 เจ้า ชาวสวนจึงนำน้ำตาลออกไปรองแร่ขายเอง และประสบความสำเร็จในการขายน้ำตาลมาถึงปัจจุบันนี้น้ำตาลปีบๆ ละ 700 -800 บาท และ สมัยก่อนมีการทำน้ำตาลคัดขาวกัน ซึ่งจะขายให้กับโรงทำขนมจันอับ กรมอนามัยตรวจแล้วว่ามียันตรายต่อผู้บริโภค พวกที่ทำตาลจึงเลิกใส่เทียนขาว (เลิกคัดตาล)

ตลาดนัดเมื่อก่อนไม่ใช่ที่ปัจจุบันนี้ ตลาดนัดอยู่ที่ราชพัสดุ ตรงประตูกันน้ำเก่าเหนือขึ้นไปทางปากคลองต้นตาล หลัง ร.ร.บึงปึงหลังปัจจุบัน และเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากกว่า บางอย่างก็ขาย เช่น หอยแมลงภู่ ขายแบบตวงถึง เกือบตวง ถึงขาย ส่วนที่ปลูกกันในสวนก็นำมาแลกกัน ปี พ.ศ.2516 เคยไปเช่าแถวซื้อข้าวสารที่ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีข้าวสารราคา ถูกมาขายให้กับชาวบ้านในช่วงปี พ.ศ.2520 เริ่มมีการสร้างคันกันน้ำเค็มที่ลากมาเข้าสวนเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นคันดินต่อมาจึง นำเอาลูกรังมาถมทับคันดิน ทำเป็นถนน เรียกคันดินสมัยก่อนเรียก คันพั้ง ปัจจุบันเป็นถนนรุดเชื่อมต่อกับเขต ต.โรงเข้ อ.บ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ออกถนนพระราม ที่ 2

พ.ศ.2528 ชาวบ้านเริ่มหันมาเลี้ยง กุ้งกุลาดำ เพราะมีชาวญี่ปุ่นมาลงทุนให้และดูแลเรื่องความเค็มของน้ำให้ ต่อมา ชาวบ้านก็ทำการเลี้ยงกันเองแรกๆ ก็มีกำไร ต่อมาปี พ.ศ.2533 การเลี้ยงกุ้งเริ่มมีการขาดทุน และขาดทุนต่อมาเรื่อยๆ จนบาง คนต้องขายที่เอาเงินไปใช้หนี้ขายทุน แล้วไปเช่าที่เริ่มต้นทำสวนสร้างชีวิตกันใหม่บางคนก็ย้ายถิ่นฐานไปหาที่ทำมาหากินที่หมู่ อื่น มาถึงปัจจุบันที่ดินทาง หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 6 ส่วนมากเปลี่ยนมาทำการเลี้ยงปลากะพงขาวกันเสียส่วนมาก สาเหตุเพราะ กะพงขาวเลี้ยงง่าย

รายชื่อปราชญ์ในท้องถิ่น

1. คุณพ่อตาของกำนันสมพงศ์ มีความชำนาญในการทำซังมาก และอุปกรณ์หาปลาต่าง
2. คุณป้าเซเมียง เดชวงศ์ษา สานปลาตะเพียน ตักกระแต่น และงานสานทางมะพร้าวต่างๆ
3. คุณลุงสำรวย อินทรยงค์ แกะสลักไม้รูปต่างๆ
4. คุณป้าเอียด ลุงสุรินทร์ สังข์ทอง ทำน้ำพริกเผาและน้ำพริกแกงขาย

ปัจจุบันในลำคลองต้นเขิน เพราะไม่มีเรือวิ่ง น้ำน้อยเลยมีพวกเปือ กุ้ง จึงทำให้สัตว์น้ำลดลงมาก และมีน้ำเสียบ่อยๆ จึงคุยกันเรื่องจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำในตำบล เพื่อช่วยกันดูแลและแจ้งข่าวให้กลุ่มและผู้นำหมู่บ้านทราบ เพื่อทำการจับกุม ส่งเจ้าหน้าที่ต่อไป สมาชิกหลายท่านมีความรู้สึกดีใจที่ได้มาจับกลุ่มพูดคุยกันถึงเรื่องเก่าๆ ซึ่งบางครั้งก็เลือนหายไป และบาง เรื่องไม่เคยทราบมาก่อน จากการที่ได้พูดคุยกับหลายๆ ท่านแล้ว มีข้อเสนอแนะให้ชวนผู้เข้าฟังเป็นคนสามวัย เพราะได้กรุ่น หลังกๆ ไม่ทราบเรื่องเก่าๆ ในอดีตว่าเป็นมาอย่างไร เป็นคำแนะนำที่ดีมาก พวกเรากลุ่มนักวิจัยจะเริ่มทำตามข้อเสนอแนะนั้น พอได้ เวลา 12.00 น. กลุ่มอนุรักษ์จึงได้เชิญชวนผู้เข้าพูดคุยรับฟังทานข้าวกลางวันด้วยกันอย่างอร่อยและมีความสุข ก่อนจะ แยกย้ายกันกลับบ้าน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นายวันชัย กุฑัทรพย์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพืชทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 25 กันยายน พ.ศ.2558 เวลา 10.10 – 12.00 น.

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกานจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นายวิเชียร	ชูแสง
12. นางรัตนา	สังข์ทอง

เริ่มประชุมเวลา 10.10 น.

เมื่อเวลา 10.10 น. นายกานต์ โตบุญมี ได้เริ่มเกริ่นเรื่องราวที่จะพูดคุยกับชาวบ้านที่มาร่วมพูดคุยว่ากลุ่มนักวิจัยอยากทราบประวัติในอดีตของชาวบ้าน หมู่ที่ 3 และวันนี้ได้มีผู้เข้าฟังถึง 3 ราย ได้แก่ นักศึกษา รายทำงาน และผู้สูงอายุตามที่ตั้งเป้าเอาไว้อย่างสมบูรณ์ จากนั้นจึงเริ่มเวทีพูดคุย สรุปได้ดังนี้

ในอดีตที่สวนเคยมีกุ่มปลาบูที่หาได้ง่าย ปัจจุบันหายากมากสาเหตุมาจากน้ำเน่าเสียบ่อย เมื่อ พ.ศ.2495-2496 ในพื้นที่หมู่ 3 เคยมีโรงดูดฝืน ขณะนั้นพี่ต๋อยมีอายุประมาณ 5-6 ขวบ รัฐบาลสั่งให้เลิกดูดฝืน ตอนนั้นฝืนมาจากเมืองจีน โรงดูดฝืนจึงหมดไปจากหมู่ที่ 3 สมัยเด็กๆ เอาฝืนออกมาหักร่อนทำยกรองก็ได้ปลากระบอกกินแล้ว

พ.ศ. 2502 ที่หมู่ 3 คลองลาดเป้งนี้ มีการทำนาข้าว รองลงมาทำตาลมะพร้าว และสวนแตงกวาชาวบ้านมักทำร่องสวนให้น้ำเข้าน้ำออกโดยอาศัยตามธรรมชาติ คือ ขุดทำร่องน้ำเอาไว้ให้น้ำเข้าจะมีปลากระบอกเข้ามาตามน้ำ จึงเอาฝืนที่ทำไว้มาหัก ปลาที่ออกไม่ได้จึงได้ปลากระบอกกิน และการปลูกข้าวก็เอาพันธุ์ข้าวเหนียวมาปลูกพอข้าวสุกได้ที่ก็จะเกี่ยวแล้วเอามาตากข้างร่องสวนให้แห้งก่อนเอาไปสี การปลูกข้าวก่อนที่จะปลูกต้องเอาพันธุ์ข้าวมาหมักให้งอกก่อนที่จะนำไปปลูก ในร่องคลองในเดือน 6 ชาวบ้าน หมู่ที่ 3 - 5 จึงไม่ต้องซื้อข้าวกิน เมื่อช่วงข้าวเริ่มจะได้ชาวบ้านก็เกี่ยวข้าวเอามาทำข้าวเม่า โดยเป็นการลงแขกตำข้าวเม่า จะมีหนุ่มสาวมาร่วมกันตำข้าวเม่า การตำข้าวเม่าหนุ่มสาวจะจับคู่กันตำเป็นจังหวะ หนุ่มสาวที่รักชอบกันจะช่วยกันตำ โดยผู้ชายตำ ผู้หญิงกวาดกลับข้าวกันโหลกโดยไม่ถูกมือตอนกลับข้าวเม่า หลังจากนั้นก็จะมีการกว่นกระยาสารทกันใน เดือน 10 เป็นประเพณีสืบกันมาจนหายประเพณีนี้หายไป ต่อมาจึงมีการรื้อฟื้น ประเพณีงานบุญเดือน 10 ขึ้นมาใหม่ในปัจจุบัน

พ.ศ.2508 เริ่มมีเครื่องปั่นไฟที่บ้านจำขุ่น บ้านลุงเสริม ที่บ้านลุงชอบ มีทีวีขาวดำเป็นเครื่องแรก หนึ่งที่ตั้งในสมัยนั้นเรื่องหุ่นอิเหนา บ้านพ่อลุงเสริมปั่นไฟใช้ในการเคี่ยวตาลและสมัยก่อนบ้านไหนมีเครื่องปั่นไฟถึงว่าเป็นคนรวย และเริ่มจะมีมากขึ้นจึงเลิกใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ช่วง เดือน 9-10 มีน้ำหลากมา พอเดือน 11-12 น้ำก็เริ่มลง กลางเดือน 12 มีงานลอยกระทงในสมัยนี้ ทองคำบาทละ 400 บาท น้ำตาลปี๊บละ 30 บาท

พ.ศ.2510 มีเรือโซ่ห้วยวังมาขายสินค้า ชื่อเจ๊กไล่ เจ๊กหม่วย เป็นของใช้ในบ้านและมีเรือขายของทะเล เช่น หอยแมลงภู่ สมัยก่อนขายเป็นถังๆ ละ 5 บาท ตาเสน่ห์ ขายปลาทุ และชาวบ้านมาเลิกทำนา ปี พ.ศ.2518-2519 ก็หันมาทำการปลูกต้นมะพร้าว ทำน้ำตาล และในสมัยนั้นยังมีการร่วมงานบุญแบบ บ้านไหนมีลูกสาวลูกชาย ก็เกณฑ์มาช่วยงานกันอย่างเต็มที่ เช่น มีการแกงที่ต้องใช้มะพร้าว ผู้ชายทำหน้าที่ปลอกมะพร้าว ผู้หญิงขูดมะพร้าว และการที่จะ จับกันก็มีแม่สื่อคอยนำ

จดหมายหนุ่มไปส่งให้สาว โดยหนีบไว้ตามพะองบ้าง ได้กะลาคว่าบ้างซึ่งจะรู้กัน นี่เป็นการจีบกัน และวิธีการส่งจดหมายให้คู่หนุ่มสาวสมัยก่อน ส่วนปลายหมู่ที่ 3 บ้านสวนทุ่งเปลี่ยนมาปลูกยาจัด – ปลูกมัน และมีดอกโสนมาก

พ.ศ.2522 เริ่มมีน้ำเค็มเข้ามาในคลอง ทำให้น้ำเค็มมาก ผลดีมีหอยกะพงเกิดขึ้นมากทำให้มีรายได้จากการลากหอยกะพงไปขาย แต่ผลเสียที่เกิดใหญ่หลวง คือ ทำให้ตาลที่ชาวบ้านทำกันเสียหายบางสวนมะพร้าวยืนต้นตาย พ.ศ.2523เริ่มมีไฟฟ้า และมีการสร้างเขื่อนที่ปากลัดแก้ปัญหา น้ำเค็ม ประเพณีเก่าที่มีงานสงกรานต์ มีการทำบุญใส่บาตร สรงน้ำพระ และหลังจากนั้นตอนค่ำก็จะมี การร้องเพลงรำวงกัน งานสารทเดือน 10 มีการตกแต่งศาลาสวยงามมีพินพาท มีการกว่นกระยาสารท ซึ่งทำกันแทบทุกบ้าน

ปัจจุบันหนุ่มสาวหันไปทำงานโรงงานที่มีสวัสดิการ รายได้ดี งานก็เบา ได้แต่งตัวสวยๆ มีการใช้ของแพงมากมากขึ้น มีความต้องการเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ จึงต้องทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ได้เงินพิเศษมากขึ้น จากนั้นทีมวิจัยได้ถามเยาวชนรุ่นใหม่ว่าการที่เราใช้เงิน 100 บาทไปทานอาหารนอกบ้าน กับการที่เราใช้เงิน 100 บาท ซื้ออาหารมาทำแล้วทานกันครอบครัว แบบไหนมีความสุขมากกว่ากัน

เยาวชนบอกว่าซื้อมาทำทานในครอบครัว ดีกว่าได้รับความสุขในครอบครัวมาก แต่ก็ตามกระแสที่อยู่ในกลุ่ม และสังคมวัยรุ่นที่หาอาหารทานอินเทอร์เน็ต ที่ไม่ต้องลงมือทำมีคนทำให้ทานเสร็จ จึงออกไปทานตามฟาสฟู๊ด เยาวชนเสนอว่าพ่อแม่ควรดูแลลูกก่อนออกจากบ้าน เพราะพ่อแม่เป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากกว่าเด็กวัยรุ่นสมัยนี้ มีการทำบุญทางอินเทอร์เน็ต ทางสื่อออนไลน์ต่างๆ ก็ทำได้ เอาเวลาไปเดินตากแอร์ดีกว่า นี่คือเหตุผล แต่ผลเสียเด็กจะไม่รู้จักวัฒนธรรมที่แท้จริง ไม่รู้จักประเพณีของไทยที่มีมา

ที่ประชุมบอกว่าสมัยก่อนน่ายู่มากกว่านี้มาก เด็กๆ รู้จักไปလာมาไหว้ สมัยนี้หายากไม่รู้จักผู้ใหญ่ปัจจุบันมีกฎหมายออกมาให้เรือโฟกพาง ที่เคยมีตั้งแต่บรรพบุรุษ และไม่อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำหลายๆอย่าง เครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำ มีแห สวิง เบ็ดราว เบ็ดแขวน แร้วดักปู โฟกพาง ซึ่ง โทงเทงดักปูทะเล ตะขอ-เสียมขุดปู และมีแหล่งสมุนไพรที่นาอนุรักษเป็นอย่างมากที่บ้านลุงเสริม มีมากมายหลายชนิด เช่น เถาเอ็นอ่อน เถาวัลย์เปรียง ฟ้าทะลายโจร หนุมานประสานกาย เสลดพังพอน ว่านหางจระเข้ ส้มป่อย ว่านมหากาฬ ไมยราบ ต้นยอ กระสา ไก่ดำ-ไก่แดง ตะลัก ใบมะกอก ทองพันชั่ง รางจืด ตะไคร้หอม พุทธรักษา 5 สี ว่านหางช้าง หนวดแมว เหงือกปลาหมอ ลำมะงา ผักสวนครัวก็มี มะรุม มะขามรั้ว มะม่วง ขนุน มะละกอ มะเขือยังมีที่อบสมุนไพรในท้องถิ่นอีกด้วย และเป็นแหล่งอบสมุนไพรที่มีผู้มาใช้บริการมาก ตั้งอยู่ที่วัดลาดเป้ง

ปัจจุบันท่านพระอาจารย์ไพโรสาร์ เจ้าอาวาสวัดจัดให้มีการติกลองย่ำค่ำ ซึ่งสมัยก่อนมีการติกลองย่ำค่ำเป็นการบอกเวลา และปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูประเพณีเก่าๆ ขึ้นมาอีกอย่าง คือ ประเพณีงานสารทเดือน 10 ซึ่งจะมีการกว่นกระยาสารทแบบโบราณปีนี้ วัดลาดเป้งกำหนดงาน วันที่ 10 - 13 ตุลาคม 2558 และหลังจากนี้มีงานประเพณีลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 12 อีกงาน ที่ทางวัดลาดเป้งร่วมกับชาวบ้านหมู่ที่ 3 และชาวบ้านตำบลนางตะเคียนจัดเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประจำตำบล พอได้เวลา 11.50 น. หมอแกนต์ ไชยบุญมี ได้สรุปสาระในการพูดคุยกับชาวบ้านและขอบคุณชาวบ้านทุกท่านที่มาให้ข้อมูลเก่าๆ ที่ไม่เคยทราบมาก่อน พร้อมเชิญชาวบ้านทุกท่านร่วมรับประทานอาหารเที่ยงพร้อมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นายวันชัย กุฑัทรพย์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีประชุมทีมวิจัย

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 4 กันยายน พ.ศ.2558 เวลา 10.00 – 12.00 น.

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดทอง	หัวหน้าโครงการ
2. นายอิน	ชูแสง	สมาชิกทีมวิจัย
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย
4. นางสาววาสนา	หอมทอง	สมาชิกทีมวิจัย
5. นายกานต์	โตบุญมี	สมาชิกทีมวิจัย
6. นายอำพล	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์	สมาชิกทีมวิจัย
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง	สมาชิกทีมวิจัย
9. นางกิงกาณจน์	เกียรติคุณ	สมาชิกทีมวิจัย
10. นางวิภา	วงสุกร	สมาชิกทีมวิจัย
11. นางรัตนา	สังข์ทอง	สมาชิกทีมวิจัย

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี กล่าวทักทายทีมวิจัยและชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดเวทีจากนั้นได้เริ่มพูดคุยถึงรายละเอียดของโครงการร่วมกันดังนี้

- การจัดการเรื่องอาหาร ต้องใช้จ่ายจริงตามยอดผู้เข้าร่วมและแผนที่เขียนไว้แต่ละเวที
- การประสานงานแต่ละครั้งควรดึงคนให้ได้อย่างน้อยครั้งละ 15 คน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดประชุม
- ค่าสถานที่ ไม่ควรจ่ายทั้งหมดให้ดูตามความเหมาะสมว่าสถานที่ใดควรจ่าย
- ค่าประสานงานให้ดูตามความเหมาะสมว่าต้องประสานยอดผู้เข้าร่วมมากน้อยเพียงใด

จากนั้นนางสาวสาคร เกตุดทอง ได้ชวนทีมวิจัยวางแผนการจัดเวทีในพื้นที่หมู่ที่ 3 ดังนี้

- กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ คนในชุมชนหมู่ที่ 3
- สถานที่ใช้ศาลาริมคลองหน้าวัด ตลาดแปง
- จัดกิจกรรมในวันที่ 25 ก.ย. 2558 เวลา 09.00 น. ถึง เวลา 12.00 น.
- จำนวนผู้เข้าร่วมพูดคุยในครั้งนี้ 15 คน ทีม นักวิจัย 10 คน รวม 25 คน
- มีอาหารกลางวันจัดเลี้ยงผู้เข้าร่วมพูดคุยพร้อมน้ำดื่ม
- รายละเอียดและบทบาทหน้าที่จะนัดมาประชุมร่วมกันอีกครั้ง

จากนั้นนายหมอกานต์ โตบุญมี ได้นำสมุดเงินฝากมาให้สมาชิกทีมนักวิจัยดูการเคลื่อนไหวของจำนวนเงินที่ฝากไว้ โดยในวันที่ 3 มีนาคม 2558 เบิกเงิน 10,000 บาท และวันที่ 3 สิงหาคม 2558 เบิกเงิน 20,000 บาท ปัจจุบันมียอดเงินคงเหลือ 61,483 บาท

ปิดประชุมเวลา 12.00 น.

นายวันชัย ภูทรัพย์

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลฐานทรัพยากรท้องถิ่น ครั้งที่ 1

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ศาลาเอนกประสงค์วัดธรรมมาวุฒธาราม ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร เกตุทอง
2. นายอิน ชูแสง
3. นางจันจิรา สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา หอมทอง
5. นายกานต์ โตบุญมี
6. นายอำพล สังข์ทอง
7. นายวันชัย กุฑรพ์
8. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกามจัน เกียรติคุณ
10. นางวิภา วงสุกร
11. นายวิเชียร ชูแสง
12. นางรัตนา สังข์ทอง

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้นางสาวสาคร เกตุทอง ทีมวิจัยได้ชักชวนผู้เข้าร่วมเล่าเรื่องภูมิปัญญาในการจับสัตว์น้ำและพันธุ์สัตว์ รวมทั้งพันธุ์พืชที่มีในตำบลนางตะเคียน สรุปได้ดังนี้

อุปกรณ์ดักจับปลา	รูปลักษณะ	ผู้รู้ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ไทรดักปลา	จุดเด่น : รูปลักษณะของไทรดักปลาไม่เหมือนที่อื่น (สานแผ่นยาวไม้ไผ่เหลาแล้วเอามารวบเป็นวงกลม) ปัจจุบัน : สูญหาย ไม่ได้นำกลับมาใช้ แต่มีบุคคลที่สามารถสานต่อได้	ปราชญ์ชุมชน คุณณอม รอดสะไ้ (เสียชีวิตแล้ว) คุณเสนาะ รอดสะไ้ (มีชีวิตอยู่)
ซังดักกุ้ง		ปราชญ์ชุมชน คุณบุญมา (ม.7) แต่ใช้แบบประยุกต์

ปราชญ์ชุมชน

ปราชญ์ชุมชน	ผลงาน
นายวิชัย ชูด้วง	ปราชญ์พืชผสม (เกษตรพอเพียง) ปลูกมะพร้าว มะม่วง เป็นเกษตรกรดีเด่น / ประธานกลุ่มเกษตร
สจ.เฉลิม เอี่ยมสะอาด	ทำน้ำตาลปลอดสารพิษ
นาย ดีรอด	ทำน้ำตาลมะพร้าวส่งออก (ญี่ปุ่น) เคยออกรายการทีวี
นายพยงค์ จันทรคง นายเสียง จันทรคง	จักสาน ทำกระเป๋จากพลาสติก (โอท็อป)
นายลี สุวรรณโชติ	ทำไม้กวาดทางมะพร้าว รับซื้อวัตถุดิบในหมู่บ้าน

ปิดประชุมเวลา 12.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลฐานทรัพยากรท้องถิ่นครั้งที่ 2

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร เกตุทอง
2. นายอิน ชูแสง
3. นางจันจิรา สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา หอมทอง
5. นายกานต์ โตบุญมี
6. นายอำพล สังข์ทอง
7. นายวันชัย กุฑรย์
8. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกานจน์ เกียรติคุณ
10. นางวิภา วงสุกร
11. นายวิเชียร ชูแสง
12. นางรัตนา สังข์ทอง

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้นางสาวสาคร เกตุทอง ทีมวิจัยได้ชักชวนผู้เข้าร่วมเล่าเรื่องพันธุ์สัตว์ที่มีในตำบลนางตะเคียนในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

พันธุ์พืช	ลักษณะ ที่อยู่	ที่อยู่	ประโยชน์ /สรรพคุณ	ตำแหน่งที่พบ
มะขวิด	เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง อยู่ใน กลุ่มไม้ยืนต้นผลัดใบ	พบทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยารักษาโรค	พบที่ หมู่ 5 และ หมู่ 7
ชำมะเลียง หรือพุ่มเรียง	ใบประกอบแบบขนนก ใบย่อย เรียวยาว มีสีเขียวตลอดทั้งปี ดอก ออกเป็นช่อที่กิ่งและต้น ดอกสี ม่วง	เป็นไม้ยืนต้นที่พบได้ทั่ว ประเทศไทยและเป็นพืช ท้องถิ่น	กินเป็นผลไม้สด ใช้แก้ โรคท้องเสียในเด็ก	พบที่ หมู่ 7 ตำบลนาง ตะเคียน
ฝรั่ง	ไม้ยืนต้น สูง 3-10 เมตร ต้น เกลี้ยงมัน เปลือกต้นเรียบ ใบ เดี่ยว	พบได้ทั่วไป	ยาสมุนไพร ใบฝรั่งใช้ดับ กลิ่นปาก น้ำต้มใบฝรั่ง สด มีฤทธิ์ทางด้าน ป้องกันลำไส้อักเสบ ท้องเสีย ใช้ทาแก้ผื่นคัน พุพองได้	พบได้ทั่วไป
ทุเรียนเทศ หรือทุเรียน- น้ำ	เป็นพืชในวงศ์เดียวกับน้อยหน่า และกระดังงา ใบเดี่ยว กลีบดอก แข็ง	ทั่วไปในประเทศไทย	นิยมรับประทานและ เมล็ดมีฤทธิ์ทางยา ใช้ เป็นยาสมุนไพร	พบที่ หมู่ 7
ละมุด	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เป็นพุ่ม ทึบ กิ่งก้าน แตกกอกรอบลำต้น เป็นชั้นๆ ใบเดี่ยว ท้องใบมีสี น้ำตาลอมเขียว	พบได้ทั่วไป	รับประทานเป็นอาหาร ว่างและนิยมรับประทาน	พบที่ หมู่ 3, 4 ตำบลนาง ตะเคียน
ทับทิม	เป็นไม้ผลขนาดเล็ก มีขนาด ประมาณ 5-8 เซนติเมตร	พบได้ในที่อากาศเย็น	เป็นยารักษาโรคและรับ ประทาน	พบมาก

มะพูด	ใบหนาเป็นมัน ดอกสีเหลืองอมเขียว ผลดิบสีเขียว ผลแก่สีเหลือง	พบได้ทั่วไป	ใช้น้ำคั้นจากผลแก่ เลือดออกตามไรฟัน ขับเสมหะ รากต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ถอนพิษ	พบที่ ม.2, 7 ตำบลนางตะเคียน
ตะโก	เป็นต้นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ประเภทใบเดี่ยว	พบได้ทั่วไป	เป็นต้นไม้ที่มักจะนิยมนำไปทำเป็นไม้ดัดและมีคุณค่าทางสมุนไพรและผลที่สูงของมันกินได้	ไม่พบแล้ว
น้อยหน่า	ไม้ยืนต้น สูง 3-5 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปใบหอกแกมขอบขนาน	ในประเทศไทยปลูกมากทางภาคกลางและตะวันออกเฉียงเหนือ	เป็นยารักษาโรค	พบได้ทั่วไป
พลัม /พลับ	เป็นไม้ผลที่มีผลแบบผลเมล็ดเดี่ยวแข็ง	พบได้ทั่วไป	รับประทาน	พบได้น้อย
มะขาม	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางจนถึงขนาดใหญ่แตกกิ่งก้านสาขามาก ไม่มีหนาม เปลือกต้นขรุขระและหนา สีน้ำตาลอ่อน	พบได้ทั่วไป	อาหารและยา	พบได้ทั่วไป
มะนาวควายหรือส้มซ่า-หวาน	เป็นไม้ยืนต้นสูง ใบเดี่ยว ดอกเดี่ยว สีขาวนวล ผลอ่อนสีเขียวเข้ม	ทั่วไปในประเทศไทย	อาหารและยา	พบได้น้อย
ต้นอิน-จันทร์	ไม้ยืนต้นมีผลสีเหลือง	ทั่วไป		พบที่ หมู่ 2, 7 ตำบลนางตะเคียน
มะพร้าวขี้-หุย	เป็นไม้ยืนต้นมีเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาล		รับประทานได้ทั้งลูก	พบที่ หมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
มะพร้าวกะทิ	เป็นไม้ยืนต้นมีเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาล		รับประทาน	พบได้น้อยมาก
มะพร้าวพันธุ์นางตะเคียน	เป็นไม้ยืนต้นมีเปลือกแข็งขรุขระสีน้ำตาลลูกใหญ่กว่ามะพร้าวทั่วไป		เป็นมะพร้าวลูกใหญ่ปลูกไว้เพื่อขายเพื่อทำกำไร	พบได้น้อยมากพบที่หมู่ 2 ตำบลนางตะเคียน
มะพร้าวค่อม	เป็นมะพร้าวพันธุ์เตี้ย สูงช้า		เป็นมะพร้าวเหมาะสำหรับการทำตาล	พบหมู่ 2 ตำบลนางตะเคียน
มะพร้าวสังขยา	เป็นมะพร้าวที่มีลูกสีเหลือง		เป็นยา	พบที่หมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
มะพร้าวไฟ	ส่วนหัวของมะพร้าวเป็นสีแดง		เป็นยา	พบได้น้อยมาก
แค	มีลำต้นขนาดเล็กถึงกลางสูงประมาณ 3-10 เมตร แตกกิ่งก้านสาขามากไม่เป็นระเบียบเปลือกเป็นสีน้ำตาลเข้ม มีรอยขรุขระหนา	พบได้ทั่วไป	เป็นสมุนไพรช่วยขับพิษร้อนถอนพิษไข้	พบได้ทั่วไป
สาเก หรือ ขนุน -	ต้นสาเกมีความสูงเต็มที่ได้ถึง 20 เมตร มียางขาว มีใบใหญ่และ	ปลูกแพร่หลายทั่วไปในภูมิภาคเขตร้อน	นำผลมารับประทาน	พบน้อย

ลำปะลอส	หนา ร่องใบลึกถึงก้าน			
ขนุน	สูง 15 - 30 เมตร ลำต้นและกิ่งเมื่อมีบาดแผลจะมีน้ำยางสีขาวข้นคล้ายน้ำมันไหล ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบรูปรี	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	นำผลมารับประทาน	พบอยู่
มะรุ้ม	ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกชนิดที่แตกใบย่อย 3 ชั้น ยาว 20 - 40 ซม. ออกเรียงแบบสลับ ใบย่อยยาว 1 - 3 ซม. รูปไข่ ปลายใบและฐานใบมน	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป
ยอ	เป็นไม้ยืนต้น ต้นสีเหลี่ยม เปลือกต้นเรียบ ใบสีเขียวเข้ม ดอกออกเป็นช่อที่ซอกใบ	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป
ลำพู	ลำพูมีลักษณะเรือนยอดเป็นทรงพุ่ม	พบทั่วไปตามดินเลนริมแม่น้ำหรือคลอง ที่มีระดับน้ำขึ้นน้ำลงท่วมถึง ขึ้นได้ทั้งในน้ำจืดหรือน้ำกร่อย	ปกป้องการพังของหน้าดิน	พบได้น้อยมาก
โกกงาง	เปลือกลำต้นสีเทาเข้มถึงดำ แตกเป็นร่อง รอบๆโคนต้นมีรากค้ำยันเพื่อพยุงลำต้นให้แข็งแรง	พบในป่าชายเลน	เป็นไม้ใช้ก่อสร้าง เสา ถ่าน น้ำจากเปลือกใช้ล้างแผล และต้ม แก้ท้องร่วง	พบน้อยมาก
กก	มักหนาที่โคน ใบมีสีเขียว แต่ปลอกหุ้มมีสีฟางข้าว	ชอบดินที่มีน้ำขัง พบในบริเวณที่มีน้ำท่วมขัง และคันนา แพร่กระจายมากทางภาคกลางของประเทศไทย	ไว้จักสานทำเสื่อ	พบที่หนองน้ำทั่วไป
ขี้เหล็ก	ไม้ยืนต้นขนาด สูงประมาณ 8 - 15 เมตร ลำต้นมักคดงอเป็นปุ่ม เปลือกสีเทาถึงสีน้ำตาลดำ	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยาและอาหาร	พบได้บ้าง
กระถิน	เป็นไม้พุ่ม ใบประกอบ ดอกช่อ	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	อาหาร	มีจำนวนมาก
โสนกินดอก	เป็นต้นไม้พุ่มขนาดกลาง ลำต้นสูงเปราะบาง ไม่มีแก่น มีกิ่งก้านเล็กน้อยตอนบน	เป็นพืชประจำถิ่น	อาหาร	พบทั่วไป
สะเดา	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ เป็นไม้เนื้อแข็ง	เป็นพืชประจำถิ่น	เป็นยาและอาหาร	ยังพบอยู่
ชะอม	ชะอมมีหนาม ใบมีขนาดเล็กและมักกลิ่นฉุน	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยาและอาหาร	พบได้ทั่วไป
มะม่วง	เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ใบโต ยาว ปลายแหลม ขอบใบเรียบ	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	มะม่วง เป็นผลไม้เศรษฐกิจ ปลูกเป็นพืชสวน ประเทศไทยส่งออกมะม่วงเป็นอันดับ 3	ยังพบอยู่
มะเฟือง	ไม้ผลยืนต้นขนาดกลาง ลักษณะเป็นทรงพุ่ม ซึ่งมีทั้งลักษณะตั้งตรง	พบได้ทั่วไปในประเทศไทย	เป็นยาและอาหาร	ยังพบอยู่
เพชรสังฆาต	เป็นไม้เลื้อยในวงศ์ถั่ว		เป็นยารักษาโรคผิวหนัง	พบที่หมู่ 7

			ทวาร	
หวาย	มีกาบหุ้มต้น และมีหนามแหลม มีความเหนียว ใบเป็นรูปขนนก เล็กๆ ใบยอยนั้นเรียวยาว มีสีเขียวสด	พบทั่วไป	มีการปลูกหวายเชิงการค้า นำมาสานเป็นเฟอร์นิเจอร์	ยังพบอยู่
มะขามเทศ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ ลำต้นมีหนาม ใบบางและเป็นใบประกอบ แบบนิ้วมือ ดอกช่อ ขนาดเล็ก สีขาว	เป็นพืชท้องถิ่นของประเทศไทย	มีการปลูกเป็นการค้า	ยังพบอยู่
จาก	เป็นปาล์มเพียงชนิดเดียวที่เป็นพืชในป่าชายเลน และมีลำต้นอยู่ใต้ดิน	อยู่ในช่วงที่มีน้ำจืดและน้ำกร่อยปนกัน	ปกป้องการพังของหน้าดิน	พบอยู่มาก
บัวสาย	เป็นพืชน้ำชนิดหนึ่ง มีลำต้นใต้ดินเป็นหัว หรือเหง้า	พบทั่วไป	รับประทาน / ขาย	พบที่หมู่ 1 และหมู่ 6
ปรีหรือ रुपฤชี	สูง 1.5-3 เมตรเหง้ากลม แตงหน่อขึ้นเป็นระยะสั้นๆ ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว	ขึ้นตามพื้นที่ชุ่มน้ำ	ทำเครื่องจักสาน เช่น เสื่อ ตะกร้า ใช้งูหลังคา และทำเชือก	พบที่หนองน้ำทั่วไป

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลฐานทรัพยากรท้องถิ่น ครั้งที่ 3

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ.2558 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร เกตุทอง
2. นายอิน ชูแสง
3. นางจันจิรา สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา หอมทอง
5. นายกานต์ โตบุญมี
6. นายอำพล สังข์ทอง
7. นายวันชัย กุฬทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกานจน์ เกียรติคุณ
10. นางวิภา วงสุกร

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้นางสาวสาคร เกตุทอง ทีมวิจัยได้ชักชวนผู้เข้าร่วมเล่าเรื่องพันธู์สัตว์ที่มีในตำบลนางตะเคียนในปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

พันธู์สัตว์	ลักษณะ ที่อยู่	ประโยชน์ /คุณค่า	การคงอยู่/สถานภาพ	ตำแหน่งที่พบ
ห่าน	ห่านมีลักษณะทั่วไปคล้ายกับหงส์ แต่หงส์มีขนาดใหญ่กว่า พบทั่วไปในประเทศไทย	1.กำจัดวัชพืชในสวน 2.นำมาเลี้ยงเพื่อบริโภคไข่ และเนื้อเป็นอาหาร แต่ไม่เป็นที่นิยมมากนัก 3.เลี้ยงห่านเสริมบารมี และป้องกันขโมยเข้าบ้าน	ยังคงมีอยู่ แต่ชุมชนยังไม่นิยมเลี้ยงห่าน เนื่องจากห่านเป็นสัตว์เลี้ยงที่ส่งเสียงดังในช่วงกลางคืน และบางตัวมีนิสัยดุชอบจิก ชอบใช้สร้างความรำคาญ	ยังพบอยู่บ้างที่วัดบังปิ่น และบ้านในชุมชน หมู่ 7
กระรอก	ลำตัวเล็ก ขนปุยปกคลุมทั่วทั้งร่างกาย นัยน์ตาลงคมดำ หางเป็นพวงฟู พบทั่วไปในประเทศไทย ชอบอยู่ตามสวนมะพร้าว ที่รกทึบ แสงสว่างรำไร มีผลมะพร้าวตก กระรอกชอบกัดแทะผลมะพร้าวเป็นช่องรู แล้วเข้าไปกินน้ำและเนื้อมะพร้าวเป็นอาหาร	1.บริโภคเป็นอาหารป่า ผักเห็ด แต่ยังไม่ค่อยนิยมกิน ไม่แพร่หลาย 2.บางคนชอบเลี้ยงเป็นสัตว์เลี้ยงขังในกรง	พบทั่วไปในพื้นที่ในตำบลและตำบลข้างเคียง มีอยู่จำนวนมากสร้างปัญหาทำลายผลมะพร้าวและเป็นศัตรูกับอาชีพทำน้ำตาลมะพร้าว	มีอยู่จำนวนมากในสวนมะพร้าวทั่วทั้งตำบล
หมูป่า	มีรูปร่างหน้าตาคล้ายหมูบ้าน แต่มีขนตามลำตัวยาวกว่า ลำตัวมีสีเทาดำ พบที่ฟาร์มเลี้ยงหมูป่า เฉพาะที่สมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร	1.เป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่มีการเพาะเลี้ยงเพื่อรับประทานเนื้อเป็นอาหาร 2.ช่วยกำจัดเศษอาหารที่เหลือทิ้ง	ยังมีการเลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ หาดอาหารในบริเวณวัดและบ้าน ชุมชนรอบๆ วัดบังปิ่น	พบได้ที่วัดบังปิ่น (สัตว์ที่ถูกปล่อยทิ้ง แล้วให้วัดดูแลต่อไป)
วัวเนื้อ	สัตว์ 4 ขาเหมือนควาย รูปร่างใหญ่มีเขาสั้นกว่าเนื้อศีรษะใกล้เคียงกับวัว	1.สร้างจิตศรัทธา เมตตาสัตว์โลก 2.มูลสัตว์ทำเป็นปุ๋ยคอก	มีการเลี้ยงแบบปล่อยหากินตามธรรมชาติ	ที่คอกวัววัดลาดเป้ง

ปูทะเล	กระดองกลมรีเป็นรูปไข่ สีดำปนแดงหรือสีน้ำตาลเข้ม ขอบระหว่างนัยน์ตามีหนาม 4 อัน ประเทศไทยพบได้ทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน	เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่นิยมนำมาปรุงสดเป็นอาหาร	1.ยังพบอยู่ในแม่น้ำแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) แต่ไม่ชุกชุมเหมือนในอดีตเมื่อ 40 กว่าปีที่แล้ว 2.ยังไม่มีการเพาะเลี้ยงปูทะเลในพื้นที่ตำบลนางตะเคียน (มีการเลี้ยงเชิงการค้าในพื้นที่ชายทะเล) 3.มีโครงการส่งเสริมอาชีพและสร้างอาหารในชุมชนโดยการปล่อยปูทะเลของผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นระยะต่อเนื่องในเขตคลองแม่กลอง พื้นที่ตำบลลาดใหญ่ ตำบลนางตะเคียน ซึ่งถือว่าได้ผลผลิตตามโครงการ ประชาชนในพื้นที่ได้หากินเป็นอาหาร และขายปูทะเลสร้างรายได้	ยังพบอยู่ในคลอง ลำปะโดง คูคลอง ท้องร่องสวน ทั่วไปที่น้ำขึ้นน้ำลงทั่วถึง
ปูแะหรือปูใบไม้	กระดองเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผิวเรียบ ขอบกระดองข้างหยักเป็นฟันเลื่อย มีด้านละ 3 ซี่ พบปูแะหรือปูใบไม้ ได้ตามปากแม่น้ำในเขตน้ำขึ้นน้ำลง	1.เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ 2.นิยมนำมาปรุงเป็นอาหาร 3.อ้างอิงได้ว่าระบบนิเวศใน น้ำและดิน ยังปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อม เป็นพิษภัยจากสารเคมี เช่น ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าหญ้าและวัชพืช ในน้ำและดิน	1.ยังคงอยู่ แต่มีแนวโน้มปริมาณลดลง พบอยู่ในแม่น้ำ และ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) มีช่วงเวลาที่ชุกชุมในฤดูฝน โดยเฉพาะในตอนกลางคืนที่มีฝนตก 2.ยังไม่มีการเพาะเลี้ยงปูแะหรือปูใบไม้ หรือการอนุรักษ์และฟื้นฟู	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำ เขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
ปลาอีกรังหรือปลามังกร	ลำตัวค่อนข้างกลมหนา ปกติมีสีเทาอมทอง หรือเทาอมม่วง ท้องมีสีขาว อาศัยอยู่เป็นฝูงใหญ่ บริเวณน้ำกร่อยหรือปากแม่น้ำ พบชุกชุมที่อำเภอ บางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา	1.การเพาะเลี้ยงเป็นปลาเศรษฐกิจ สร้างรายได้ 2.รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำ เขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
ปลากด	เป็นปลาหนังไม่มีเกล็ด มีส่วนหัวค่อนข้างแบนราบ แต่ลำตัวแบนข้างไปทางด้านท้าย ปากกว้าง	1.บริโภคปลาเป็นอาหาร 2.สร้างรายได้เสริมจากการจับสัตว์น้ำเพื่อขาย	ยังคงมีอยู่ พบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว

	มีการกระจายพันธุ์ตามแหล่งน้ำจืดไปจนถึงน้ำกร่อย			
ปลากระบอก	มีรูปร่างเรียวยาว ค่อนข้างกลม เป็นทรงกระบอก ปากเล็ก มีครีบหลัง 2 ตอน เป็นปลาที่พบได้ทั้งในน้ำจืด น้ำกร่อย และทะเล	1.เป็นปลาเศรษฐกิจ มีการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ในเชิงการประมง 2.บริโภคปลาเป็นอาหาร	ยังคงมีอยู่ พบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
ปลาเข็ม	ครีบหางตัดตรงหรือเป็นทรงกลม พบกระจายพันธุ์ทั่วไปในแหล่งน้ำต่างๆ	1.เพาะเลี้ยงเพื่อใช้ต่อกันเป็นการพนันและการละเล่นพื้นบ้านอย่างหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "ปลาเข็มหม้อ" 2.รับประทานเป็นอาหารแต่ไม่ค่อยนิยมกิน	ยังคงมีอยู่ พบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
ปลาเขือหรือปลาบู่เขือ	ลำตัวยาวเรียววาวคล้ายงูหรือปลาไหล พบมากบริเวณปากแม่น้ำที่มีพื้นเป็นเลน	รับประทานเป็นอาหารแต่ไม่ค่อยนิยมกิน	ยังคงมีอยู่ พบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว
ปลาหลด	รูปร่างเพรียวยาว ลำตัวแบนข้าง หัวและตา มีขนาดเล็ก ลำธารน้ำตกบนภูเขาหรือในป่าดิบชื้น	ทำเป็นอาหารได้ แต่ไม่นิยมกิน และเลี้ยงเป็นปลาสวยงาม	ยังคงมีอยู่ พบอยู่ในแม่น้ำ คลองแม่กลอง (ตามธรรมชาติ) ไม่ชุกชุมแล้ว	พบอยู่ทั่วไปในคลองแม่กลอง
กุ้งตะกาด	เป็นกุ้งขนาดกลาง กริยาวตรง พบชุกชุมในแม่น้ำ ลำคลองแทบทุกจังหวัดในเขตอ่าวไทย ทั้งในน้ำจืดและน้ำกร่อย	ใช้เป็นอาหารได้หลากหลายรายการอาหาร	ยังคงมีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ไม่ชุกชุมเหมือนในอดีต	พบอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติ ในคลองแม่กลอง และลำคลองสาขาที่อยู่รอบสวน ตามช่วงเวลาน้ำขึ้นน้ำลง
กุ้งก้ามกรามหรือกุ้งก้ามกราม	มีเปลือกสีเขียวอมฟ้าหรือม่วง ก้ามยาวมีสีครามหรือม่วงเข้ม ตลอดทั้งก้ามมีปุ่มตะปุ่มตะป่ำ อยู่ในแม่น้ำลำคลองแทบทุกจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทย	1.ใช้กุ้งเป็นอาหาร ที่มีราคาแพง และสร้างรายได้เป็นอาชีพตกกุ้งไว้ขาย 2.ปัจจุบันยังนิยมเลี้ยงเป็นสัตว์น้ำสวยงาม	ยังคงมีอยู่ เนื่องจากมีโครงการปล่อยกุ้งก้ามกรามตามวิถีธรรมชาติ สนับสนุนโดยงบประมาณสนับสนุนของหน่วยงาน เช่น กรมประมง หรือนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม อบต. นางตะเคียน และ อบต. ลาดใหญ่ เป็นระยะต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมสร้างแหล่งอาหารและสร้างรายได้ของชุมชน	พบอยู่ในคลองแม่กลอง ถือได้ว่าเป็นแหล่งกุ้งชุกชุม ตลอดช่วงสายน้ำเขต ม.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 (ตามธรรมชาติ)
หอยขมหรือหอยจู้บ	เป็นหอยฝาเดียว แหล่งน้ำจืดเท่านั้น	1. เป็นอาหาร แกงหอยขม	ยังคงมีอยู่ตามแหล่งคู คลองธรรมชาติ	พบที่หมู่ 1 และ หมู่ 6 ต. นางตะเคียน

		2.ปัจจุบันมีการทำฟาร์มเพื่อการเพาะเลี้ยงและเป็นอาหาร(นอกพื้นที่) 3.องค์ความรู้การหาถิ่นหอยขมตามธรรมชาติที่ต้องคำนึงถึง วันเดือนปี ที่สัมพันธ์กับน้ำขึ้นน้ำลง และ ปฏิทินจันทรคติตลอดจน การปรุงหอยเป็นอาหารพื้นบ้านที่อร่อยรสชาติดี		
ตัวเงินตัวทองหรือเหี้ย	มีรูปร่างคล้ายกิ้งก่าขนาดใหญ่ ความยาว 2.5-3 เมตร มีลิ้นแยกเป็นสองแฉกคล้ายงู อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้น้ำ	1.เป็นสัตว์คุ้มครองและไม่นิยมทำเป็นอาหาร 2.ช่วยกำจัดซากสัตว์ที่ตาย เน่าเสีย	มีอยู่มากมายพบได้ทั่วไปและก่อปัญหากับผู้เลี้ยงไก่ เป็ด เลี้ยงปลาในตำบลนางตะเคียน	พบได้ทั่วไปตำบลนางตะเคียน และพื้นที่ตำบลใกล้เคียง
ปลากะพง	เกล็ดมีลักษณะสากขอบเป็นหยักแข็ง ปากยาวมีลักษณะยืดหดได้ มีก้านครีบแข็ง พบได้ทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และทะเล	1.เป็นปลาเศรษฐกิจ มีการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ในในเชิงการประมงหลายแห่งในพื้นที่ ม.1, 6 และ ม.7 2.นิยมบริโภคปลากะพงเป็นอาหาร 3.มีผู้ริเริ่มจัดกิจกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่ชอบการแข่งขันตกปลาในบ่อเลี้ยงปลา (ของเสียเหม่ง ม.6 ต.นางตะเคียน	เป็นสัตว์เศรษฐกิจมีแหล่งเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพประมงในชุมชน หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน	1.ยังพบมีอยู่บ้าง แต่มีปริมาณน้อย ตามธรรมชาติในคลองแม่กลอง 2.แหล่งเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพประมงในชุมชน หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7 ตำบลนางตะเคียน
ปลานิล	ปลานิลมีลายสีดำและจุดสีขาวสลับกันไป บริเวณครีบลึง ครีบก้นและลำตัวมีสีเขียวปนน้ำตาล	อาศัยอยู่ในน้ำจืดและน้ำกร่อย	เป็นสัตว์เศรษฐกิจของตำบลนางตะเคียน หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
ปลาตีน	มีความยาวลำตัวแตกต่างออกไปตั้งแต่เพียงไม่กี่เซนติเมตร	ชายทะเลโคลนและป่าชายเลน		ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
ปลาบูจาก	มีส่วนหัวและปลายปากที่แบนราบ	อาศัยในแหล่งน้ำกร่อยถึงจืดสนิท	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
กั้ง	มีรูปร่างคล้ายกุ้งผสมกับตั๊กแตนตำข้าว	อาศัยอยู่ในทะเลโคลนหรือ บริเวณปากแม่น้ำหรือตามแนวปะการัง	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
ปลาหมอ	มีรูปร่างป้อม ลำตัวแบนข้าง ตาโต ปากกว้าง	พบได้ในทุกแหล่งน้ำกระจายอยู่ทั่วไป	รับประทานเป็นอาหาร	ยังพบอยู่บ้างในบริเวณน้ำจืด หมู่ 1 หมู่ 6 และหมู่ 7

ปู่กำดบ	กระต่องรูปสี่เหลี่ยมคางหมู มี ก้าน ตายาว กระต่องมีสีส้มสวยงามต่างๆ	อาศัยอยู่ในป่าชายเลนหรือหาดทรายริมทะเล		ยังพบอยู่บ้างในคลองแม่กลอง
กบ เขียด	มีรูปร่างคล้ายปลา มีส่วนหัวที่โตมาก ไม่มีหาง	พบทั่วไปตามแหล่งน้ำ	รับประทานเป็นอาหารและเพาะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม	พบในพื้นที่ธรรมชาติของตำบลนางตะเคียน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไข
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร เกตุทอง

2. นายวันชัย	กุห์ทรัพย์
3. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
4. นางกึ่งกาญจน์	เกียรติคุณ
5. นางวิภา	วงสุกร
6. นางสาวสุนันท์	อัมบุญโท
7. นางจันจิรา	สังข์ทอง
8. นางสาววาสนา	หอมทอง
9. นายกานต์	โตบุญมี
10. นายอำพล	สังข์ทอง
11. นายคำณ	นิมมอนงค์

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง ได้พูดคุยถึงการเก็บข้อมูลในช่วงที่ผ่านมา โดยกล่าวว่าที่ผ่านมาเราจัดกิจกรรมโดยดูตามแผนของโครงการเป็นหลัก ซึ่งตอนนี้เราเก็บข้อมูลมาถึงขั้นตอนของการเก็บข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขแล้ว อยากให้เราช่วยกันคิดว่าถ้าเราจะทำโครงการต่อไปให้ประสบความสำเร็จนั้นเราต้องวางแผนอย่างไรกันต่อไป โดยที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่า

1. การทำกิจกรรมทุกครั้งต้องมีการวางแผนแบ่งบทบาทหน้าที่กันให้ชัดเจน
2. ควรมีการประสานงานผ่านการลงไปชวนคนในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรม
3. ควรเอาเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเพื่อเรียนรู้ไปด้วยกัน
4. สถานที่ในการจัดกิจกรรมควรเป็นพื้นที่ที่สะดวกต่อการพูดคุย ไม่ร้อนจนเกินไป
5. ต้องมีการสลับบทบาทหน้าที่กันในที่วิจัย จะทำให้เราได้พัฒนาศักยภาพกันทุกคน
6. ต้องสร้างการมีส่วนร่วมและดึงคนในทุกหมู่บ้านให้มาเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น
7. ควรมีการดึง อสม. ให้เข้ามาช่วยกิจกรรมให้มากขึ้น และเชื่อมโยงให้เห็นถึงเรื่องสุขภาพ
8. ควรสรุปบทเรียนในการทำงานร่วมกันทุกครั้ง

จากนั้นนายคำณ นิมมอนงค์ ได้ตั้งคำถามว่า ในตำบลนางตะเคียนมีองค์ความรู้ในการจัดการดูแลทรัพยากรท้องถิ่นอะไรบ้าง

- การใช้เครื่องมือดักสัตว์น้ำที่ไม่ทำลายสัตว์น้ำให้หมดไปแต่เหลือไว้ให้แพร่พันธุ์ เช่น การใช้แหที่มีตากว้าง เป็นต้น
- มีการนำความเชื่อและภูมิปัญญาเรื่องเจ้าที่เจ้าทางมาใช้ โดยการไปผูกผ้าสามสีตามต้นไม้เพื่อให้คนกราบไหว้และไม่ตัดต้นไม้ขึ้นไปใช้ประโยชน์
- มีการนำสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ทำยาและทำเตาอบสมุนไพรที่วัด ทำให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสมุนไพรและไม่ทำลายทิ้ง
- มีการแจกจ่ายพันธุ์พืชให้กับคนในชุมชนเพื่อให้ขยายพันธุ์ต่อไป เช่น ดอกแคแดง เป็นต้น
- มีภูมิปัญญาเรื่องการทำน้ำหมักที่ช่วยให้พืชเติบโตได้ไวและไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม

พร้อมกันนี้ยังได้ตั้งคำถามกับที่ประชุมว่า ถ้าเราดูข้อมูลที่ได้เราคิดว่าเรายังขาดข้อมูลในเรื่องอะไรบ้างที่จะเป็นประโยชน์กับการทำโครงการ โดยที่ประชุมสรุปว่า

- ต้องมีการเก็บข้อมูลพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในอดีตที่ขาดหายไป เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรในอดีต
- ต้องเก็บข้อมูลสถานการณ์แนวโน้มพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในพื้นที่ ว่าเป็นเช่นไร ในอนาคตจะยังคงอยู่หรือไม่
- ภาพประกอบของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

- แผนที่การแสดงถึงแหล่งที่อยู่พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในแต่ละหมู่บ้าน

ก่อนที่จะปิดการประชุม นายคำณ นิมอนงค์ ได้เชิญสมาชิกทุกคนเข้าร่วมประชุมเครือข่าย 28 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งการประชุมครั้งนี้จะมีการเติมความรู้ เพื่อให้เรานำมาปรับใช้ จึงอยากให้พี่ๆทุกคนไปร่วมประชุม พร้อมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้หลังจากที่ได้ทำโครงการมาระยะหนึ่งและปิดการประชุม

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสุนันท์ อ้นบุญโท

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.30 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร

เกตุดอง

2. นายอิน	ชูแสง
3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางกึ่งกาณจน์	เกียรติคุณ
5. นางวิภา	วงสุกร
6. นางสาววาสนา	หอมทอง
7. นายกานต์	โตบุญมี
8. นายอำพล	สังข์ทอง
9. นายวันชัย	ภูทรัพย์
10. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี กล่าวว่า การจัดกิจกรรมครั้งนี้อยากได้ข้อมูลประวัติของตำบลนางตะเคียนเพิ่มเติม เนื่องจากว่าที่ผ่านมาการจัดประชุมเราพูดถึงสภาพรวมแต่วันนี้อยากได้รายละเอียดที่มากขึ้น จึงอยากให้ทุกคนร่วมกันให้ข้อมูลมากขึ้น

นายวันชัย ภูทรัพย์ ได้เล่าถึงเขตติดต่อของตำบลนางตะเคียนให้สมาชิกในทีมฟังว่าทิศเหนือของตำบลนางตะเคียนนั้นจะไปจดอยู่ที่ตำบลโคก อำเภอมืองฯ จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนในทิศใต้จดตำบลคลองเงิน อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ทิศตะวันออกจะจดตำบลลาดใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงครามและ ทิศตะวันตกจะจดตำบลท่าคา อำเภอมือง และ ตำบลดอนมะโนรา อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งในสมัยอดีตการไปมาหาสู่ของคนในพื้นที่จะเดินทางโดยทางเรือเป็นหลัก โดยคนในตำบลนางตะเคียนส่วนหนึ่งเป็นไททรงดำ ซึ่งมีการจัดงานในทุกปี ที่วัดบังปิ่น โดยทางวัดจัดงานนี้มา 10 ปีแล้ว ในวันที่ 1 พ.ค.ของทุกปี ไม่มีเลื่อนขึ้นหรือเลื่อนลงแม้จะไม่ตรงกับวันเสาร์-อาทิตย์ก็ตาม โดยที่มาของของชาวไทยทรงดำใน ตำบลนางตะเคียนนั้น จากการค้นคว้าพบว่าเป็นคนเชื้อสายลาวจากเวียงจันทน์ที่เรียกกันว่าลาวโซ่ง อพยพมาในสมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย ตามขอบเขตชายแดนติดกับไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น อุบลราชธานี อุดรธานี ขอนแก่น นครพนม และมุกดาหาร เป็นต้น สาเหตุที่น่าจะเกี่ยวกับการหนีภัยสงคราม ชาวลาวโซ่งหรือไทยทรงดำกลุ่มนี้เมื่ออพยพมาแล้ว ก็มีการสัญญากันว่าปีหนึ่งเราจะนัดพบกันครั้งหนึ่ง โดยเลือกเอา จ.อุบลราชธานี เป็นศูนย์กลาง ตั้งชื่อว่าเป็นวันชุมนุมชาวไทยทรงดำ แต่มีปัญหาเกิดขึ้น เพราะชาวไทยทรงดำกระจายอยู่ทั่วประเทศ จึงเห็นพ้องกันว่าให้สวมชุดดำเป็นสัญลักษณ์ ถ้าเป็นหญิงก็ให้ใช้ผ้าสีเหลือง สีแดง สีชมพู สีฟ้า สีเขียว สีน้ำเงิน และสีขาว เป็นสะไบพาดไหล่ ถ้าเป็นผู้ชายให้ใช้ผ้าสีคาดเอว สีโครสีมัน เพื่อเป็นข้อสังเกตว่าเป็นชาวไทยทรงดำของจังหวัดไหนและจากต้นตระกูลอะไร นอกจากแต่งชุดดำมาพบกันแล้ว ชาวไทยทรงดำยังร่วมกันประกอบกิจกรรมในงาน คือ รำวงร่วมกัน บางแห่งมีการนำดนตรี เช่น แคน แตรวง กลองยาว กลองชุด หรือดนตรีสดริงมาร่วมด้วย ตั้งแต่นั้นมาก็มีการจัดงานชุมนุมชาวไทยทรงดำทุกปีตามหัวเมืองต่างๆ สลับกันไป โดยไม่ตรงกัน อย่างวันที่ 1 พ.ค. จัดที่วัดบังปิ่น พอวันที่ 20 พ.ค.ก็จัดที่ จ.อุบลราชธานี ซึ่งต่างก็ผลัดกันมาร่วมงาน เวลาจะกลับก็แยกย้ายกันไปโดยไม่บอกกล่าวโดยถือว่าพบกันแล้วอย่าลา เพื่อวันหน้าจะมาพบกันใหม่ สำหรับชาวไทยทรงดำในตำบลนางตะเคียนมี 30 กว่าครอบครัว

นางสาววาสนา หอมทอง กล่าวว่า คนในตำบลนางตะเคียนมีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำสวนมะพร้าวมะม่วง ส้มโอ กล้วย การทำสวนผลไม้และผัก และยังประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่ การทำน้ำตาลมะพร้าว อาชีพค้าขาย ได้แก่ ค้าขายผัก ขายของชำ รวมทั้งประกอบอาชีพรับจ้าง ได้แก่ รับจ้างทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และรับจ้างทั่วไป

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล
วันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.30 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบังปีน ต.นางตะเคียน อ.มะนัง จ.สตูล

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง

3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	กู่ทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกานจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร
11. นางสาวสุนันท์	อันบุญโต
12. นายคำรณ	นิมอณรงค์

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นายคำรณ นิมอณรงค์ กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมการประชุม พร้อมทั้งได้ชวนพูดคุยถึงสถานการณ์การทำงานของทีมงาน พร้อมทั้งชวนทีมวิจัยร่วมกันทบทวนข้อมูลพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น จากนั้นได้ชวนให้ทุกคนร่วมกันจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยได้ตั้งคำถามว่า พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมานั้น มีชนิดใดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และชนิดใดที่เราปลูกหรือเพาะเลี้ยงขึ้น ดังนี้

พันธุ์พืช (เกิดขึ้นเอง)	พันธุ์พืช (ที่มนุษย์สร้างขึ้น)
● ชำมะเรียง ● มะขวิด ● มะขาม ● มะรุม ● โกงกาง ● ลำภู ● ขี้เหล็ก ● กก ● หวาย ● กระถิน ● โสน ● สะเดา ● จาก ● ฐูปฤษี ● ตะโก ● ยอ ● สายบัว ● เห็ดโคน ● มัันนง ● ผักเสี้ยน ● ตำลึง ● ปลง ● ผักปังใบชะพู	● มะพร้าวพันธุ์ต่างๆ ● มะขาม ● มะม่วง ● มะกูด ● ข้าว ● ตะไคร้ ● พริก ● เพชรสังฆาต ● ทุเรียนเทศ ● กลั้วย ● ชะอม ● ชมพู ● ละมุดสีดา ● เชอร์รี่ ● ขนุน ● มะยม ● พรเพชร ● หม่อน ● สาเก ● อัญชัน ● ใบย่านาง ● ผักบุ้ง ● อ้อยขาว

● แคป้า ● ชุมเห็ด ● แก้มปลาหมอ ● เบจรงค์ 5 สี ● มะแว้ง ● มะเดื่อ ● น้อยโหน่ง ● มะหาดฝั้	● มะเขือ ● กระเพา ● ผักชีฝรั่ง ● ต้นตะลิงปิง ● น้อยหน่า ● มะกอก ● ต้นตาล ● มะละกอ ● มะนาวฝั้ ● มะเดื่อ ● ฟักข้าว
--	--

โดยทั้งนี้ที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่าศัตรูทางด้านอาชีพของคนในชุมชน คือ ฝั้ทุกชนิดและกระรอกที่มากัดกินฝั้ในสวน พร้อมทั้งกำหนดพื้นที่ๆยังมีความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ฝั้และพันธุ์สัตว์ ซึ่งได้แก่พื้นที่ หมู่ที่ 2 และ หมู่ที่ 7 ยังคงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของพันธุ์ฝั้มากที่สุด จากนั้นได้ชวนจัดหมวดหมู่พันธุ์สัตว์ในท้องถิ่น ดังนี้

พันธุ์สัตว์ (เกิดขึ้นเอง)	พันธุ์สัตว์ (ที่มนุษย์สร้างขึ้น)
● ฝั้หลวง ● ฝั้หวี ● ฝั้โพล ● ค้างคาว ● ปูแสม ● ปูทะเล ● ปูแปะ ● ปลากง ● ปลากด ● ปลากระบอก ● ปลาเข็ม ● ปลาบู๋เขือ ● ปลาหลด ● กุ้งตะกาด ● ปูก้ามดาบ ● กุ้งก้ามกราม ● กบ ● เขียด ● ปลาช่อน ● ปลาชะโด ● กั้ ● ปลาหมอ	● ปลากะพงขาว ● ปลานิล ● ปลาดูเพียน ● ปลาช่อน

ในส่วนของผู้ที่ประชุมสรุปร่วมกันว่าตัวเงินตัวทอง เป็นศัตรูตัวสำคัญที่กัดกินปลาที่เกษตรกรเพาะเลี้ยงไว้ โดยพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุดอยู่ที่พื้นที่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6 เมื่อพูดคุยถึงเรื่องข้อมูลของชุมชนจบ จากนั้น นางสาวสาคร เกตุทอง ได้กล่าวขอบคุณและเชิญทุกคนรับประทานอาหารเที่ยงพร้อมกัน

ปิดประชุมเวลา 12.00 น.

นางสาวสุนันท์ อ้นบุญโท

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.30 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง

3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นายกานต์	โตบุญมี
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นายวันชัย	กุ้ทรัพย์
8. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
9. นางกิงกาณจน์	เกียรติคุณ
10. นางวิภา	วงสุกร

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวทักทายทีมวิจัยและได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมทั้งหมดมาพูดคุยกัน และได้พูดคุยถึงทุนต่างๆ ที่มีในชุมชน รวมทั้งจุดแข็งจุดอ่อนที่ได้จากการการลงพื้นที่

จุดแข็ง

- เป็นชุมชนที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรที่หลากหลาย
- คนในชุมชนมีความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำกิจกรรม
- ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและพร้อมให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
- เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม
- คนในชุมชนบางกลุ่มยังคงรักษาวินัยชีวิตการทำงานในรูปแบบเดิม
- สภาพพื้นที่ที่มีการเดินทางที่สะดวก

จุดอ่อน

- คนรุ่นใหม่ไม่สนใจในเรื่องของวัฒนธรรมดั้งเดิม
- คนรุ่นใหม่เลือกที่จะเข้าไปทำงานในเมืองมากกว่าทำสวนตามะพร้าว
- คนในชุมชนส่วนใหญ่เริ่มทิ้งอาชีพการทำสวนและหันไปทำงานโรงงาน
- ความเป็นเมืองมากขึ้น การเป็นอยู่ติดความสะดวกสบาย
- คนในชุมชนไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่น
- คนรุ่นใหม่ไม่รู้จักทรัพยากรในท้องถิ่นและมองไม่เห็นความสำคัญ
- วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วิถีชีวิตของคนมีการเปลี่ยนแปลง

โอกาส

- ในพื้นที่ที่มีทีมนักวิจัยชาวบ้านที่เคยผ่านกระบวนการทำงานวิจัย ทำให้เข้าใจในการทำงานที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น
- มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับวิถีการทำเกษตร
- มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องที่เชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ทั้ง สกว. และ สสส.
- พื้นที่ยังมีผู้สูงอายุและปราชญ์ชุมชนจำนวนมากที่พร้อมจะให้ข้อมูล ทำให้แหล่งความรู้ยังมีอยู่มาก
- มีเด็กและเยาวชนบางกลุ่มที่ยังรวมตัวทำกิจกรรมร่วมกัน และสามารถดึงมาเข้าร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อชุมชน

- ทรัพยากรยังมีความอุดมสมบูรณ์สามารถลงไปศึกษาความรู้ได้เพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค

- คนในชุมชนต้องทำงานตั้งแต่เช้ามืดและกลับบ้านเย็นทำให้ส่วนใหญ่เลือกจะซื้อของจากตลาดนัดมากกว่าจะปลูกกินเอง
- คนรุ่นใหม่ไม่รู้ว่าพันธุ์พืชในท้องถิ่นมีประโยชน์อย่างไรจึงมองไม่เห็นคุณค่าและมองว่าไม่สำคัญ
- การทำกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้านยังขาดการมาพูดคุยกันทำให้การเข้าถึงข้อมูลยังจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม

นายกานต์ โตบุญมี กล่าวขอบคุณทีมวิจัยทุกคนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมและได้นำหารือการจัดประชุมครั้งต่อไป เป็นวันที่ 20 มีนาคม เพื่อมาสรุปข้อมูลร่วมกันอีกครั้ง และปิดเวทีการประชุม

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์ข้อมูลและถอดบทเรียนการทำงาน

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.30 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุทอง
2. นายอิน	ชูแสง

3. นางจันจิรา	สังข์ทอง
4. นางกิงกานจน์	เกียรติคุณ
5. นางวิภา	วงสุกร
6. นายคำรณ	นิมมอนงค์
7. นางสาววาสนา	หอมทอง
8. นายกานต์	โตบุญมี
9. นายอำพล	สังข์ทอง
10. นายวันชัย	ภูทรัพย์
11. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง

เริ่มประชุมเวลา 09.00 น.

นายคำรณ นิมมอนงค์ กล่าวว่าเนื่องจากตอนนี้เรากำลังจะต้องทำรายงานระยะที่ 1 ดังนั้นการมาพูดคุยวันนี้จึงเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย โดยที่อยากให้แต่ละคนได้เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเองนับตั้งแต่มาเข้าร่วมโครงการจนถึงตอนนี้ว่าตัวเองได้เปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และเห็นการเปลี่ยนแปลงอะไรของทีม และของคนในชุมชน และให้ทุกคนได้จดบันทึกของตัวเองและนำเสนอ

1. นางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวว่า ตัวเองได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ฝึกการจับประเด็นและการสรุปข้อมูล ถ้าที่จะออกไปชวนชาวบ้านพูดคุยและรู้จักการทำงานเป็นทีมมากขึ้น
2. นายอิน ชูแสง กล่าวว่า ได้ฟังมากขึ้นและทำงานร่วมกันได้ดี ได้แลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆของชุมชนบ้านตัวเอง
3. นางจันจิรา สังข์ทอง กล่าวว่าตัวเองพูดเก่งขึ้น ถ้าที่จะพูดคุย สามารถจับประเด็นขึ้นกระดานจากการทำเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน รู้จักการทำเอกสารการเงิน
4. นางสาววาสนา หอมทอง กล่าวว่า ตัวเองพูดอะไรที่เป็นระบบมากขึ้น ไม่กลัวที่จะพูด สามารถสรุปการประชุมได้ดีขึ้น สามารถประสานงานคนในชุมชนให้เข้าร่วมในเวที
5. นายกานต์ โตบุญมี กล่าวว่า ตัวเองได้เห็นเรื่องสมุนไพรในชุมชนที่เชื่อมโยงกับสุขภาพที่ต้องดูแลคนในชุมชน และได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆที่มีในชุมชน
6. นายอำพล สังข์ทอง กล่าวว่า เข้าใจโครงการมากขึ้น และเห็นความตั้งใจของคนในชุมชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม รู้จักการทำงานเป็นทีม
7. นายวันชัย ภูทรัพย์ กล่าวว่า ได้ฝึกการสรุปรายงานการประชุม และการตั้งคำถามชวนคุยกับชาวบ้าน ทำงานเป็นทีม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจน
8. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง กล่าวว่า เมื่อก่อนไม่กล้าพูดตอนนี้กล้าพูดมากขึ้น มาเข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งมากขึ้น
9. นางวิภา วงสุกร กล่าวว่าเมื่อก่อนไม่ค่อยอยากเข้าร่วมกิจกรรม แต่ตอนนี้มาเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง และสามารถจับประเด็นได้มากขึ้น สามารถสรุปการประชุมได้ดีขึ้น

นายคำรณ นิมมอนงค์ ได้ชวนพูดคุยต่อถึงการเปลี่ยนแปลงของทีมวิจัยและของชุมชนที่ได้เห็น สรุปได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของทีม

- มีการทำงานเป็นทีมแบ่งบทบาทหน้าที่กันชัดเจนมากขึ้น
- มีการวางแผนกันก่อนทำกิจกรรมทุกครั้ง เมื่อก่อนอาจจะทำแล้วทำทันทีแต่ตอนนี้ต้องวางแผนกันก่อนทุกครั้ง

- ทุกคนยอมรับและพร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีม สามารถปรึกษากันได้ทุกเรื่อง
- ทุกคนในทีมเห็นความสำคัญของการถอดบทเรียนในการทำกิจกรรมทุกครั้ง เพราะช่วยให้เห็นจุดดีและจุดอ่อนในการจัดกิจกรรม
- ทีมใช้ข้อมูลช่วยในการตัดสินใจมากกว่าใช้อารมณ์และความรู้สึกเหมือนเมื่อครั้งก่อนทำโครงการ

ชุมชน

- ผู้สูงอายุในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการ
- คนในชุมชนเริ่มเห็นประโยชน์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัยและเริ่มนำพันธุ์พืชที่หายากหลายชนิดมาให้ทีมวิจัยดู
- ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือและเอื้อในการประสานคนเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง

ข้อเสนอแนะ/ปัญหาอุปสรรค

- การทำงานยังจัดการเรื่องเวลาที่ว่างตรงกันได้อย่าง
- ทีมวิจัยไม่ถนัดในการใช้เทคโนโลยีมากนักทำให้ยังไม่ได้ภาพประกอบพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์
- คนในชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจในโครงการ มองว่าเป็นเรื่องยากที่จะให้กลับไปใช้ชีวิตในแบบอดีต
- อยากให้พี่เลี้ยงลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องและมีกิจกรรมที่ได้ลงมือทำร่วมกัน

นายกานต์ โตบุญมี กล่าวขอบคุณทีมวิจัยที่มาทำกิจกรรมร่วมกันในครั้งนี้และเชิญทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี

ผู้บันทึกรายงานการประชุม

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายกานต์	โตบุญมี
2. นายวิเชียร	ชูแสง

3. นางสาวประทานพร ฅมยา
4. นางประทุม ฅมยา
5. นางสาวสาคร เกตุทอง
6. นางสาวสมจิต เพ็ญสว่าง
7. นายอำพล สังข์ทอง
8. นางสาววาสนา หอมทอง
9. นายคำณ นิมอนงค์

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

เริ่มประชุมที่มิจัยมีการพูดคุยกันถึงเรื่องการลงพื้นที่ว่าเราเก็บข้อมูลอะไรได้บ้างจึงแยกประเภท พันธุ์พืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ออกตามฤดูกาลใช้น้ำมาเพื่อประกอบอาหาร เช่น

- พืชที่ออกช่วงฤดูฝนจะเป็นพืชกินยอด เช่น ตำลึง ผักบุ้ง ต้นกระสัง บุก กระถิน เห็ดโคน อัญชัน
- ผักที่ออกในช่วงฤดูหนาว ได้แก่ ผักที่มีรสขม เช่น สะเดา แค มะรุม ขี้เหล็ก
- พืชสมุนไพรที่ใช้ทำยาเพียงอย่างเดียวไม่นิยมนำมาประกอบอาหาร เช่น นมราชสีห์ กล้วยดอกขาว แก้มปลาหมอ พลับพลึง ทองพันชั่ง เสดดพังพอน และต้นสำมะงา

นางสาวสาคร เกตุทอง : ตั้งคำถามว่าทำไมเราจึงให้โครงการนี้เดินหน้าต่อไป

นายวิเชียร ชูแสง : อยากให้พืชสมุนไพรที่มีประโยชน์เหล่านี้ยังคงอยู่ต่อไป

นายกานต์ โตบุญมี : อยากให้คนในชุมชนเข้าถึงแหล่งอาหารที่ปลอดภัย เชื่อมโยงเกี่ยวกับด้านสุขภาพ

นางประทุม ฅมยา : อยากอนุรักษ์พันธุ์พืชที่หายไปในให้กลับมา อยากศึกษาเรื่องพันธุ์ไปเรื่อย ๆ

นางสาววาสนา หอมทอง : อยากทำตลาดเกี่ยวกับพืชผักสมุนไพรในท้องถิ่นที่ปลอดภัย

นางสาวสมจิต เพ็ญสว่าง : อยากให้เกิดการอนุรักษ์

นายอำพล สังข์ทอง : อยากให้คนอื่น ๆ ได้รู้จัก พันธุ์พืชของ ต.นางตะเคียน และได้ความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ในการดำเนินโครงการ

นายคำณ นิมอนงค์ แนะนำเพิ่มเติมว่าการดำเนินโครงการของพวกพี่ๆ มีความคิดที่เชื่อมโยงกันนำมาสู่การต่อยอดและประโยชน์ด้านอื่นๆ ในการดำเนินโครงการที่มีอยู่แล้วหาข้อมูล หามูลค่าหรือสร้างมูลค่าให้กับสินค้า และหากอยากเพิ่มมูลค่าในการค้าให้ใช้ “เทคโนโลยี” ทางด้านการสื่อสารเข้ามาช่วยเพื่อสร้างมูลค่าและสร้างโอกาสในด้านอื่นๆ ควบคู่กันไปด้วย แนะนำการทำเกษตรรูปแบบใหม่ “ทำน้อย” “ได้มาก” ขายของแบบมีคุณภาพ เน้นความแตกต่างจากการค้าทั่วไป แนะนำให้สร้างแนวการค้าแบบใหม่ Online มีภาพ มีข้อมูล พันธุ์พืชและมี story ของพืชและแหล่งผลิต เสร็จแล้วนางสาววาสนา หอมทอง ยกตัวอย่างเรื่องเมล็ดพันธ์ที่บ้านสมจิต ฮกฮวดซิม ว่า มีความแตกต่างของรสชาติที่แตกต่างจากของที่มาจกแหล่งอื่นอย่างไร ธรรมชาติ ดิน น้ำ อากาศ ทำให้รสชาติของผลไม้มีความแตกต่างกัน เขต ต.นางตะเคียนเป็นเขต 3 น้ำและเป็นดินเค็มถ้าเรื่องของผลไม้จึงมีรสชาติที่หวานจัดนี้ คือ ความแตกต่างของสินค้า ว่าแล้วก็ออกคิดเดินทางไปซื้อเมล็ดพันธ์มาทานกันในช่วงระหว่างการประชุม เมล็ดพันธ์รสชาติหวานจัดมาก แม้ว่าจะฟังติดมากก็ตาม หวานจนนายวิเชียร ชูแสงบอกว่า “หวานจนไม่กล้ากิน กลัวน้ำตาลขึ้น” สร้างเสียงหัวเราะให้กับทุกคน ได้เวลานายคำณ นิมอนงค์ จึงขอตัวกลับเนื่องจากติดภารกิจที่จะต้องเดินทางไปกรุงเทพฯ จึงลาสมาชิกที่มิจัย ที่มิจัยยังนึกภาพโครงการไม่ออกว่าจะทำโครงการในรูปแบบใด นางสาวสาคร เกตุทอง จึงชวนคุยเรื่องข้อมูลเก่าๆ ที่เราทำเวทีกันมาและช่วยกันทำสรุปรายงานการประชุม ใกล้เวลาพักเที่ยงจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ฅมยา
ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ.2559 เวลา 10.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางนันทา	รอดสะไ้
2. นายเจริญ	ข้าสมัย

3. นางสาวสมบัติ	ภูนาศ
4. นางรินนภา	ธนิกกุล
5. นายกิตติ	ธนิกกุล
6. นางพยงค์	จันทร์คง
7. นางสาวบุญมี	บุตรนก
8. นางแสง	บุตรนก
9. นางสาวนิก	ดิเชย
10. นายคาร์ณ	นิมอณงค์
11. นายสถาพร	โพธิ์โพธิ์ศิริ
12. นายสรารุช	ปิ่นแก้ว
13. นายวันชัย	ภูทรัพย์
14. นายอำพล	สังข์ทอง
15. นายวิเชียร	ชูแสง
16. นางสาวสาคร	เกตุทอง
17. นางสาววาสนา	หอมทอง
18. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
19. นางประทุม	ถมยา

เปิดประชุมเวลา 10.00 น.

สมาชิกของทวิวิชัยและผู้สนใจเข้าร่วมประชุมพูดคุยถึงแหล่งพันธุ์พืชที่พบได้ในตำบลนางตะเคียน พันธุ์พืชทั้งหมดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และพันธุ์พืชที่คนนำมาปลูกในภายหลัง แบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. พันธุ์พืชที่หมดไปแล้ว ของตำบลนางตะเคียน

1.1 ข้าวที่เคยปลูกในพื้นที่ ก่อนช่วงเวลา พ.ศ.2523 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการสร้างเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เจ้าเขื่อน) ปิดกั้นลำน้ำแม่กลอง และลำน้ำสาขาต่างๆ ตั้งแต่ในเขตอำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เห็นข้าวกว่าเห็นหลินจือไทย ต้นบุก

2. พันธุ์พืชที่ปัจจุบันเป็นพืชหายาก

2.1 เพชรสังฆาต ละมุดสีดา มะพูด ตะโก ส้มซ่า มะพร้าวขี้ทุบ มะพร้าวนาเก หญ้านาง ร้างจืด สาเก มะเดื่อ มะขวิด มะกอกน้ำ หม่อน ตะลิงปลิง ส้มป่อย ชมพู่ไม้ดอกไม้ ดอกสลิด ไข่น้ำ ชำมะเรียงขาว ลูกหว้า น้อยโหน่ง ทองพันชั่ง วานมหาภาพ สะเล็ดพังพอน ไชยา แซ่ม้า อินทรีจันทร์ ดีปลี ตะไคร้หอม สมอไทย วานเงาะ

3. พันธุ์พืชสำคัญที่ยังคงมีอยู่

3.1 มะขวิด โกกนาง เทียนเทศ ละมุด วานกันหอย มะม่วงหาวมะนาวโห่ ต้นแสงจันทร์ พักข้าว เถาเรียงจืด หญ้านาง บอระเพ็ด ชำมะเรียงดำ ต้นพลับ ตะโก ชุมเห็ด หญ้าปากกิ้ง เบญจรงค์ 5 สี วานหางจระเข้ มะพร้าวน้ำหอม หวาย จาก ปลงกระถินณรงค์ ขี้เหล็ก สะเดา กก ฐูปฤษี โทงเทง แด

เนื่องจากพื้นที่ทั้งหมดของ ต.นางตะเคียน แบ่งออกเป็น 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม จึงมีคนในพื้นที่บางครอบครัวที่นำพันธุ์พืชและสมุนไพรบางชนิดมาปลูกไว้เพื่อใช้ประโยชน์ และพันธุ์พืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ตำลึง สะเดา ยอ เห็ด แด ขี้เหล็ก ผักพื้นบ้านเหล่านี้ มักออกดอก แตกยอด ให้ผลผลิตในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และมีรสชาติเฉพาะตัว จึงทำให้เกิดความหลากหลายในรสชาติที่จะนำพันธุ์พืชเหล่านั้นมาปรุงอาหาร สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชาวบ้านตามฤดูกาล แต่หน้าเสียดายที่ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนในชุมชน ต.นางตะเคียนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คนในพื้นที่หันไปซื้อผักจากตลาดนัดมากขึ้น พึ่งพาผักพื้นบ้านน้อยลง ผู้เข้าร่วมประชุมกล่าวถึง สาเหตุของคนในชุมชนที่ขณะนี้ไม่ค่อยนิยมบริโภคผักพื้นบ้าน มีสาเหตุ ดังนี้

- การซื้อผักจากตลาดนัดมีความสะดวกสบายมากกว่า
- คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทานผักมากนัก
- พืชบางชนิด เช่น แด สะเดา ขี้เหล็ก ยอ มีรสขม ไม่อร่อย

- มีความยุ่งยากในการประกอบอาหาร เนื่องจากพืชบางชนิดมีรสชาติเฉพาะตัว เช่น ขี้เหล็ก ต้องนำยอด ใบอ่อน ดอก นำมาต้มก่อนที่จะนำไปประกอบอาหาร
- ไม่มีองค์ความรู้ในประโยชน์ต่างๆของพืชพันธุ์เหล่านั้น เช่นการกินเป็นอาหาร หรือเป็นยารักษาโรค สรรพคุณ ด้านสุขภาพ ไม่รู้จักการขยายพันธุ์
- สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ เนื่องจากภัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุทำให้ พืชผัก สมุนไพร ในท้องถิ่นถูกนำมาใช้ประโยชน์น้อยลง บรรยาการในที่ประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมพูดคุยกันหลากหลายในเรื่องประโยชน์ของพันธุ์พืชอีกหลายชนิด จากนั้นทีมวิจัยได้เชิญผู้เข้าร่วมรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ฅมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางกัลยา รุ่งมาก

2.	นางสาวสาคร	เกตุทอง
3.	นางอุไร	หมูฝิ้ง
4.	นายอำพล	สังข์ทอง
5.	นายวิเชียร	ชูแสง
6.	นายกานต์	โตบุญมี
7.	นางประทุม	ถมยา
8.	นางสาวประทานพร	ถมยา
9.	นางสาววาสนา	หอมทอง
10.	นางสาวสมจิต	เพ็ญสว่าง
11.	นางสาววรรณภา	เรไรร้อง
12.	นางแสง	บุตรนก
13.	นางบุษบา	เสือคุ้ม
14.	นายบุญชาญ	จำเนียรกาล
15.	นางรินภา	ธนิกกุล
16.	นายประจวบ	ชูแสง
17.	นายกิตติ	ธนิกกุล
18.	นายเจน	จันทร์เผือก
19.	นางสำร่าย	ประพงศ์พันธ์
20.	นางนันทา	รอดสะแก
21.	นายเจริญ	ข้าสมัย

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้มีผู้ที่สนใจมาเข้าร่วมประชุมให้ข้อมูลมีตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านมาร่วมพูดคุยกับทีมวิจัยทำให้การทำงานของทีมงานวิจัยง่ายขึ้น เริ่มจากการชี้แจงการทำโครงการของทีมวิจัยว่า จุดมุ่งหมายในการอนุรักษ์พันธุ์พืชในท้องถิ่นของ ต.นางตะเคียนคืออะไร เนื่องจากตัวเลขของคนในพื้นที่พบว่าคนในชุมชนป่วยด้วยโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง มีตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้น นายกานต์ โตบุญมี รพ.สต.บ้านบึงป็น กล่าวว่ายอยากให้พวกเราทุกคนดูแลสุขภาพโดยการเริ่มต้นจากการกินอาหารที่ปลอดภัย การดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร ที่ทำอยู่มีจุดประสงค์เพื่อให้พวกเราทุกคนเข้าถึงแหล่งอาหารปลอดภัยในท้องถิ่น เป็นแหล่งอาหารในชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ ตัว ที่เราทุกคนสามารถถึงได้ นายอำพล สังข์ทอง ยกตัวอย่างเรื่องอาการป่วยจากพันธุกรรมโรคเบาหวาน โดยตั้งคำถามกับคุณหมอสว่า เมื่อพ่อและแม่ มีประวัติการป่วยด้วยโรคเบาหวานเมื่อมีบุตร บุตรจะต้องป่วยด้วยโรคเบาหวานหรือไม่ ? คุณหมอสตอบว่า “ไม่จำเป็นหากเราดูแลสุขภาพ ออกกำลังกาย อารมณ์ และเลือกรับประทานอาหารความเสี่ยงจะลดลงถึง 50% แต่ผลที่ต่อเนื่องจากพันธุกรรมคือ การทำงานที่ผิดปกติของตับอ่อนที่สร้างอินซูลินมากเกินไปจนความจำเป็นต่อร่างกาย หมอสจึงอยากให้เราเอาใจใส่ดูแลสุขภาพร่างกายโดยการใส่ใจเรื่องอาหารการกินเป็นหลัก”

เมื่อคุณหมอสกล่าวจบ นางสาวสาคร เกตุทอง จึงเริ่มขอข้อมูลเรื่องพันธุ์พืชที่พบในแต่ละหมู่บ้านโดย

หมู่ที่ 1 บ้านพี่ กิตติ ธนิกกุล ปลุกพืชสมุนไพรหลายชนิด เนื่องจากบ้านพี่กิตติ ทำน้ำสมุนไพรออกจำหน่าย และตัวพี่กิตติเองก็มีความสนใจ ในโครงการและเชิญทีมวิจัย ไปเยี่ยมชมที่บ้าน และถ้าหากมีความสนใจสมุนไพรที่บ้านพี่กิตติ สามารถที่จะนำไปปลูกที่บ้านได้ฟรี และพี่กิตติยังเป็นสมาชิก ในTimeline ที่ส่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพรเข้ามาอย่างต่อเนื่อง

หมู่ที่ 2 เป็นหมู่บ้านที่เป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียงเกือบทั้งหมู่บ้าน เช่น บ้านคุณลุงวินัย จูด้วง พี่พยนต์ จันทร์คง และยังมี อุดมด้วย กุ้ง ปลา ปู เนื่องจากติดคลองแม่กลอง

หมู่ที่ 3 ถ้าเป็นเรื่อง ไม้ยืนต้น สมุนไพรพื้นบ้าน หรือพืชในท้องถิ่น ต้องไปบ้าน ลุงเสริม คชเสถียร พี่สมนึก ดีเชย และบ้าน อสม. ตุ่ม แตน บุตรนก

หมู่ที่ 4 ผู้ช่วย พร สิทธิขำ ปลุกและสนใจเรื่องสมุนไพรเกือบทุกชนิด และบ้านนางประทุม ถมยา

หมู่ที่ 5 คือ บ้านสมบัติ ภู่นาค

หมู่ที่ 6 คือ บ้านปราณี จันทร์อ่อน บ้านสมจิต ฮกฮวดซั้ม

หมู่ที่ 7 คือ บ้านวิเชียร ชูแสง บ้านสมจิต เพ็ญสว่าง

หลังจากที่ตัวแทนทั้ง 7 หมู่ ได้ให้ข้อมูลแล้วสมาชิกจึงตกลงวันเวลาที่ลงพื้นที่เก็บรวบรวมพันธุ์พืชทั้งหมดของ ต.นางตะเคียน. นางนันทา รอดสะไ้ กล่าวเพิ่มเติมถึง ต้นคร้างอยู่ที่ศูนย์หมู่ 4 ต.นางตะเคียน ว่า เปลือกนำมาต้มน้ำรักษาโรค น้ำเหลืองเสียหรือแผลพุพองได้ มีสรรพคุณเดียวกับต้นเหียงอกปลาหมอ ผู้ช่วย พร สิทธิขำ หากต้องการหาพืชสมุนไพรหรือ ประวัติต่างๆ ของ ต.นางตะเคียน สามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ศาลาประชาคมของ หมู่ที่ 4 ผู้ที่เข้าร่วมประชุมต่างบอกถึงชื่อสมุนไพรและวิธีการใช้อย่างมากมาย เช่น ปรีดี ว่านเงาะ อีกมากมาย ที่ปลูกอยู่ตามบ้านและขึ้นอยู่ตามข้างถนน เมื่อได้รายละเอียดข้อมูลต่างๆ จากผู้ที่เข้าร่วมประชุมจึงทำให้ทราบว่า ทั้งพืชผักสมุนไพร ในท้องถิ่นทั้งที่กินได้ ใช้เป็นยานั้นมีมากมาย จนเก็บข้อมูลกันไม่หมด จนทำให้ทีมวิจัยรู้สึกว่าจะจริงๆ แล้วต้นหญ้าที่เป็นวัชพืชจริงๆ นั้นมีไม่กี่ชนิด และความน่าสนใจของพันธุ์พืชในท้องถิ่นหรือสมุนไพรต่างๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาตินั้นเขาสามารถเจริญเติบโตได้ด้วยตัวเอง แม้บางช่วงในฤดูแล้งพืชสมุนไพรเหล่านี้อาจหาได้ยากหรือตายไปบ้าง แต่เมื่ออย่าง เข้าสู่ฤดูฝนพืชสมุนไพรเหล่านี้จะกลับมาเจริญเติบโตให้เราเห็นอีกครั้ง ใกล้เคียงเวลาเที่ยงสาคและสมาชิก กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและเชิญรับประทานอาหารร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ฅมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ ไตบุญมี

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.

ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร

เกตุทอง

2. นายกานต์	โตบุญมี
3. นายอำพล	สังข์ทอง
4. นายวันชัย	ภูทรัพย์
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นายเจริญ	ชำสมัย
7. นายวิเชียร	ชูแสง
8. นางสาวประทานพร	ณมยา
9. นายคำรณ	นิมมอนค์

เปิดการประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้ นายคำรณ นิมมอนค์ ได้เข้ามาพูดคุยซักถามถึงการทำให้พื้นที่ผ่านมาว่าโครงการดำเนินมาถึงระยะที่ 2 แล้ว เป็นอย่างไรบ้าง ดำเนินโครงการอย่างไร พบอุปสรรคอะไรบ้าง และได้ร่วมกันสรุปบทเรียนของการทำให้พื้นที่ผ่านมา ดังนี้

สาเหตุที่ทำให้พันธุ์พืชลดน้อยถอยลงและบางชนิดสูญพันธุ์

ประเด็นที่นายคำรณ นิมมอนค์ นำมาพูดคุยกันในวันนี้ คือ ถ้ามองถึง สาเหตุหลักๆ ที่ทำให้พันธุ์พืชของตำบลนางตะเคียนลดน้อยถอยลงและบางชนิดสูญพันธุ์ไป สมาชิก ทีมวิจัย และผู้เข้าร่วมประชุม ได้ร่วมกันให้ข้อมูล ดังนี้

- เพราะคนไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์
- ผู้รู้ด้านเรื่องสมุนไพรน้อย และไม่มีการสืบทอดองค์ความรู้
- คนปรับเปลี่ยนอาชีพทำมาหากิน
- เจ้าของที่ดินมีการซื้อขายที่ดินให้กับคนใหม่ที่ไม่เคยมาอยู่ในพื้นที่ตำบล จึงไม่รู้จักบริบทพื้นที่ ขาดความสัมพันธ์ในชุมชน
- สภาพดิน น้ำ อากาศ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
- เกษตรกรใช้ยาฆ่าหญ้า ฆีตพ่น แล้วมีผลเสียที่ตกค้างอยู่บนดินและแหล่งน้ำ
- รสชาติของผักบางชนิดมีรสขม จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่นิยมบริโภค
- การใช้ยาสมุนไพรรักษาอาการป่วย ใช้เพียงแค่รักษาอาการเบื้องต้นเท่านั้น และการรักษาจะค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้เวลานานร่วมกับการปรับสภาพร่างกาย ความจำเพาะธาตุของแต่ละบุคคล คนส่วนใหญ่จึงเลือกรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันโดยตรงที่หวังผลหายป่วยได้เร็วกว่า โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบจากการรักษาด้วยยาจำพวกสเตียรอยด์

ทำไมพืชบางชนิดยังคงมีอยู่

- ปลูกเพราะตามกระแส นิยมในขณะนั้นๆ เช่น อยากรวย สร้างรายได้พิเศษ มีผลต่อการรักษาโรคอันตรายที่ป่วยแล้วรักษาไม่หาย เช่น โรคมะเร็ง
- เห็นถึงประโยชน์ทางการค้า
- ความไม่รู้จักรัก จนกว่าจะมีผู้รู้ให้ความรู้ มาแนะนำ ได้รู้จัก ชื่อพืช รูปพรรณ ลักษณะ ใช้ส่วนใดมาเป็นอาหาร วิธีการปรุงแต่งเป็นอาหารคาวหวาน ด้วยการต้มยำทำแกง เผา นึ่ง อบ ปิ้งย่าง ปรุงเป็นอาหารกินเป็นกับข้าว หรือปรุงแต่งเป็นขนม เนื่องจากความไม่รู้จักรักพืชผักบางอย่าง บางชนิด ว่ากินเป็นอาหารได้ ได้รู้จักเพิ่มเติมจากพูดคุย หรือการเดินทางไปพบเห็นหรือกินอาหารในต่างถิ่น ต่างพื้นที่ เช่น ต้นหนามพุดมี มีขึ้นเองในพื้นที่ตำบลนางตะเคียน เป็นหนามอันตราย ต้องระวังถูกหนามเกี่ยว ทิ่มตำ จะปวดแผลมาก และเสี่ยงเป็นหนองบริเวณที่ถูกหนามทิ่มตำในเวลาต่อมา กลิ่นเหม็นเขียว มีการรับรู้บอกต่อกันมาว่าอันตราย ขึ้นในพื้นที่ปล่อยไว้จะรก เป็นอุปสรรคงานสวน กำจัดยาก แต่ในบางพื้นที่ เช่น ชาวบ้านตำบลแพรกกหนามแดง กับมีวิธีการจัดการกับต้นหนามพุดเป็นอาหารประจำท้องถิ่น
- ผักพื้นบ้านปลูกง่าย ทนทาน ไม่ต้องดูแล ไม่ต้องปลูกบ่อย
- ศัตรูพืชไม่ค่อยระบาด

- สามารถเจริญเติบโตและขยายพันธุ์ได้เอง

คุณเจริญ ขำสมัย (พี่อืด) : ผู้เข้าร่วมประชุมเล่าถึงมะม่วงหาวมะนาวโห่ว่า แต่ก่อนไม่มีคนปลูก จึงมีราคาแพง กิโลกรัมละ 200 บาท ด้วยกระแสที่ว่าเป็นพืชที่คุณสมบัติดีช่วยในเรื่องการลดน้ำตาลในเลือดสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน เมื่อกระแสดีคนจึงหันมานิยมปลูกกันมากในปัจจุบันขาย กิโลกรัมละ 20 บาท ยังไม่มีคนมาซื้อเลย พี่อืดพูดจบ มีแต่เสียงหัวเราะชอบใจของคนที่เข้าร่วมประชุม

คุณวิเชียร ชูแสง : ยกตัวอย่างมาอีก 1 ตัวอย่าง คือ ต้นทุเรียนเทศ มีอยู่ช่วงหนึ่งใบของทุเรียนเทศ มีกระแสข่าวว่า น้ำใบของทุเรียนเทศมาต้มกับน้ำ กินสามารถช่วยยับยั้งเซลล์มะเร็งได้ จึงมีคนนิยมนำต้นทุเรียนเทศมาปลูก หรือถ้ารู้ที่บ้านใคร มีปลูกทุเรียนเทศก็จะโดนเด็ดใบจนหมดต้น ทุกคนในที่ประชุมพากันหัวเราะชอบใจ พี่เชิธรเล่าต่อไปว่าพอมีผลตรวจออกมาว่าการดื่มน้ำจากใบทุเรียนเทศมากเกินไป สามารถทำให้ไตวายได้ เพียงเท่านั้นกระแส การปลูกทุเรียนเทศก็เงียบหายไปเหมือนเดิม

ช่วงท้าย นายคำณ นิ่มอนงค์ กล่าวขอบคุณทุกคน นางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวปิดการประชุม และเชิญทุกคนรับประทานอาหารมื้อกลางวัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ฅมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ ไต่บุญมี

สรุปรายงานเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2559 เวลา 13.00 – 16.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดทอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นายอำพล	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางวิภา	วงสุกร
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นายกานต์	โตบุญมี
9. นางประทุม	ถมยา
10. นางสาวประทานพร	ถมยา
11. นายคำรน	นิมมอนงค์

เปิดการประชุมเวลา 13.00 น.

การประชุมในวันนี้เริ่มในช่วงบ่าย เป็นการพูดคุยกันแบบสบายๆ นายคำรน นิมมอนงค์ ชวนให้สมาชิกทีมวิจัยทุกคนร่วมกันคิดว่า เราจะอนุรักษ์พันธุ์พืชชนิดใด ใน 3 กลุ่มนี้ คือ

1. กลุ่มพืชพันธุ์ที่หมดไปแล้ว
2. กลุ่มพืชพันธุ์ที่ยังคงมีอยู่ แต่น้อยมาก (หายาก)
3. กลุ่มพืชพันธุ์ที่ยังคงมีอยู่ทั่วไปในพื้นที่

สมาชิกจึงใช้เหตุผลดังนี้

นายอำพล สังข์ทอง – อนุรักษ์พืชที่คงอยู่ เพราะกลัวมันจะหมดไปมากกว่านี้ เราควรอนุรักษ์ไว้ตั้งแต่วันนี้

นายกานต์ โตบุญมี – อนุรักษ์พืชที่คงอยู่ ยกตัวอย่างมะพร้าวเป็นพืช เศรษฐกิจหลัก เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ ที่สำคัญต้นมะพร้าวสามารถ นำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน

นางสาวสาคร เกตุดทอง – อนุรักษ์พืชหายาก เช่น มะเดื่อ ชมพู่ น้ำดอกไม้ เนื่องจากเป็นพืชที่หายาก ผลและใบมีสรรพคุณเป็นยา และมะเดื่อเป็นไม้มงคล

สมาชิกคนอื่นๆ เห็นไปในทิศทางเดียวกับนายอำพล สังข์ทอง และนายกานต์ โตบุญมีอยากให้อนุรักษ์พันธุ์พืชที่คงอยู่ นายคำรน นิมมอนงค์ ชวนทุกคนร่วมกันออกแบบการเก็บข้อมูล เพิ่มวิธีการดำเนินโครงการ โดยใช้ข้อมูลที่เรามี ดังนี้

1. ข้อมูลพันธุ์พืช สัตว์
2. แหล่งที่พบ
3. การใช้ประโยชน์
4. การแยกประโยชน์
5. แผนที่
6. รูปภาพพันธุ์พืช สัตว์
7. ประวัติศาสตร์

เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจการออกแบบแผนกิจกรรมต่อไป เช่น

1. การแยกหมวดหมู่ข้อมูล
2. การหากลุ่มเป้าหมายการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์
3. จุดประสงค์ในการอนุรักษ์

สุดท้ายนายคำรน นิมนงค์ กล่าวขอบคุณลากลับ และได้ฝากงานเป็นการบ้านให้สมาชิกทีมวิจัยได้จัดประชุมร่วมกันว่า เราจะร่วมมือกันอนุรักษ์พันธุ์พืชชนิดใด ส่วนสมาชิกทีมวิจัย ได้พูดคุยหารือกันต่อ (อภิปรายเหตุผลสนับสนุน ยังไม่ชัดเจน) จนได้ข้อสรุปที่ข้อจะเลือกแนวทางรูปแบบโครงการอนุรักษ์พันธุ์พืช “ที่ปัจจุบันยังคงมีอยู่” จากนั้นปิดการประชุมแยกย้ายกลับบ้าน

ปิดการประชุมเวลา 16.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมทีมและเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายพร สิทธิข้า
2. นางสุนีพรรณ อารัตน์
3. นางนันทา รอดสะไ้
4. นายอำพล สังข์ทอง
5. นางสาวสาคร เกตุทอง
6. นายวิเชียร ชูแสง
7. นายเจริญ ชำสมัย
8. นายกานต์ โทบญมี
9. นางประทุม ฅมยา
10. นางสาวประทานพร ฅมยา
11. นางสาววาสนา หอมทอง
12. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง

เปิดการประชุมเวลา 09.00 น.

เช้าวันนี้สมาชิกทีมวิจัยร่วมพูดคุยกันถึงเรื่องข้าว ในสมัยก่อนคนใน ต.นางตะเคียน จะปลูกข้าวไว้กินกันเกือบทุกหลังคาเรือน เนื่องจากในปี 2500 ยังไม่มีการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ (หรือเขื่อนเจ้าพระยา) ในสมัยนั้นฝนจะตกชุกมาก ยิ่งช่วงประมาณเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม เป็นช่วงที่เข้าพรรษาจะมีน้ำเหนือไหลมาจากทางภาคเหนือ ช่วงนี้ชาวบ้านจะหว่านกล้าเพื่อดำนา และจะเก็บเกี่ยวกันในช่วงเดือนธันวาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาว พันธุ์ข้าวของแต่ละบ้านก็ปลูกไปตามความนิยม คือ ข้าวตาแห้ง และข้าวเหลืองอ่อน ซึ่งนำพันธุ์มาจากสุพรรณบุรี นายเจริญ ชำสมัย เล่าให้ฟัง ชาวบ้านจะนิยมปลูกข้าวตาแห้ง เนื่องจากเจริญเติบโต ต้นสูงเก็บเกี่ยวง่าย เนื่องจากเมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูน้ำหลาก น้ำจะท่วมสูงและท่วมเป็นระยะเวลานาน 10 -150 วัน ข้าวตาแห้งมีลักษณะ ลำต้นสูงและแตกกอดี ซึ่งเหมาะกับสภาพพื้นที่ดินและน้ำของ ต.นางตะเคียน ถึงแม้ในช่วงฤดูน้ำหลาก ด้วยลักษณะลำต้นที่สูงของข้าวตาแห้งจึงสามารถต้านกับน้ำได้ จึงไม่เกิดความเสียหาย ” นางนันทา รอดสะไ้ เล่าต่อ “ในยุคสมัยนั้นการทำสวนเตียนเพื่อปลูกพืชล้มลุกนั้นมีอยู่ทั่วไป แต่ในช่วงปี 2508 - 2511 ฝนเริ่มน้อยลง การปลูกข้าว และการปลูกพืชล้มลุกเริ่มหมดไป เนื่องจากได้ผลผลิตน้อย จึงเริ่มหันมาปลูกสวนตาลมะพร้าวอย่างจริงจัง จนทำให้สวนมะพร้าวกลายมาเป็นพืชเศรษฐกิจของ ต.นางตะเคียน มีพันธุ์นางตะเคียน พันธุ์ทะเลบ่า

ในการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดกาญจนบุรีเกิดผลกระทบกับสวนมะพร้าวอย่างต่อเนื่อง และยาวนานตั้งแต่ พ.ศ.2521 – 2529 หลังจากนั้นจึงค่อยดีขึ้นตามลำดับ ในปี 2556 เกิดการระบาดของแมลงดำหนาม แต่ไม่ร้ายและไม่สร้างความเสียหายให้กับมะพร้าวของเกษตรกรมากเท่าในปี 2558 ที่หนอนหัวดำศัตรูพืชของมะพร้าว สร้างความเสียหายให้กับเกษตรกร ต.นางตะเคียน และตำบลใกล้เคียงเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีหน่วยงานของราชการเข้ามาช่วยเหลือและให้ความรู้บ้างก็ตาม แต่การแก้ไขต้องอาศัยความร่วมมือของเกษตรกรเองด้วยจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งในช่วงเวลาที่เกิดการระบาดของหนอนหัวดำ บางครอบครัวก็เลือกที่จะประกอบอาชีพใหม่ เช่น การนำพืชชนิดอื่นเข้ามาปลูกทดแทนสวนมะพร้าวที่เสียหายไป สิ่งที่น่ามาทดลองปลูก คือ มะลิ และเมล่อน และคนในชุมชนเริ่มที่จะหันมายึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น โดยใช้แนวทางพระราชดำริของ ร.9 ดิน น้ำ อากาศ ที่เปลี่ยนแปลงและความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เริ่มทำให้พืชผักสมุนไพรในท้องถิ่นเริ่มกลับมาอีกครั้ง

ในช่วงหน้าฝนปี 2559 ที่ผ่านมา พบต้นโทงเทง และผักปลังซึ่งเป็นพืชในท้องถิ่นของ ต.นางตะเคียน ซึ่งสามารถเจริญเติบโตและแพร่ขยายพันธุ์ได้ด้วยตัวเอง ความน่าสนใจของพันธุ์พืชที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติคือ เป็นพืชที่สามารถต้านทาน ต่อโรค ศัตรูพืช ทนกับสภาพอากาศ ที่เปลี่ยนแปลงไม่คงที่ และปลอดภัยไม่มีสารพิษหรือยาฆ่าแมลง เมื่อถึงฤดูกาลจะออกผลผลิตทันที เช่น ช่วงฤดูฝนจะมี ตำลึง ผักบุ้ง เห็ด กระถิน ช่วงฤดูหนาวจะมีดอกแค ขี้เหล็ก สะเดา ความหลากหลาย

ของพิพิธภัณฑ์ตามธรรมชาติเหล่านี้ จึงเป็นจุดหนึ่งที่ทีมวิจัยสนใจที่จะนำมาเผยแพร่ให้กับคนในชุมชนตำบลนางตะเคียนได้เข้าถึง แหล่งอาหารที่ปลอดภัยมากขึ้น

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมทีมและเวทีวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางกัลยา	รุ่งมาก
2. นางสาวสาคร	เกตุทอง
3. นายพร	สิทธิขำ
4. นายอำพล	สังข์ทอง
5. นายวิเชียร	ชูแสง
6. นายกานต์	โตบุญมี
7. นางประทุม	ถมยา
8. นางสาวประทานพร	ถมยา
9. นางสาววาสนา	หอมทอง
10. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง

เปิดการประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้สมาชิกทีมวิจัยได้พูดคุยกันถึงความสนใจของพันธุ์พืชแต่ละชนิด ว่ามีอะไรบ้าง และใช้ส่วนใดในการกินใช้ และเราจะเดินหาโครงการต่ออย่างไร โดยให้สมาชิกแต่ละคนยกตัวอย่างพืชที่ตนเองอยากให้อนุรักษ์ว่า พืชชนิดนั้นๆ มีความน่าสนใจอย่างไร

นายวิเชียร ชูแสง : ยกตัวอย่างต้นมะพูดว่าตนเองเคยได้ยื่นงานวิจัยของ สมเด็จพระเทพฯ ว่าผลของต้นมะพูดหากรับประทานต่อเนื่องกันเป็นเวลา 1 เดือน จะทำให้เซลล์มะเร็งที่อยู่ในร่างกายมนุษย์ไม่สามารถเจริญเติบโตต่อไปไม่ได้ แต่ปัญหาของต้นมะพูด คือ มีลูกยากในหนึ่งปีต้นมะพูดจะออกผลเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น.

นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง : พูดถึงต้นข่อย ลำต้นช่วยรักษารากฟัน ลดอาการปวดฟัน เหงือกบวม แต่ในปัจจุบันนี้ต้นข่อยนั้นหายากมาก

นางประทุม ถมยา : อยากอนุรักษ์ ต้นอิน – จันท์ เป็นพืชท้องถิ่นของ ต.นางตะเคียน มีผล 2 ชนิดอยู่ในต้นเดียวกัน ลูกอิน-จันท์ นำมารับประทานกับข้าวเหนียวมูลน้ำกะทิได้ อยากอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลานได้รู้จัก

นายอำพล สังข์ทอง : อยากให้อนุรักษ์สวนมะพร้าว และพืชพันธุ์ต่างๆ ของตำบลนางตะเคียน เนื่องจากมะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของ ต.นางตะเคียน ในสมัยก่อนน้ำตาลมะพร้าวของ ต.นางตะเคียน มีชื่อเสียงในด้านความอร่อย หอม หวาน เป็นที่นิยมในท้องตลาด แต่ปัจจุบันมีแมลงมารบกวนและสร้างความเสียหายให้กับสวนมะพร้าวเป็นจำนวนมาก

นายกานต์ โตบุญมี : เล่าถึงยอดของต้นปลงที่เคยกินในสมัยเด็ก ว่าเขามักจะนำมาแกงส้มหรือนำรากมาใส่กะทิจิ้ม น้ำพริก เนื่องจากคนในสมัยก่อนมักจะนำพืชผักที่ขึ้นอยู่เองตามธรรมชาติในท้องถิ่นมาประกอบอาหารแบบง่ายๆ แต่มีความหลากหลายทางรสชาติ

นางสาววาสนา หอมทอง : ชวนคุยถึงต้นนุ่น ที่ในสมัยก่อนนำมาอัดทำเป็นเบาะให้เด็กนอนหรือนำมาหมอนเก็บไว้ใช้เอง นายวิเชียร ชูแสง บอกว่าฝักอ่อนของนุ่นสามารถนำมากินเล่นได้หรือกินกับน้ำพริกได้ มีรสชาติคล้ายแตงกวา

นางสาวสาคร เกตุทอง : อยากอนุรักษ์เห็ดโคน ในสมัยก่อนในช่วงฤดูฝนจะพบเห็ดโคนที่มักขึ้นอยู่ตามโคนต้นมะพร้าวหรือใกล้ๆ จอมปลวก เดินผ่านไปสวนใครก็จะเจอเห็ดโคนชาวบ้าน นำมาลอยในกระต๋อน้ำตาล เรียกว่าเห็ดโคนเชื่อม จะออกเหนียวๆ อร่อย และยังสามารถนำเห็ดโคนมาปรุงอาหารได้ เช่น แกงจืด และต้มยำกุ้งใส่เห็ดโคน แต่ในปัจจุบันสภาพ

อากาศที่ร้อนและฝนที่ตกในจำนวนไม่มากนัก ปัจจุบันจึงทำให้เห็ดโคนเป็นของหายาก และมีพืชอีกหลายชนิดที่สมาชิกอยากให้ อนุรักษ์เอาไว้ เช่น ตะโก พลับพลึง ฝรั่งขึ้นก บุก น้ำนมราชสีห์ และผักปลัง พืชพันธุ์เหล่านี้เป็นพืชที่หาได้ในท้องถิ่นของ ต.นาง ตะเคียน ล้วนแต่มีประโยชน์ ต่อคนในชุมชน เป็นแหล่งอาหารที่ปลอดภัย ที่ทีมวิจัยอยากให้อนุรักษ์และฟื้นฟู ให้อยู่คู่กับพื้นที่ ของ ต.นางตะเคียน ต่อไปเพื่อให้ทุกคนได้เข้าถึงแหล่งอาหารที่ปลอดภัย และเป็นความเชื่อมโยงด้านสุขภาพอันเป็น นโยบายหลักของเจ้าหน้าที่ รพ.สต.บ้านบึงป็น ใกล้เคียงเที่ยงนางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวขอบคุณพี่ๆ ทีมวิจัยและแจ้งการประชุมทีม ครั้งต่อไป และเชิญรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมที่มีวิจัย
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 เวลา 09.00 – 12.15 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นายอำพล	สังข์ทอง
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางวิภา	วงสุกร
7. นายวันชัย	ภูทรัพย์
8. นายกานต์	โตบุญมี
9. นางประทุม	ถมยา
10. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
11. นางสาวประทานพร	ถมยา

เปิดการประชุมเวลา 09.00 น.

การประชุมในวันนี้ มีการพูดคุยกันถึงเรื่องการเก็บข้อมูลที่ผ่านมา ข้อมูลที่ผ่านมาเราได้อะไรบ้าง สมาชิกในทีมร่วมพูดคุยถึงพันธุ์พืชที่หายไปและประโยชน์ที่คนสมัยก่อนนำมาใช้ นางสาวสาคร เกตุดอง ได้นำเอาตัวอย่างพันธุ์พืชที่ออกแบบรายงานข้อมูล การจัดเก็บพันธุ์พืช เพื่อเตรียมนำส่งรายงานกับ สกว. ให้สมาชิกในทีมทุกคนได้ร่วมกันออกแบบ ดังนี้

1. รูปพันธุ์พืช	ชื่อต้น มะรุม
2. ลักษณะ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เป็นไม้เร็ว เจริญเติบโตได้ดีในดินเค็ม ขยายพันธุ์โดยใช้เมล็ด จะออกดอกในช่วงฤดูหนาว
3. แหล่งที่พบ	พบได้ทั่วไปของพื้นที่ใน ต.นางตะเคียน (โดยระบุว่าบ้านใครบ้าง)
4. รสชาติ	ฝักมีรสหวาน
5. วิธีปรุงอาหาร	ยอดและดอกนำมาลวกจิ้มน้ำพริก ฝักนำไปแกงส้ม
6. ประโยชน์ทางยา	ดอกเป็นยาบำรุงกำลัง ฝักเป็นยาแก้ไข้

และช่วยกันหาข้อมูลของพันธุ์พืชและประโยชน์ของพืชแต่ละชนิด เพื่อเป็นข้อมูลในการทำรายงาน

นายวิเชียร ชูแสง ยกตัวอย่าง ต้นรากสามสิบว่า คนสมัยก่อนเขาจะนำรากสามสิบมาเชื่อมกิน เนื่องจากรากของต้นสามสิบมีจำนวนมาก และมีลักษณะเหมือนกระชาย เมื่อก่อนคนในหมู่ 7 ต.นางตะเคียน เคี้ยวน้ำตาลกันเกือบทุกหลังคาเรือน เมื่อเคี้ยวน้ำตาลจะนำรากสามสิบใส่ลงในกระทะ เคี้ยวตาล เมื่อเคี้ยวตาลใกล้ได้ครบเวลา รากสามสิบก็จะสุกพอดี พร้อมนำมากินได้

นางวิภา วงสุกร : เล่าเรื่องต้นมะเดื่อที่บ้านของตนเอง จะมีคนมาขอเพื่อนำไปต้มอาบ รักษาโรคเรื้อรัง และงูสวัดได้

นางสาวกิงกาญจน์ เกียรติคุณ : เล่าถึงต้นบุก เมื่อสมัยก่อนฝนตกชุก ที่บ้านตนเอง มีดินชุ่ม น้ำจืดท่วมถึง จะมีต้นบุกมาก หัวของต้นบุกนำมาเชื่อมน้ำตาลกินอร่อย ปัจจุบันไม่มีแล้ว

นางสาววาสนา หอมทอง : เล่าถึงต้นแคป้า ใช้ดอกมาปรุงเป็นแกงส้ม ส่วนลำต้นของต้นแคป้านำมาตัด แต่ง เหลาเป็นงานฝีมือ เป็นฝักมีดบาดตาลได้ นายกิมเฮง หอมทอง (พ่อ) ทำขายประจำ พ่อเป็นคนมีฝีมือจึงมีคนมาสั่งทำเสมอ แต่ปัจจุบันต้นแคป้าหายาก นอกจากนั้นพ่อยังมีฝีมือ คนดังของหมู่บ้าน ที่มีความชำนาญงานก่อเตาเคียวตาลให้เคียวดี งานฝีมือ ศิลป์ ทำว่าจุกหา ว่าปากเป่า ไล่เล่นในฤดูร้อนช่วงลมเล่นว่าว

นางสาวสาคร เกตุดอง : ชอบต้นปรี๊ดมาก เพราะเคยเห็นมันขึ้นอยู่ในน้ำค้ำ แต่ น้ำที่อยู่บริเวณรอบๆ ต้นปรี๊ดจะใสสะอาดต่อมาจึงได้รู้ประโยชน์ของมัน ช่วยบำบัดน้ำเสียได้ พี่วาสนา หอมทอง เล่าว่าดอกของต้นปรี๊ดสามารถนำมาจืดได้ และส่วนใบของต้นปรี๊ดยังนำมาจัดตกแต่งกับดอกไม้ เพื่อประดับให้สวยงามตามงานต่างๆ คุณวาสนา เล่าว่าสมัยก่อนเขาก็ใช้ใบ

ของต้นปรีโอนำมาจกสานรวมกันเพื่อใช้มุงหลังคาอีกด้วย นายอำพล สังข์ทอง ถึงกับหัวเราะชอบใจและบอกว่าทุกวันนี้ตนเองก็
กินผักพื้นบ้าน และสนับสนุนคนที่นำผักพื้นบ้านมาขายด้วย

นางอำพล สังข์ทอง ยกตัวอย่าง เรื่องดอกขี้เหล็กก็นำมาประกอบอาหารช่วยให้หลับสบายขึ้น ใกล้เคียงแล้ว และ
ย้ำเรื่องการสรุปภาพและพันธุ์พืชในท้องถิ่นว่า ต้องเพิ่มเติมรายละเอียดที่ชัดเจน และเน้นประโยชน์ใช้สอย ทุกคนๆ ในทีมวิจัย
ต่างก็เห็นด้วย นางสาวสาคร เกตุทอง กล่าวขอบคุณ และเชิญทุกคนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.15 น

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง

สรุปรายงานการประชุมทีมวิจัย
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2560 เวลา 09.30 – 12.00 น.
ณ ห้องประชุม รพ.สต.บ้านบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นางประทุม	ถมยา
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
7. นายนิติ	พลสมัคร
8. นายกานต์	โตบุญมี
9. นายคำณ	นิ่มอนงค์
10. นายศราวุธ	ปิ่นแก้ว
11. นายชิษณุวัฒน์	มณีศรีขำ
12. นายณฤทธิ์	แซ่ตัน
13. นางสาวบัวนัสดา	สุขชาติ

เปิดการประชุมเวลา 09.30 น.

วันนี้พี่เลี้ยงจากศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามมาร่วมพูดคุย เนื่องจากทีมพี่เลี้ยงมีสมาชิกใหม่ จึงให้สมาชิกทีมวิจัยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกคนได้รู้จัก และสร้างความคุ้นเคยกัน เมื่อทุกคนได้รู้จักกันแล้ว นายคำณ นิ่มอนงค์ ได้ชวนผู้เข้าร่วมออกกำลังกายแบบเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเรียกสมาธิ และเริ่มพูดคุยกันว่า โครงการที่เราทำอยู่นี้ชื่อโครงการอะไร มีระยะการทำโครงการมีระยะใดบ้าง และเราได้อะไรจากการทำงานที่ผ่านมาแล้วบ้าง สมาชิกในทีมช่วยกันตอบ ดังนี้

นางสาวสาคร เกตุดอง : ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบันจากการทำเวทีประวัติศาสตร์

นายกานต์ โตบุญมี : เห็นการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในทีม เห็นว่าพวกเขาจะเป็นต้นแบบในการดูแลสุขภาพ และเรื่องอาหารปลอดภัยในแหล่งอาหาร ภายในชุมชน

นางสาววาสนา หอมทอง : ได้รู้จักกับคนในชุมชนมากขึ้น กล้าพูด กล้าแสดงออก

นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง : ได้เห็นความร่วมมือในชุมชนและชาวบ้านเข้าใจ ว่าเรากำลังทำโครงการอะไร และทำแล้วจะได้ประโยชน์อะไร

นางสาวกิงกาญจน์ เกียรติคุณ : ได้เรียนรู้ประโยชน์ต่างๆ ของพันธุ์พืช โดยผ่านการเรียนรู้จากการทำเวทีต่างๆ

นางประทุม ถมยา : เมื่อชาวบ้านทราบว่าทางทีมวิจัยกำลังสนใจในการทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์พืช ชนิดต่างๆ ที่เขามีอยู่มาแบ่งปัน เพื่อนำไปปลูกขยายพันธุ์ต่อไป

นายชิษณุวัฒน์ มณีศรีขำ กล่าวเพิ่มเติมในความรู้เกี่ยวกับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลของเรา เน้นการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมรอบด้าน การเชื่อมโยงเรื่องราวเหตุการณ์ในช่วงเวลาขณะนั้นๆ เช่น เรื่องการปลูกข้าวของคนในชุมชน ในสมัยก่อนนั้น ว่าเรานำพันธุ์ข้าวมาจากไหนหรือเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเฉพาะของตำบลนางตะเคียนเองด้วยหรือไม่

นางสาววาสนา หอมทอง และนายวิเชียร ชูแสง : สนใจเรื่องการทำตลาดขายผักปลอดภัยในชุมชน โดยตนเองรู้ตำแหน่งแหล่งปลูกพืชมีอยู่ที่ใดบ้าง

นายชิษณุวัฒน์ มณีศรีขำ : ให้ข้อคิดว่า เราจะทำการตลาดพืชผักในท้องถิ่นของเราอย่างไรให้น่าสนใจ น่าเชื่อถือ มีความแตกต่าง และเรากำหนดตลาดได้เอง ตลอดจนแนะนำถึงวิธีการว่าต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ ตอนนี้เทคโนโลยีทันสมัยนำมาใช้เพื่อเพิ่มจุดขายของเรา แนะนำให้กลับไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมที่จำเป็นต้องรู้ลึก รู้จริงเฉพาะที่เป็นข้อมูลของชุมชนตำบลนางตะเคียนและพื้นที่ใกล้เคียงรายต่อ รอบๆตำบล

นางสาววาสนา หอมทอง : บอกว่าปัจจุบันมีคนใน ต.นางตะเคียน นำเมล็ดมาปลูก และกำลังจะนำ ชะคราม มาปลูกด้วยเหมือนกัน ชะครามเจริญเติบโตได้ดีในดินเค็มส่วนมาก มักพบอยู่ที่ ต.ลาดใหญ่

นายชินนวัฒน์ มณีศรีชา : แนะนำว่าการทำการค้าหรือจะปลูกอะไรเพื่อการค้าต้องอาศัยความรู้ หลักปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน เน้นขายจุดดีของเรา ความแตกต่าง และต้องคำนึงถึงต้นทุนในการผลิต รวมถึงการจ้างแรงงานเพื่อการผลิตสินค้าชนิดนั้นด้วย สาครเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ จากการเก็บข้อมูลในช่วงดำเนินโครงการในระยะที่ 1 ตั้งแต่ ปี 2500 – 2559 การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เทคโนโลยี การประกอบอาชีพ และการรวมตัวกันของคนในชุมชนน้อยลง

นายชินนวัฒน์ มณีศรีชา จึงให้ข้อคิดว่า ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน เราจะทำอย่างไร “ตั้งรับปรับตัว หรือละทิ้งและเดินจากไป” ทุกคนในทีมวิจัย ตอบเป็นเสียงเดียวกัน คือ ตั้งรับ – และปรับตัว

นายวิเชียร ชูแสง เล่าว่าในพื้นที่ของหมู่ 7 ตอนล่าง จะเป็นน้ำเค็มและน้ำกร่อย จึงคิดอยากจะทำประตูเพื่อกักเก็บน้ำจืดจากประตูละบายน้ำของชลประทานข้าง

นายชินนวัฒน์ มณีศรีชา จึงให้คำแนะนำว่า การทำระบายน้ำแบบปิดมักเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ความขัดแย้งของคนในชุมชน จึงอยากให้คุณวิเชียรศึกษาให้ถี่ถ้วนตัดสินใจ ให้ลองไปดูงานของจริงประตูน้ำหับเผยของชุมชนแพรกหมามแดง ที่เป็นตัวอย่างการจัดการใช้น้ำจืดของชาวนาข้าวกับน้ำเค็มของชาวประมงที่ต้องการเลี้ยงกุ้ง ปลา เป็นตัวอย่างที่ดีรับชาติและระดับโลกด้วย พร้อมทั้งแนะนำว่าการที่เราจัดการระบบน้ำหมุนเวียนอย่างเป็นธรรมชาตินั้นเป็น ระบบนิเวศที่ดีที่สุด และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการตลาดที่คิดจะนำพืชผัก ในชุมชนออกมาวางขายว่า เราต้องชี้ให้ผู้บริโภคเห็นว่าผักของเรา ไข่ไก่ของเราแตกต่างจากสินค้าของคนอื่นอย่างไร พร้อมทั้งแนะนำการใช้เทคโนโลยีให้คนไทยกลายเป็นคนไทย 4.0 คือ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประโยชน์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารมาต่อยอดการตลาดในการนำเสนอ เพื่อเป็นจุดขายของเรา

สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้

นางสาวสาคร เกตุทอง : ได้เข้าใจการดำเนินโครงการมากขึ้น

นายกานต์ โต้บุญมี : ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงจากสมาชิกในทีมผ่านการพูดคุย

นางประทุม ถมยา : เห็นด้วยกับระบบนิเวศที่คุณชินนวัฒน์ ได้กล่าวถึง พร้อมยกตัวอย่างในอดีตนั้น “ปูแปะ” เคยมีอยู่มากมาย ทำเป็นอาหารได้หลากหลาย เช่น ต้ม นึ่ง ดอง แกง ที่หากินได้ง่าย มีราคาถูก และ “ ต้นกก” เมื่อก่อนนั้น มีขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่มาก และช่วยทำให้ดินดี แล้วจะมีปูแปะมีมากขุดหลุม ดินบริเวณที่ต้นกก ขึ้นอยู่ดินบริเวณนั้นก็ร่วนซุย ต่อมาเมื่อระบบนิเวศเปลี่ยน ดินเปลี่ยน – น้ำเปลี่ยนไป ต้นกกหมดไป ส่งผลกับ ปูแปะ มีปริมาณลดลงและหายาก จึงเป็นของกินที่แพงและหายาก

นายกานต์ โต้บุญมี : เด็กๆ ในสมัยก่อน (ก่อน พ.ศ.2530) ก็สามารถช่วยพ่อแม่ ลดรายจ่ายค่าอาหาร โดยการ หา กุ้ง กบ ปู ปลา ตามแม่น้ำลำคลองมาเป็นอาหาร เด็กๆ เรียนรู้วิธีการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เช่น แห อวน โพงพาง เบ็ดตกปลา ยอดตกปู เรียนรู้จาก คนรุ่นก่อนสอนสั่งกันมาเพื่อยังชีพ หรือแบบมีอาชีพ ในสมัยนั้นมีอาหารที่เป็นสัตว์จากธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยวิถีชีวิตกับธรรมชาติ จะซื้ออาหารกินจำพวกเนื้อสัตว์ เช่น ไก่ หมู ตามโอกาสเท่านั้น หรือตามเทศกาลสำคัญ และความเชื่อ ค่านิยมในสมัยนั้น บ้านคนร่ำรวย จะซื้อกินอาหารจำพวกที่เลี้ยงเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เช่น หมู เห็ด เป็ด ไก่ ส่วนบ้านคนจนๆ จะหากินกันตามประสาจำพวกอาหารจากธรรมชาติ ที่มีราคาถูกๆ เช่น กบ กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ หลังจาก พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตคนและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไป ค่านิยมความเชื่อที่ว่า ความเจริญต้องพัฒนาไปในแนวทางอุตสาหกรรม และได้ใส่ใจถึงผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

นางสาววาสนา หอมทอง : มีความเข้าใจในการทำโครงการมากขึ้น และคิดว่าจะดำเนินโครงการต่อไปได้หลังจากเดินๆ หยุดๆ มานาน ตนเองมองเห็นโอกาสจากการสำรวจทำแผนที่เดินดิน พิกัดแหล่งพืชผัก สร้างตลาดพืชผักปลอดภัย มีกินมีใช้จ่ายกันเองในชุมชน โดยจะทดลองทำตลาดพืชผักมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในหมู่ที่ 2 จุดตลาดนัดโรงน้ำตาลปลอดภัย บ้านสจ.เฉลิม เอี่ยมสะอาด ทุกวันอาทิตย์ ภาคเช้า และตลาดนัด พิเศษ ของชมรมผู้สูงอายุตำบลนางตะเคียน วันที่ 24 ของทุกเดือน ที่ศาลาเอนกประสงค์ (โดม) หมู่ที่ 7 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

นายวิเชียร ชูแสง และสมาชิกคนอื่นๆ บอกว่า เข้าใจและสนุกกับการทำโครงการ ไม่เครียดเหมือนตอนทำโครงการในช่วงแรกๆ หลังจากพูดคุยกันจนใกล้เวลาเที่ยง นายคาร์ณ นิมนงค์ กล่าวขอบคุณ และปิดการประชุม สมาชิกทีมวิจัยและทีมพี่เลี้ยงจาก สกว.รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน ก่อนเดินทางกลับ

ช่วงท้ายนายชินนวัฒน์ มณีศรีชา ฝากให้เป็นข้อคิดว่า โจทย์ในการทำโครงการของเรามีว่าอย่างไร

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โต้บุญมี

สรุปรายงานเวทีลงพื้นที่เก็บข้อมูลพันธุ์พืช ครั้งที่ 1
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 15.00 น.
ณ หมู่ 3 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นางประทุม	ถมยา
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
7. นายนิติ	พลสมัคร
8. นายกานต์	โตบุญมี
10. นายศราวุธ	ปิ่นแก้ว

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

สมาชิกทีมวิจัยเตรียมพร้อมทั้งหมด 9 คน เพื่อลงพื้นที่ วันนี้เหมือนไปเที่ยวไม่ได้ไปทำงาน บรรยากาศสบายๆ เมื่อสมาชิกพร้อม จุดแรกที่ไปคือ วัดลาดเป้งช่วงนี้เป็นช่วงเทศกาลสารไทย ทางวัดยังคงอนุรักษ์ประเพณีไว้เป็นการร่วมมือกันของชาวบ้านและพระเณรช่วยกันลงแรง คนละไม้คนละมือ ขนมกระยาสารประกอบด้วย งาคั่ว ถั่วคั่ว ข้าวเม่าคั่ว ข้าวตอก และน้ำตาลมะพร้าว นำมาควนรวมกันจนแห้งได้ที่จัดใส่กล่องนำมาขาย รายได้ทั้งหมดนำเข้าวัด วันนี้ทีมวิจัยเลยซื้อมาเป็นของฝากให้กับทุกบ้านที่เราจะเข้าไปเก็บข้อมูล และเป็นการร่วมทำบุญกับทางวัดลาดเป้งด้วย

บ้านแรกที่เดินทางไปถึงคือ บ้านพี่สมนึก ดีเซย บ้านพี่นึกเป็นบ้านไม้ ใต้ถุนสูง มีต้นไม้หลายชนิด เช่น มะกอกน้ำ มะขวิด มะเดื่อขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยอาจจะเป็นนกคาบมากินกินแล้วเมล็ดร่วงลงมา มะเดื่อต้นมีอายุประมาณ 10 กว่าปี และมีสมุนไพรอีกมากมายเช่น ต้นกระเทียม สมัยนี้หายากพี่นึกบอกว่าใช้แกงปลาไหล ขมิ้นอ้อย ลูกสำรอง ว่านงาช้าง พี่นึกพาชมบ้านชมสวนเสร็จแล้วพากันมานั่งคุยถึงพืช สมุนไพรต่างๆ ที่ปลูกเอาไว้ จำชื่อได้บ้างไม่ได้บ้าง เพราะพี่นึกแก่ปลูกไว้มากจริงๆ พี่นึกเป็นผู้หญิงวัย 68 ปี ที่ยังแข็งแรงและอารมณ์ดีมากเป็นคนชอบปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเองรอบๆ บ้านพี่นึก จึงมีทั้งที่กินได้และกินไม่ได้ สร้างความรุ่มร้อนให้กับบริเวณบ้าน ก่อนลากลับพี่นึกได้ชักชวนทีมวิจัยว่า โอกาสหน้าถ้าอยากเที่ยวอีก ก็มาได้ตลอดเวลาละ สมาชิกทุกคนขอบคุณและกล่าวลา เพื่อเดินทางไปบ้านพี่ตุ้ม ป้าแตง แสง บุตรนก และกัลยา รุ่งมาก

บ้านป่าตุ้ม ป้าแตงหนักไปทางด้านสมุนไพร เช่น ว่านตะขาบ แก้มलगัดต่อย บรรเทาอาการปวด ว่านญาวานร ให้กินครั้งละ 7 ใบใช้ด้านมะเร็ง ใบพลับพลึง ป้าแตงบอกว่าปลูกไว้รู้จักแต่ชื่อ บางอย่าง ก็ไม่รู้ถึงสรรพคุณ จึงชักชวนกันไปบ้านผู้รู้ ผู้ชำนาญด้าน พืชสมุนไพร ของ หมู่. 3 ต.นางตะเคียน คือ ลุงเสริม คชเสถียร

มาถึงบ้านลุงเสริม ลุงเป็นคนอารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสแม้จะใกล้วัย 80 ปี แล้วก็ตาม ลุงเสริมเล่าเรื่องสมุนไพรได้เกือบทุกชนิด แต่ที่น่าสนใจและเป็นของหายาก คือ ต้นลิ้นเป็ด แก้วโครั่นใน ต้นกำนุรูป นำมาต้มกินแก้โรคขัดเบา ต้นงวงช้างแก้โรคชางในเด็ก ใบชะพู ต้นลำโพงแก้หอบ สัมป่อย ใบคนโบราณมักนำมาใส่ขนาน้ำมนต์ใช้ใน พิธีกรรมต่างๆ เถาเอ็นอ่อน แก้วโรคเกี่ยวกับไขข้อ ต้นสาคร เป็นพืชตระกูลเดียวกับมันเทศ นำมารับประทานโดยต้มให้สุก หรือนำมาเชื่อมใส่น้ำตาล ขยายพันธุ์โดยการแตกหน่อ เป็นพืชอีกชนิดหนึ่งของ ต.นางตะเคียน ที่ทำได้ยาก

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลนั้นนับว่าเป็นเรื่องน่าสนใจ นอกจากได้ความรู้ได้เยี่ยมชมบ้านคนอื่นแล้วยังสนุกสนานกับการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง แต่น่าเสียดายที่ปัจจุบันคนในพื้นที่สนใจพืชสมุนไพรในท้องถิ่นน้อยลง เนื่องจากขาดผู้รู้และผู้สืบทอด จึงหันไปหาสิ่งที่สะดวกสบายมากกว่า แม้ว่าสมุนไพรพื้นบ้าน หรือสมุนไพรใกล้ตัวจะหาได้ไม่ยากนักแต่ต้องอาศัย ผู้ที่มีความรู้และ

ผู้ที่เชี่ยวชาญอย่างแท้จริง และยาสมุนไพรบางตัวแม้มีประโยชน์แต่ก็มีข้อจำกัดในการใช้ เช่นเดียวกับผลของมะเฟืองแม้จะมีรสหวานอร่อย แต่ก็มีข้อจำกัดว่า สตรีไม่ควรที่จะรับประทานในจำนวนมาก เนื่องจากมีผลกับฮอร์โมนในร่างกาย วันนี้ใช้เวลากับการพูดคุยกันในแต่ละบ้านไปมากเพราะระหว่างทางเจอคนที่รู้จักและสนใจว่าเรามาเก็บข้อมูลเพื่ออะไร เป็นเวลาเกือบๆ 3 โมงเย็น สมาชิกทีมวิจัยฯ จึงแยกย้ายกลับบ้าน และมีนัดกันในวันพรุ่งนี้จะลงพื้นที่หมู่ 4 เพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานเวทีลงพื้นที่เก็บข้อมูลพันธุ์พืช ครั้งที่ 2
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 15 กันยายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 15.00 น.
ณ หมู่ 3 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นางประทุม	ถมยา
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
7. นายนิติ	พลสมัคร
8. นายกันต์	โตบุญมี
9. นายคำณ	นิมมงคล
10. นายศราวุธ	ปิ่นแก้ว

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้สมาชิกในทีมรวมตัวกันที่หน้าวัดลาดเป้ง ไม่ลืมกระยาสารที่จะนำมาเป็นของฝาก วันนี้นางประทุม ถมยา เป็นหัวหน้าทีมพาทัวร์ เราเดินทางไปบ้านนางประทุม ถมยา ในละแวกนั้นมีบ้านหลายหลังและมีสุนัขเกือบทุกบ้าน แถมสุนัขยังดุอีกด้วย บ้านของนางประทุม ถมยา ถือว่าเป็นบ้านเก่าแก่ หรือ เรียกว่าเป็นคนเก่าคนแก่ของ ต.นางตะเคียนก็ว่าได้ แต่หลักๆ ที่น่าสนใจ คือ ต้นอิน-จันทร์ ที่หมู่บ้านบอกว่า เป็นต้นไม้เก่าแก่ของ ต.นางตะเคียน แฉๆ บริเวณละแวกนี้จะปลูกพืชผักสวนครัว เอาไว้กินเกือบทุกครัวเรือน ผ่านศูนย์ประชุมกลางหมู่บ้านพบ ต้นคร่าง นางประทุม ถมยา บอกว่าเปลือกของมันใช้ย้อมแหได้ นอกจากนี้ยังมีต้นการบูร ที่เปลือกของมันนำมาต้มกับน้ำใช้ย้อมแหได้เช่นกัน ยางในเปลือกไม้จะทำให้มีความเหนียว คงทน ไม่ขาดง่าย เป็นภูมิปัญญาของคนในยุคก่อนๆ เช่นเดียวกัน ผ่านมาข้างทางพบต้นขี้เหล็ก สะเดา แค พุทราแก้ว และต้นตะขบ ขึ้นอยู่ข้างทาง ตะขบเป็นไม้ยืนต้น เจริญเติบโตเร็วขยายพันธุ์ง่าย ให้ร่มเงาเป็นอย่างดี ยอดของต้นตะขบนำมาแช่น้ำร้อนใช้จิบแก้ไอ เดินเข้ามาซีกผักเจอบักขี้ขึ้นอยู่ในร่องสวน ตอนนี้อยู่แค่ผักขี้ยังหากินยากเนื่องจากปีนี้ฝนตกน้อย มีบริเวณ ม.6 และ ม.1 ของ ต.นางตะเคียน ที่มีผักขี้กินเกือบตลอดทั้งปี เนื่องจากอยู่ในเขตน้ำจืด แต่ปัจจุบันคนไม่ค่อยนิยมกินผักขี้ และสายบัวกันมากนักเนื่องจากน้ำบริเวณเขื่อนชลประทานไม่ใสสะอาดเหมือนก่อน ทำให้ผักขี้และสายบัวไม่ค่อยสะอาดนัก เมื่อนำมาปรุงอาหารล้างทำความสะอาดไม่ดีก็จะเกิดท้องเสียขึ้นที่เป็นอีกสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ความนิยมรับประทานผักพื้นบ้านลดลง

เดินเยี่ยมชมหลายบ้านจึงทำให้หมดเวลาที่นัดไว้กับ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.4 นายพร สิทธิชา หรือที่ชาวบ้านมักเรียกกันว่าพี่หนู มาถึงบ้านพี่หนูประมาณ 11.30 น. พบกับพี่หนูออกมาต้อนรับทีมวิจัยเป็นอย่างดีพร้อมกับบอกว่าเล็กน้อยเรื่องเวลาที่ทีมวิจัยกล่าวขอโทษพี่หนู พี่หนูอายุ 67 ปี ผู้ช่วย ม.4 เป็นคนอึดอัดดี ทำงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นทุกรูปแบบ มองไปที่บ้านพี่หนูเจอกับอุปกรณ์จับสัตว์น้ำหลายอย่าง เช่น ชั่งดักกุ้ง อวนดักกุ้ง สวิง พี่หนูและกลุ่มเพื่อนอีก 4 – 5 คน มีฝีมือมากในการตกกุ้งใหญ่ การตกกุ้งใหญ่จะไปทางเรือเป็นลำเล็กๆ และมีกระชังผูกไว้ข้างๆ ลำเรือจะตกเวลากลางคืน พี่หนูเป็นอีกคนหนึ่ง ที่แทบจะไม่ต้องซื้ออาหารสดตามตลาดนัดแถวบ้าน เพราะสามารถหากุ้งและปลากินได้เอง แบบใช้ความสามารถเฉพาะตัวจริงๆ บวกกับความอุดมสมบูรณ์ในแหล่งน้ำของคลองแม่กลองที่ไหลผ่านลงมาในเขต ม.4 ของ ต.นางตะเคียน จึงเป็นเรื่องที่ไม่ยากที่จะจับสัตว์น้ำอย่าง กุ้งตะกาด กุ้งฝอย ปลาบู่น้ำ ปลาบู่น้ำ กุ้งใหญ่ ปลาเสือได้อย่างสบาย แบบที่ใครๆ ก็ทำต้องอิจฉา บริเวณบ้านพี่หนูมีแต่พืชผักและของที่กินได้ทั้งนั้นเพราะพี่หนูเป็นคนที่ชอบปลูกและสนใจทางเรื่องของสมุนไพรเป็นอย่างมาก เช่น ว่านคางคก เชื่อว่าช่วยในเรื่องอยู่ยงคงกระพัน ดิปลี ทองพันชั่ง ฟ้าทะลายโจร เสลดพังพอน ลายเสือ ต้นกระเม็ง ใช้ห้ามเลือด ใบมะกา พี่หนูเป็นคนที่ชอบและสนใจในเรื่องการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรว่า พืชผักแต่ละชนิดใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง

และรู้จักพืชสมุนไพรที่เกิดขึ้นเองในท้องถิ่นของ ต.นางตะเคียน เกือบทุกชนิด ที่คนบางคนคิดว่าเป็นหญ้าข้างทาง เช่น หญ้าหมอน้อย ต้นไต้ใบ ต้นคู้ ต้นสามงา ผักเซียนผี แก้มปลาหมอ มะก่องข้าว นมราชสีห์ เสือหมอบ โทงเทง สมุนไพรเหล่านี้พืชที่หมอรู้จักวิธีใช้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสมุนไพรเดิมที่เกิดขึ้นเองภายในท้องถิ่น แต่หากเป็นสมุนไพรที่นำมาจากท้องถิ่นอื่น เช่น ดีปลี กระชายดำ ส้มป่อย บัวหลวง ฟ้าทะลายโจร ต้นตีนกา หญ้าดอกขาว หญ้าตีนนก ต้นตุน ทองกวาว เหล่านี้ส่วนมากจะนำมาปรุงรับประทานเพื่อรักษาโรคต่างๆ พืชสมุนไพรเหล่านี้นำไปใช้ผสมร่วมกับสมุนไพรอื่นๆ ใช้รักษาแก้โรคต่างๆ ได้ แต่ต้องให้ผู้รู้และเชี่ยวชาญทางด้านนี้อย่างแท้จริงจึงจะนำมาใช้ได้อย่างปลอดภัย พืชหมุดอบแบบอารมณ์ดี ทีมวิจัยพูดคุยกับพี่หมูนาน เกือบบ่าย 3 โมงเย็น จึงลากลับบ้าน

ช่วงเวลาเดินทางกลับบ้านเจอต้นชมพู่น้ำดอกไม้ ที่บ้านอดีตผู้ใหญ่บ้าน ม.4 นายไพศาล เขียววิจิตร นางประทุม ฅมยา เล่าว่าชมพู่น้ำดอกไม้ไม่ใช่พืชในท้องถิ่น แต่ผู้ใหญ่ไพศาล นำต้นจากบ้านเดิมอยู่ที่อำเภอมวกเหล็ก ชชมพู่น้ำดอกไม้มีลักษณะ ผลกลมๆ เม็ดใหญ่แต่เนื้อบางมาก ไม่ค่อยมีลูกเมื่อรับประทานจะออกรสเย็นๆ หอมชื่นใจ ในช่วงระยะเวลาที่มีดอกจะได้กลิ่นหอมจากดอกและเกสร จะหอมกว่าผลไม้ชนิดอื่น

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ฅมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานเวทีลงพื้นที่เก็บข้อมูลพันธุ์พืช ครั้งที่ 3
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2559 เวลา 09.00 – 15.00 น.
ณ หมู่ 7 ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางสาวสาคร	เกตุดอง
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นางประทุม	ถมยา
4. นางสาววาสนา	หอมทอง
5. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
6. นางสาวกิงกาญจน์	เกียรติคุณ
7. นายนิติ	พลสมัคร
8. นายกันต์	โตบุญมี
9. นายคำณ	นิ่มอนงค์
10. นายศราวุธ	ปิ่นแก้ว

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

วันนี้ร่วมตัวไปอยู่ที่หน้าบ้านผู้ใหญ่บ้าน นายอนุชา จริยประเสริฐสิน แวะไปหาชนมครกกินกันก่อนลงพื้นที่ พี่ตัม แม่ค้าขายชนมครกโบราณฝีมือดีเป็นคนขาย และมีฝีมือในการทำขนมอีกหลายชนิด เช่น ขนมต้ม ขนมบัวลอย รับประทานฝีมือไม่เป็นรองใคร บอกได้คำเดียวว่า “อร่อย”

วันนี้บ้านแรกของหมู่ที่ 7 คือ บ้านพี่วิเชียร ชูแสง ชายวัย 58 ปี ผู้ที่เกษียณตัวเองในชีวิตราชการก่อนวัย 60 พี่เชียรเป็นตัวแทนเกษตรกรของ ม.7 และเป็นคนที่ชอบปลูกต้นไม้ ดอกไม้ ของแปลก ทำปุ๋ยจากเศษใบไม้ต้นก้ามปู ไว้ใช้เอง ในบ้านมีบ่อปลา พี่เชียรนำมะพร้าวกะทิมาเลี้ยงมาเลี้ยงทุกๆ คน มะพร้าวกะทินั้นจัดว่าเป็นของหายาก พี่เชียรเล่าว่านอกจากมีมะพร้าวกะทิแล้ว มีมะพร้าวไฟผลอ่อนตรงบริเวณจุดจะมีสีแดงใช้เป็นยา และมะพร้าวสาเกผลและใบมีสีเหลืองใช้ปรุงทำยา เช่นเดียวกัน. บ้านพี่เชียรปลูกพืชกินได้ไว้หลายชนิดส่วนมากมักเป็นของที่หายาก เช่น ต้นไข่นา ละมุดมาเลเซีย ฝรั่งขึ้นเจ้าสัว พืชอากาศ ชะพู มะยมแดง ต้นมะหาด ต้นจัน ต้นกระสังข์ สะเดา ผักหวาน และผักสวนครัวต่างๆ เพื่อนบ้านหากขาดเหลืออะไรก็มักจะมาเก็บที่บ้านพี่เชียรเสมอ และพืชผักสมุนไพรที่พี่เชียรปลูกไว้ก็มีคนมาสั่งซื้อเสมอแต่พี่เชียรมักบ่นเสมอว่า คนสั่งมาก แต่ของไม่มีขายหรือพูดง่าย ๆ ว่า ออกลูกไม่ทันกิน พี่เชียรพูดไปหัวเราะไป

เมื่อชมสวนบ้านพี่เชียรเสร็จแล้วเดินเข้าไปที่บ้าน กิตติ สังข์ทอง บ้านนี้สมุนไพรมะเขือข้นแต่เป็นของหายากทั้งสิ้น เช่น พลุเขียว – พลุเหลือง ใบชะพลู ไพรดำ ว่านชักมดลูก ว่านตีนตะขาบ ม.7 เป็นบ้านของสมาชิกที่มิวิจัยหลายคนจึงไม่จำเป็นต้องใช้รถเพื่อการเดินทาง เดินเข้าไปตามถนนผ่านสวนใครก็แวะพูดคุย แวะทักทายไปเรื่อยๆ เดินมาถึงบ้าน สมหมาย เพ็ญสว่าง ครอบครัวของพี่หมายเป็นครอบครัวใหญ่พูดได้ว่าเป็นคนเก่าคนแก่ดั้งเดิมของ ม.7 ต.นางตะเคียน ต้นไม้พันธุ์พืชที่มีจึงเป็นไม้ยืนต้นที่หายากทั้งสิ้นมีอายุ 20 – 30 ปีขึ้นไป ต้นกระสา ต้นตะโก ต้นมะพูด ชำมะเรียงขาว-ดำ มั่นนง แมงมาะกอกบก ต้นกระดุม

ในพื้นที่ของ ม.7 มีหลายบ้านที่ยังปลูกพืชผักสวนครัวหรือผักพื้นบ้านเอาไว้กินเอง เช่น บ้านอานวย ชูแสง อาชีพทำงานบริษัทเป็นพนักงานรายวัน จะใช้เวลาช่วงเย็นหลังเลิกงานกลับมาทำสวนครัวหรือปลูกพืชไว้หลายชนิด เช่น พริก มะเขือ มะรุม ถั่วฝักยาว ย่านาง มะกูด สาเก แค ยอ ที่เพาะพันธุ์ปลูกเอง ในเวลาตอนเช้าจะนำของที่ปลูกไปขายให้กับเพื่อนๆ ที่ทำงานอยู่ด้วยกัน

วันนี้เก็บข้อมูลเสร็จเร็วพากันไปกินก๋วยเตี๋ยวน้ำแดงสูตรโบราณที่วัดนางตะเคียน พี่เชียวและสมาชิกคนอื่นออกความคิดเห็นอยากไปลงพื้นที่หมู่ 6 ต.นางตะเคียน บ้าง เช่น บ้านสมจิต ฮกฮวดซิม รอบบ้านเป็นพืชๆ น้อยๆ เขารวมตัวกันทำแปลงทดลองปลูกเมล่อน และบ้านปรางณี จันทร์อ่อน ที่ปลูกผักสวนครัว เช่น มะเขือ พริก ชะอม ไว้กินและขายแบบยึดหลัก

เศรษฐกิจพอเพียง ขยายผักแบบตามฤดูกาลเป็นผักปลอดสาร โดยจะมีคนรู้จักมาหาซื้อที่บ้านคุณปราณี หรือบางทีก็รวบรวมพืชผักไปขายป็น ตามวันเวลาที่ตลาดนัดวัดใหม่บางป็น เป็นที่น่าสังเกตว่าหมู่บ้านหมู่ที่ 6 ของ ต.นางตะเคียน เป็นอีกที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพ เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรมาก และมีการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพทำสวนตาลมาเป็นบ่อกุ้ง บ่อปลากระพง เป็นจำนวนมาก และบางบ้านปลูกพืชแบบผสมผสาน ปลูกมะลิ เปลี่ยนแปลงเกษตรจากรูปแบบเดิมๆ ทำให้น่าสนใจในการที่ ทีมวิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูล พูดคุยกันสักพัก จึงนัดกันว่าจะเข้าประชุมทีม ที่ รพ.สต.บ้านบึงป็น หลังจากรับประทานมื่อเที่ยงเป็นก้วยเดียว ร้านค้าในชุมชน ม.6 เสร็จแล้วจึงพากันแยกย้ายกลับบ้าน

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2560 เวลา 09.45 – 12.00 น.

ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางประทุม ฅมยา
2. นางสาววาสนา หอมทอง
3. นายวิเชียร ชูแสง
4. นางสาวสมจิตร เพ็ญสว่าง
5. นางวิภา วงสุกร
6. นายอำพล สังข์ทอง
7. นางสาวศร เกตุทอง
8. นายกานต์ โตบุญมี
9. นางสาวบัวนัฏดา สุขชาติ
10. นายคำรณ นิมนงค์

เปิดประชุมเวลา 09.45 น.

นายคำรณ นิมนงค์เปิดเวทีด้วยการชวนทีมวิจัยดูข้อมูลในเวทีที่ผ่านมา ที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์พืชในตำบลแล้วทีมวิจัยได้เลือกพืชชนิดที่โดดเด่นและน่าสนใจเพื่อนำมาหาแนวทางในการดำเนินการต่อ จากการเลือกพันธุ์พืชในเวทีก่อน ซึ่งก่อนจะเริ่มการวิเคราะห์ข้อมูลได้มีการทำข้อตกลงเวทีร่วมกัน และความรู้สึกร่วม / ชีวิตในช่วงนี้ของแต่ละคนเป็นอย่างไรบ้าง ทุกคนต่างสะท้อนว่าตอนนี้ไม่ได้ทำเพียงงาน อสม. อย่างเดียว แต่งานต่างๆ ในชุมชนผู้ใหญ่นักก็ได้ให้วามขอความช่วยเหลือมาแต่ทุกคนก็จัดการเวลาและสละเวลามาเข้าร่วมการจัดเวทีในครั้งนี้ได้

นายคำรณชวนคิดต่อไปว่าในช่วงเวลา 2 ปีที่ของการทำงานวิจัยมาได้ข้อมูลอะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้ในการทำงาน “เลือกพืชที่มีคุณค่า มาสร้างมูลค่า”

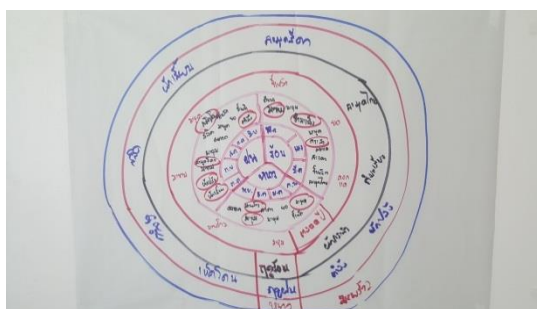
พันธุ์พืช	ฤดูกาล			คุณค่า	จุดที่พบ	การใช้ประโยชน์	
	ฝน	หนาว	ร้อน			กิน	ขาย
มะขาม	-ใบอ่อน(เข้า หนาวฝน) -ฝักอ่อน (มิ.ย.-ก.ค.)		ฝักแก่	-แก้ท้องผูก -ป ว ด ประจำเดือน -ทำลูกประคบ	พบได้ทั่วไป	-เ ปื น ส่วนประกอบ ในสมุนไพร -แกงพื้นบ้าน	-ตำน้ำพริก -แปรรูป -ทำแกงขาย -ขายเนื้อ
มะปูด	ออกทั้งปีพบมากในหน้าร้อน			-แก้ลมพิษ - อัมพาต -แก้เส้นเลือดตีบ -ขับเสมหะ	-ประทุม ฅม ยา (ม.4)	กินผลสุก	80 -100 บาทต่อ กิโลกรัม
ผักปลัง	เฉพาะ				-สาคร เกตุ ทอง	อาหารพื้นบ้าน	
ผักเสี้ยน					พบได้ตาม สวน	ดองก่อนนำมา แปรรูป	
ตำลึง					พบได้ทั่วไป	กั บ ขั ว หลากหลาย เมนู	
ต้นแค					พบได้ทั่วไป		-ดอกสด

							-ยอดอ่อน รวก
สลิด					ขึ้นเองตาม สวนและผู้ ที่สนใจปลูก	-แกงส้ม -ทอดไข่ -ลวกจิ้ม น้ำพริก	/
มะพร้าว					พบได้ทั่วไป		
ขี้เหล็ก	ดอก	ใบและยอดออกทั้งปี		-บ่มผลไม้ -ยาระบาย -หมักเป็นยาฉืด แมลง -ลดความดัน และเบาหวาน -ช่วยให้นอน หลับง่าย	พบได้ทั่วไป	-ใบอ่อน ทำอาหาร ประเภทแกง -ใบแก่บ่มผลไม้ ให้สุก	
สะเดา			ดอก	ใช้ใบสุ่มไฟไฉ่	พบได้ทั่วไป	ดอก ยอด ใบ อ่อน	
ยอ	ทั้งปี			-บำรุงสายตา *กินแล้วปากดำ ต้องกินมะขาม ตามปากจะแดง สวย	พบได้ทั่วไป	-ยอดทำอาหาร	
กระสา			ผล	-ลูกกินแก้ กระหาย -เปลือกใช้ย้อม ผ้า	พบได้ทั่วไป	กินเป็นผลไม้	
ละมุดสีดา	ผล			* ความป่วย สามารถกินได้ โดยไม่แฉลง	-วิเชียร อยู่ แสง (ม.4) -ม.4		-ผล กลีกรั่มละ 100 กว่า บาท -ต้น 50 - 100 บาท
ละมุดไทย			ผล	*คนปวดกินแล้ว เป็นลม -ผู้ป่วยเบาหวาน ห้ามกิน	-ช่วย สว่าง แจ้ง (ม.4)		ขาย 30 -50 บาท
ขำมะเลียง			ผล	-เมล็ดแก้ท้องอืด	พบได้ทั่วไป	ผลไม้โบราณ	มีขายแต่ไม่ เป็นที่นิยม
มะรุม	ฝักออกช่วง ปลายฝนต้น หนาว		ยอดออก ทั้งปี	ใบอ่อนเป็นยา ระบาย	พบได้ตาม สวน	/	/
เห็ดโคน	/					/	

เมื่อเลือกพืชที่สนใจมาลงตารางแล้วนายคำณได้ชวนนำข้อมูลมาทำเป็นปฏิทินฤดูกาลพืชพันธุ์ เพื่อให้เห็นข้อมูลง่าย และเป็นหมวดหมู่ขึ้น และทำให้รู้ว่าถ้ามานางตะเคียนช่วงเวลาไหนจะได้ทานอะไร

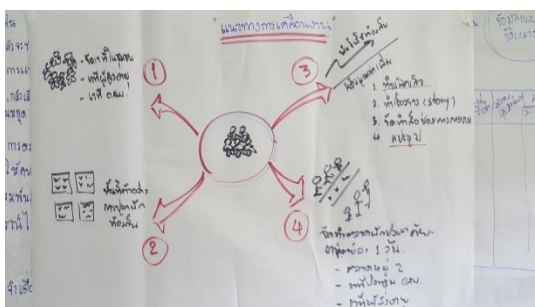
ฤดูกาล	พันธุ์พืช
ทั้งปี	มะขาม มะพูด ผักปลั่ง ผักเสี้ยน ตำลึง ต้นแค สลิด มะพร้าว ขี้เหล็ก สะเดา ยอ กระสา ละมุดสีดา ละมุดไทย ชำมะเลียง มะรุม เห็ดโคน
ฤดูร้อน	ต้นแค ยอ ขี้เหล็ก มะพูด มะขาม มะพร้าว
ฤดูฝน	กระสา ชำมะเลียง ละมุดไทย มะพร้าว
ฤดูหนาว	ตำลึง ผักปลั่ง ละมุดสีดา ผักเสี้ยน สลิด เห็ดโคน มะพร้าว
ฤดูหนาว	มะพร้าว

กำหนดแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร

จากการระดมความคิดโดยใช้ข้อมูลเป็นตัวช่วยในการตัดสินใจที่มียุขมีแนวทางในการดำเนินการต่อ ดังนี้

1. จัดเวทีพูดคุยประชาสัมพันธ์ในทุกหมู่บ้าน
2. ออกบูธประชาสัมพันธ์ในวันประชุมผู้สูงอายุ เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเพิ่มเติมข้อมูลจากผู้สูงอายุ
3. แปลงสาธิต ให้สมาชิกในทีมใช้พื้นที่ของตนทดลองปลูกพืชท้องถิ่น พืชที่คนสนใจและพืชที่มีอยู่แล้ว
4. นำพืชท้องถิ่นมาทดลองแปรรูป สร้างคุณค่าเพื่อเพิ่มมูลค่า
5. สร้างเรื่องราวให้น่าสนใจ หาจุดเด่น สร้างจุดขาย
6. ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจ
7. เพิ่มช่องทางการขาย เช่น สื่อออนไลน์ ได้มีการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ขึ้น เพื่อเผยแพร่เล่าเรื่องราวของพันธุ์พืช อาหารพื้นถิ่น ให้คนภายนอกได้รับรู้

หลังจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเสร็จสิ้น นางสาวเกตุทอง ขวนผู้เข้าร่วมรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.2560 เวลา 13.00 – 15.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางประทุม	ธมยา
2. นางสาววาสนา	หอมทอง
3. นายวิเชียร	ชูแสง
4. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
5. นางวิภา	วงสุกร
6. นายอำพล	สังข์ทอง
7. นางสาวศร	เกตุทอง
8. นายกานต์	โตบุญมี
9. นางสาวบัวนิตดา	สุขชาติ
10. นายคำณ	นิมอณงค์

เปิดประชุมเวลา 13.00 น.

นายคำณ นิมอณงค์ ขุนทิมวิชัย โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา รวมทั้งความ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานวิจัย ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อที่เลี้ยงในการดำเนินงานระยะต่อไป
ดังนี้

ถอดบทเรียนจากการทำงาน 2 ปีที่ผ่านมา

1. ตัวเราเองเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

- แนวความคิดในด้านการกินอยู่ สุขภาพและอาชีพ (สาคร เกตุทอง)
- ปรับพฤติกรรมการกินอยู่ เลือกกินมากขึ้น ลดการกินเนื้อสัตว์หันมากินผักพื้นบ้านที่มีอยู่ (ประทุม ธมยา)
- ได้ทักษะการพูด การนำเสนอ และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น (วาสนา หอมทอง)
- การทำงานเป็นทีม เป็นระบบมากขึ้น ได้รู้จักพืชผักในตำบลมากขึ้น (อำพล สังข์ทอง)
- รู้สึกดีในการได้ทำงานกับทีม ได้เรียนรู้มากขึ้นจากการประชุม (วิภา วงสุกร)
- มีความคิดที่แตกต่างกับคนในทีมแต่สามารถพูดคุยกันได้ รับฟังมากขึ้น (สมจิตร เพ็ญสว่าง)
- เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการปลูกจากที่เคยใช้สารเคมีก็หันกลับมาใช้ชีวภาพ (วิเชียร ชูแสง)
- การร่วมเรียนรู้กับคนในชุมชน มีทัศนคติที่ดีขึ้นกับงานพัฒนาโดยประชาชนเอง (กานต์ โตบุญมี)

2. ทีมวิจัยเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

- มีความสนใจและมุ่งมั่นที่จะดำเนินโครงการต่อไป (สาคร เกตุทอง)
- มีความรู้และเข้าใจกันมากขึ้น (ประทุม ธมยา)
- มีความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความร่วมมือกัน (วาสนา หอมทอง)
- เกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เข้ามา (วิภา วงสุกร)
- มีการเรียนรู้ ปรับตัวพัฒนาความสามารถในทักษะด้านการพูดคุยสื่อสาร การนำเสนอ(กานต์ โตบุญมี)

3. ชุมชนเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง

- เกิดตื่นตัวด้านสุขภาพปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกิน และให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล (สาคร เกตุทอง)
- ให้ความสนใจโครงการและเริ่มหาพันธุ์ที่สนใจแต่ในบ้านตัวเองไม่มีมาปลูก (ประทุม ธมยา)
- ชุมชนได้ข้อมูลและรู้จักพันธุ์พืชทั้งที่คงอยู่และสูญหายไปในพื้นที่มากขึ้น

- คนในบางชุมชนยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง การรับรู้ข้อมูลยังอยู่ในวงที่จำกัดเพียง อสม. หรือผู้นำ (กานต์ โตบุญมี)

4. ข้อเสนอต่อทีมศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

- อยากให้นัดล่วงหน้านานกว่านี้
- ให้ความเข้าใจและเพิ่มความรู้ได้ดี
- การสื่อสารไม่ชัดเจนในบางครั้ง
- พี่เลี้ยงใจดี
- ระมัดระวังการสื่อสารระหว่างทีมนักวิจัยชาวบ้านและพี่เลี้ยงมากกว่านี้

5. ปัญหาและอุปสรรค

- มีงานที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น
- ไม่ค่อยมีเวลาให้ทีมทำให้เกิดความเกรงใจ
- ด้วยภาระที่เพิ่มขึ้นทำให้เวลาไม่ตรงกัน
- การสื่อสารระหว่างคนในทีมมีการคลาดเคลื่อน
- ภารกิจส่วนตัวไม่เอื้อกับงานวิจัยของ สกว.

ช่วงท้าย นายคาร์ณ นิมนงค์ ได้กระตุ้นให้ทีมวิจัยระดมความคิดกันในการวางแผนดำเนินงานตามแนวทางที่วางไว้ข้างต้น

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2560 เวลา 13.00- 15.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางวิภา	วงสุกร
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นายวันชัย	ภูทรัพย์
4. นางจันจิรา	สังข์ทอง
5. นางสาววาสนา	หอมทอง
6. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
7. นายอำพล	สังข์ทอง
8. นายวิชัย	จูด้วง
9. นางรัตนา	สังข์ทอง
10. นางประทุม	ถมยา
11. นางกิ่งกาญจน์	เกียรติคุณ
12. นางสาวสาคร	เกตุดทอง
13. นายอิน	ชูแสง
14. นายกานต์	โตบุญมี
15. นายคำรณ	นิ่มอนงค์

เปิดประชุมเวลา 13.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี ขวนพุดคุยและสรุปผลเรื่องของการจัดตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 ในช่วงเวลา 06.00-08.00 น. ทุกวัน อาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบึงป็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องราว/สินค้า ที่เกี่ยวกับพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์ และ ผลิตภัณฑ์ของชุมชน ดังนี้

- จัดตลาดนัดชุมชนหมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00-08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบึงป็น โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 17 กันยายน 2560 โดยสินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนซื้อขายได้แก่ ผักพื้นบ้านที่ปลูกเอง และขนมพื้นถิ่น
 - เป้าหมาย เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรื่องราวพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ของคนในชุมชนผ่านการนำผลผลิตที่คนในชุมชนผลิตนำมาแลกเปลี่ยนและพูดคุยกัน
 - กลุ่มเป้าหมาย คนในตำบลนางตะเคียน และกลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งเด็กและเยาวชนในตำบล
 - การดำเนินงาน ในช่วงเช้า เวลา 06.00-08.00 น. ของทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของชุมชนบ้านบึงป็น จะมีกลุ่มคนในชุมชน ลงทะเบียนเข้าร่วมขายสินค้า โดยรูปแบบจะไม่เน้นการขายเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการพูดคุยและแนะนำพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ซึ่งมีทั้งหมด 20 ร้าน โดยแบ่งเป็น
 - ร้านขายผักพื้นบ้าน 7 ร้าน
 - ร้านขายขนมพื้นบ้าน 3 ร้าน
 - ร้านขายปลา 2 ร้าน
 - ร้านขายน้ำ 3 ร้าน

- ร้านขายอาหารท้องถิ่น 5 ร้าน
- ร้านขายสินค้าท้องถิ่น 1 ร้าน
- ผลลัพธ์จากการดำเนินการ เกิดพื้นที่ให้คนในชุมชนได้นำสินค้าในชุมชนมาแลกเปลี่ยนซื้อ-ขาย และบอกเล่าเรื่องราวของสินค้าในท้องถิ่น เกิดตลาดในชุมชนที่คนในชุมชนได้เลือกผลผลิตที่ปลอดภัย และมีทางเลือกในการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันเกิดพื้นที่ในการรวบรวมผักท้องถิ่นที่คนในชุมชนนำมาขาย ซึ่งช่วยให้คนที่สนใจสามารถไปเรียนรู้ชนิดพันธุ์พืช – พันธุ์สัตว์ ตลอดจนสินค้าชุมชนได้

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปบทเรียนการปฏิบัติการ
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 5 มีนาคม พ.ศ.2561 เวลา 13.00– 15.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางกิ่งกานจน์	เกียรติคุณ
2. นางวิภา	วงสุกร
3. นายวิเชียร	ชูแสง
4. นางรัตนา	สังข์ทอง
5. นางประทุม	ถมยา
6. นายวิชัย	จูดัง
7. นางสาวสาคร	เกตุทอง
8. นายอิน	ชูแสง
9. นางจันจิรา	สังข์ทอง
10. นางสาววาสนา	หอมทอง
11. นายอำพล	สังข์ทอง
12. นายวันชัย	ภูทรัพย์
13. นายกานต์	โตบุญมี

เปิดประชุมเวลา 13.00 น.

นางสาวสาคร เกตุทอง ขวนทีมวิจัยพุดคุยและสรุปบทเรียนในการจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพุดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน ดังนี้

- มีการประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่น โดยการจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนที่รพ.สต.บึงป็น ทุกวันที่ 24 ของเดือน ให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนหมู่ 1 2 6 และหมู่ 7 นำผักพื้นถิ่นที่ปลูกเองซึ่งส่วนมากเป็น ผักปลอดสารพิษมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในราคาถูก โดยก่อนจัดประชุมจะมีกระบวนการประชุมวางแผนทุกวันที่ 17 ของเดือน โดยมีกลุ่มคณะทำงานหลัก ประมาณ 23 คน ดังนี้
- 4) เครือข่าย อสม. บ้านบึงป็น 4 คน
- 5) คณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ 11 คน
- 6) ทีมนักวิจัยท้องถิ่น 8 คน

โดยในทุกวันที่ 17 ของทุกเดือนทีมคณะทำงานจะมาวางแผนกำหนดวาระการประชุม และแบ่งบทบาทการดำเนินงาน เพื่อบอกหมายการจัดกิจกรรมในทุกวันที่ 24 ของเดือน

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปทบทวนการทดลองปฏิบัติการ
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2561 เวลา 13.00– 15.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายวิชัย	จูดัง
2. นางประทุม	ถมยา
3. นางรัตนา	สังข์ทอง
4. นายวันชัย	กู่ทรัพย์
5. นายอำพล	สังข์ทอง
6. นายกานต์	โอบุญมี
7. นางสาววาสนา	หอมทอง
8. นายอิน	ชูแสง
9. นางสาวสาคร	เกตุทอง
10. นายวิเชียร	ชูแสง
11. นางวิภา	วงสุกร
12. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
13. นางกิ่งกานจน์	เกียรติคุณ
14. นางจันจิรา	สังข์ทอง

เปิดประชุมเวลา 13.00 น.

นางสาววาสนา หอมทอง ชวนทีมวิจัยสรุปแนวทางการ สื่อสารเรื่องราว และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในโซเชียลมีเดีย โดยการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ให้คนภายนอกได้รับรู้

ทีมวิจัยได้มีการจัดตั้งเพจ “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจทุกคนในชุมชนและ นอกชุมชน ได้เรียนรู้เรื่องราวของพันธุ์พืช – พันธุ์สัตว์ ท้องถิ่นในตำบลนางตะเคียน

โดยมีการดำเนินการนำข้อมูลจากการดำเนินโครงการวิจัยมาจัดปรับข้อมูลให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย และเห็นประโยชน์จากการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 4.) การจัดตั้งเพจและคนดูแลเพจ การทดลองดำเนินงานจัดตั้งเพจ ทีมวิจัยได้ร่วมกันในการดูแลระบบ โดยช่วยกันสื่อสารเรื่องราวและการสื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมของทางกลุ่ม โดยมอบหมายให้นางสาววาสนา หอมทอง และนางสาวสาคร เกตุทอง ทำหน้าที่ในการดูแลระบบ
- 5.) การจัดการข้อมูล ทีมวิจัยได้มีการนำข้อมูลการดำเนินโครงการแต่ละครั้งมาจัดหมวดหมู่และสรุปเป็นข้อมูลสำคัญที่จะนำเสนอและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยเน้นไปที่การถ่ายทอดชนิดของพันธุ์พืช – พันธุ์สัตว์ วิธีการดูแล และการใช้ประโยชน์
- 6.) นำเพจไปประชาสัมพันธ์ให้กับเด็กนักเรียนโรงเรียนวัดลาดเป้งได้ศึกษาและเข้าไปเรียนรู้ โดยทุกครั้งที่ทีมนักวิจัย แกนนนำ อสม. ลงพื้นที่ไปจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชน ตลอดจนคนในชุมชน ก็ใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่ทำให้คนเห็นความสำคัญของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์จากการจัดตั้งเพจ ช่วยให้คนในชุมชนได้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์มากขึ้น และเพิ่มช่องทางในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็กและเยาวชนได้เข้าถึงข้อมูลทรัพยากรในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปบทเรียนการทดลองปฏิบัติการ
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2561 เวลา 09.00 – 12.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นายกานต์	โตบุญมี
2. นางสาวสาคร	เกตุดอง
3. นางกิงกาณจน์	เกียรติคุณ
4. นางวิภา	วงสุกร
5. นางประทุม	ณมยา
6. นายวิชัย	จูด้วง
7. นายวิเชียร	ชูแสง
8. นางรัตนา	สังข์ทอง
9. นายวันชัย	ภูทรัพย์
10. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
11. นายอำพล	สังข์ทอง
12. นางสาววาสนา	หอมทอง

เปิดประชุมเวลา 09.00 น.

นายอำพล สังข์ทอง ได้ชวนทีมวิจัยสรุปบทเรียนเรื่องการจัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว และขยายในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

ในการดำเนินการทำแปลงทดลองการปลูกพืชท้องถิ่นในพื้นที่เกษตรเดิมของตนเองจะมีการปลูกพืชทั้ง ระยะสั้นและระยะยาว เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้กับร่องสวน และสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

3) พืชระยะสั้น

เป็นพืชที่ปลูกไว้ทานในครอบครัว แบ่งปันกับเพื่อนบ้าน และนำไปขาย เป็นรายได้เสริมรายวันหรือรายสัปดาห์

4) พืชระยะยาว

เป็นไม้ผล ไม้เศรษฐกิจ ที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการปลูก แต่สามารถเก็บผลผลิตได้ยาวนาน ซึ่งจะเป็นรายได้หลักของเรา

โดยทีมวิจัยได้เลือกพื้นที่แปลงของนางสาวสาคร เกตุทอง เป็นแปลงทดลอง โดยวิธีการมีการนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จากการดำเนินโครงการมาจัดกลุ่มและจัดหมวดหมู่ พร้อมทั้งจะแยกเป็นพืชเหล่านั้นออกเป็นระดับต่างๆ และดัดแปลงให้เหมาะสมกับการทำสวนมะพร้าว ซึ่งจะมีความแตกต่างจากการทำสวนโดยทั่วไป

- ระดับที่ 1 พืชใต้ดิน เช่น ชিং ข่า สายบัว: พืชหัว
- ระดับที่ 2 พืชเถาวัลย์ เช่น น้ำเต้า แตง มะระ : พืชผัก
- ระดับที่ 3 พืชเตี้ย เช่น พริก มะเขือ กะเพรา ตะไคร้ มะนาว : พืชสมุนไพร
- ระดับที่ 4 พืชกลาง เช่น ดอกแค กลั้ว พริกไทย ผัก : พืชสวน
- ระดับที่ 5 พืชสูง คือ มะพร้าว : พืชหลัก

ผลจากการทดลองทำแปลงทดลอง พบว่าพืชทั้งหมดนี้สามารถปลูกร่วมกันในสวนมะพร้าวได้จริง โดยทีมวิจัยจะคอยสังเกต จดบันทึกและเก็บข้อมูลนำมาพูดคุยกัน และจะมีการเน้นเรื่องแสงให้มะพร้าวได้รับเต็มที่ ไม่มีพืชชนิดใดมาอยู่เหนือต้นมะพร้าว และใช้พื้นที่ว่างปลูกพืชชนิดอื่นตามความสะดวกในการเก็บผลผลิต ซึ่งจากการปรับวิธีการทำการเกษตรใน 5 ระดับนี้ช่วยให้เกิดรายได้ตลอด และทำให้ร่องสวนมีความหลากหลายมีพันธุ์พืชหลากหลายชนิด และยังประหยัดรายจ่ายอีกด้วย

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกันต์ ไตบุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปข้อมูล
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2561 เวลา 10.30 – 13.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านบึงป็น ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมืองฯ จังหวัดสมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางวิภา	วงศ์กร
2. นายวิเชียร	ชูแสง
3. นายวันชัย	ภูทรัพย์
4. นางจันจิรา	สังข์ทอง
5. นางสาววาสนา	หอมทอง
6. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
7. นายอำพล	สังข์ทอง
8. นายวิชัย	จูดัง
9. นางรัตนา	สังข์ทอง
10. นางประทุม	ถมยา
11. นางกิงกาณจน์	เกียรติคุณ
12. นางสาวสาคร	เกตุทอง
13. นายอิน	ชูแสง
14. นายกานต์	โตบุญมี
15. นายคำณ	นิมอณรงค์

เริ่มประชุมเวลา 10.30 น.

นายคำณ นิมอณรงค์ ขวนผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติการ รูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียนอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้

แนวทางที่ 1 การจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชพื้นถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน

ให้ผู้สูงอายุนำผักพื้นถิ่นที่ปลูกมาแลกเปลี่ยนกัน มีเครือข่ายกลุ่มผู้สูงอายุประมาณ 10 ราย มีกระบวนการประชุมวางแผนทุกวันที่ 17 ของเดือน และจัดพื้นที่แลกเปลี่ยนที่รพ.สต.บึงป็น ทุกวันที่ 24 ของเดือน ให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนหมู่ 1 2 6 และหมู่ 7 นำผักพื้นถิ่นที่ปลูกเองซึ่งส่วนมากเป็นผักปลอดสารพิษมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในราคาถูก

แนวทางที่ 2 เวทีตลาดนัดชุมชนหมู่ 2

จัดตลาดนัดที่ หมู่ 2 ช่วงเวลา 06.00-08.00 น. ทุกวันอาทิตย์ ที่ไม่ตรงกับตลาดนัดใหญ่ของบึงป็น สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนซื้อขายได้แก่ ผักพื้นบ้านที่ปลูกเอง และขนมพื้นถิ่น

แนวทางที่ 3 เพจ Facebook “กลุ่มอาหารปลอดภัยนางตะเคียน”

ได้จัดทำเพจแล้วแต่ยังไม่มีการเคลื่อนไหว เนื่องจากไม่มีผู้ดูแลและไม่มีข้อมูลที่จะนำมาเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

แนวทางที่ 4 แปลงทดลอง

รูปแบบที่ 1 แปลงทดลองแบบผสมผสานหลากหลายชนิด หลักการปลูกไม่ย่นต้นผสมกับพืชระยะสั้น คงพืชเดิมไว้และปลูกพืชเสริม

แปลงทดลองที่สาคร มีพื้นที่ 7 ไร่ เดิมในแปลงปลูกมะพร้าว 100 % แต่มีปัญหาหนอนหัวดำ จึงเปลี่ยนมาทำแปลงแบบผสมผสานระหว่างมะพร้าวใหญ่และมะพร้าวน้ำหอม (ประมาณ 60 ต้น) ร้อยละ 50 ของพื้นที่ มีแปลง

เพาะพันธุ์เองในพื้นที่ และมีการปลูกพริก กล้วยประมาณ 100 ต้น ฝรั่ง ประมาณ 50 ต้น มะนาว ประมาณ 30 ต้น มะลิ ประมาณ 500 ต้น ในส่วนต้นมะลิต้องดูแลมาก ถ้ามีหญ้าหนอนจะเข้าทำลาย เน้นการปลูกแบบน้อยสามารถดูแลได้ทั่วถึงจะได้มูลค่ามากกว่าการปลูกมากเพื่อเน้นขาย

รูปแบบที่ 2 แปลงทดลองอนุรักษ์พันธุ์มะพร้าวท้องถิ่น

มะพร้าวพันธุ์ท้องถิ่นที่ปลูกสืบทอดกันมาแต่เริ่มหายไป เป็นพันธุ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์ ได้แก่

1. พันธุ์สายบัว (พันธุ์นางตะเคียน) เป็นพันธุ์ดั้งเดิมของตำบลนางตะเคียน ให้ผลผลิตดี ควรปลูกในที่โล่งแจ้ง
2. พันธุ์มะพร้าวไฟ เป็นพันธุ์อนุรักษ์
3. พันธุ์นาเก เป็นการอนุรักษ์พันธุ์ไว้ศึกษาต่อไป

มะพร้าวพันธุ์ใหม่ที่ปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์การทำสวนมะพร้าวที่คนขึ้นมะพร้าวเริ่มไม่ค่อยมี ได้แก่

1. พันธุ์มะพร้าวน้ำหอม เป็นมะพร้าวพันธุ์เดี่ยว
2. พันธุ์ค่อม เป็นมะพร้าวพันธุ์เดี่ยว สูงช้า

การปลูกมะพร้าว

1. ตั้งมะพร้าวให้เอียงเล็กน้อย และไม่กลบลูกมะพร้าวมิดเกินไปจะเจริญเติบโตได้เร็วกว่า ถ้ากลบมิดเกินไปมะพร้าวจะสูงและตกยาก ระยะห่างของแต่ละต้นประมาณ 4 วา
2. เพาะพันธุ์เดิมที่มีในท้องถิ่น ซื้อมา และปลูกกันภายในท้องถิ่น
3. ในอนาคตจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเรื่องการปลูกมะพร้าวอย่างละเอียด

ปิดประชุมเวลา 13.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ ไต่บุญมี

สรุปรายงานการประชุมเวทีสรุปบทเรียนการดำเนินงาน
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม
วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2561 เวลา 13.00 – 15.00 น.
ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงป็น ต.นางตะเคียน อ.เมือง จ.สมุทรสงคราม

รายชื่อผู้เข้าร่วม

1. นางจันจิรา	สังข์ทอง
2. นางสาววาสนา	หอมทอง
3. นายวันชัย	ภูทรัพย์
4. นางประทุม	ถมยา
5. นายวิชัย	จูดัง
6. นางสาวสาคร	เกตุดอง
7. นางสาวสมจิตร	เพ็ญสว่าง
8. นางกิ่งกานจน์	เกียรติคุณ
9. นายอิน	ชูแสง
10. นายกานต์	โตบุญมี
11. นายอำพล	สังข์ทอง

เปิดประชุมเวลา 13.00 น.

นายกานต์ โตบุญมี ชวนทีมวิจัยร่วมกันสรุปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ที่เหมาะสมกับพื้นที่ คือ 1) แนวทางการจัดเวทีประชาสัมพันธ์เรื่องราวพืชท้องถิ่นผ่านการจัดเวทีพูดคุยในชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุประจำเดือน เนื่องจากเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนหลากหลายกลุ่มช่วงวัย ที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในเรื่องของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีความสุขที่ได้มีการรื้อฟื้นความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้ผ่านมา และมีโอกาสบอกเล่าให้คนรุ่นต่อไปได้รับรู้ ในขณะที่เดียวกันคนรุ่นใหม่ก็ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ของท้องถิ่น 2) การจัดทำแปลงทดลองปลูกพืชพื้นถิ่นในพื้นที่เดิมที่มีอยู่แล้ว เป็นแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมกับคนในชุมชน เนื่องจากเป็นการต่อยอดและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน โดยไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต เพียงแต่ทำสวนที่ทำให้พื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากจะช่วยสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแล้ว ยังช่วยให้ร่องสวนเกิดความหลากหลายของพันธุ์พืชท้องถิ่น นอกจากนี้เมื่อเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่เน้นการพึ่งพาธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมี ยังส่งผลให้สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้นอีกด้วย

- การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลนางตะเคียน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม นั้นมีแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องรอคอยการสนับสนุน โดยสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่สามารถทำได้ทันที	กลุ่มเป้าหมาย
1. การปรับวิธีการดูแลสวน โดยลดการใช้สารเคมีและหันกลับมาพัฒนาร่องสวนให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการปลูกพืชใน 5 ระดับ ให้เหมาะสมกับพื้นที่	กลุ่มเกษตรกรในชุมชน
2. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชน และบุคคลที่สนใจในเวทีประชุมประจำเดือนของ อสม. / ชมรมผู้สูงอายุ เวทีประชุมหมู่บ้าน และการเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ

3. การเลือกทานอาหารที่เน้นการผลิตที่มาจากพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการช่วยให้คนต่อไปได้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นและหันกลับมาช่วยกันรักษาไว้	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ
4. การถ่ายทอดความรู้ของคนในครอบครัว ให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของ พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่น เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับคนในครอบครัวได้รักและหวงแหนทรัพยากรเหล่านี้ให้คงอยู่ต่อไป	คนในชุมชน เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ

- สิ่งที่ต้องการการหนุนเสริมเพื่อให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนต่อไป ประกอบด้วย
- 5) สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องระบบเว็บไซต์ เพื่อเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ในเรื่องของการจัดระบบเว็บเพจและการเลือกข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ที่มีความน่าสนใจและดึงดูดให้คนภายนอกเข้ามาสนใจเว็บเพจของโครงการ เพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น
 - 6) องค์การบริหารส่วนตำบลนางตะเคียน ช่วยสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณในการทำกิจกรรมระยะยาวของชุมชน พร้อมทั้งร่วมส่งเสริม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ในระดับตำบลและขยายไปยังตำบลอื่นๆ โดยควรผลักดันให้เข้าไปอยู่ในแผนพัฒนาของตำบล ซึ่งจะช่วยให้การทำกิจกรรมมีความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

ปิดการประชุมเวลา 15.00 น.

ผู้สรุปการประชุม นางสาวประทานพร ถมยา

ผู้ตรวจทาน นางสาวสาคร เกตุทอง และนายกานต์ โต้บุญมี

ข. รูปภาพกิจกรรมของโครงการ

เวทีสร้างความเข้าใจ

เวทีประชุมทีมวิจัย

เวทีเก็บรวบรวมข้อมูล

เวทีจัดทำแผนที่ชุมชน

เวทีเก็บข้อมูลวิถีชีวิต

การสรุปบทเรียน

เวทีลงพื้นที่สำรวจข้อมูล

เวทีสรุปวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่

เวทีค้นหาแนวทาง

เวทีสรุปผลการดำเนินงาน

กิจกรรมทดลองรูปแบบ

เวทีนำเสนอผลการดำเนินงาน